

CREUS I RODILLA, ESTRELLES DEL BÀSQUET

EL TEMPS

SETMANARI D'INFORMACIÓ GENERAL

1 DESEMBRE 1997 • NÚM. 702 • 20 FF / 450 PTES.

Salvar el Planeta

MATAS: "NO DISCUTIM LA UNITAT DE LA LLENGUA"

espai Gaudí

Veure, viure,
i entendre Gaudí

Centre Cultural Caixa Catalunya
Espai Gaudí. La Pedrera.
Provença 261-265.
08008 Barcelona
Telf.: +93 484 59 95
Internet:
http://www.caixacat.es/fund_cat.html

Horari:
de dilluns a diumenge: de 10 a 20h
Visites comentades:
de dilluns a divendres, a les 12 i a les 18h.
Visites concertades:
de dilluns a divendres, de 10 a 12h.

FUNDACIÓ CAIXA DE CATALUNYA

EL TEMPS

A colp de medicament

Els pressupostos de l'estat espanyol per a 1998 acabaran quadrant tant sí com no, a colps de martell. I a colp de medicament. Que el govern de Madrid no haja tingut cap més solució, perquè li isquen els números, que tirar endavant una mesura tan discutida com la d'excloure cinc-cents medicaments de les llistes de la Seguretat Social, vol dir que els comptes públics no van tan bé com el ministre Rodrigo Rato i el seu equip proclamen. Més aviat, aquesta decisió dona la raó als avisos del veterà economista José Barea —tant els confidencials com els públics—, quan diu que aquests pressupostos no s'aguanten. I això és un mal senyal, perquè l'any 1998 és encara decisiu per a l'entrada d'Espanya en la moneda única. Qualsevol petit incident que afecte els comptes públics abans de la creació de l'euro pot perjudicar el valor de la pesseta i per tant l'economia espanyola, ja que a partir de 1999 el govern no tindrà marge de maniobra i serà molt difícil que pugui corregir les condicions d'entrada en la Unió Econòmica i Monetària.

Però les principals crítiques al tema dels medicaments no són macroeconòmiques, sinó polítiques i socials. Polítiques, perquè ja fa molt de temps que el govern espanyol, el d'ara i el d'abans, hauria hagut d'adoptar mesures valentes i eficaces per resoldre el finançament de la sanitat pública. I fins ara només s'han anat posant pegats, per por del cost electoral de prendre aquestes decisions valentes i eficaces. Que els números de la Sanitat no quadrarien, ja ho va avisar fa anys el famós informe Abril Martorell, un document unitari redactat per experts i per encàrrec d'un ministre socialista. Ni el PSOE llavors ni ara el Partit Popular han fet cas de les recomanacions d'aquell informe.

A part, la mesura afecta la indústria farmacèutica, que està concentrada a Catalunya i que canalitza la defensa dels seus interessos a través d'unes forces polítiques i d'uns lobbys determi-

nats, que no tenen bona entrada a la Moncloa. En aquests moments, només sobreviuen quatre grans empreses autòctones fortes, que inverteixen entre un 10% i un 12% dels seus ingressos en investigació i desenvolupament, per no perdre el tren del futur i evitar la desaparició en mans dels grans grups estrangers com abans ha passat amb totes les altres empreses del sector. Però ni així se'n sortiran, si el govern espanyol s'estima més tapar un forat momentani en lloc d'enfortir i preservar un dels pocs sectors capadavaners, internacionalment, de la indústria catalana.

Però el *medicamentazo* té sobretot una repercussió social que el fa especialment lesiu. Potser sí que els cinc-cents medicaments que seran exclosos de les llistes de la Seguretat Social són prescindibles, però no de colp. Les opinions de metges i farmacèutics són molt clares. Aquesta mesura, vist el precedent del govern socialista que el PP tant va criticar, segurament només servirà per això: perquè quadre el pressupost el 1998. Ja que després, "el sistema" troba vies per esquivar l'exclusió d'aquests medicaments i els metges acaben receptant-ne altres de més cars que sí que estan subvencionats per la Seguretat Social.

Les recomanacions de l'informe Abril, que ningú no ha desacreditat mai, són que els malalts participen en la factura farmacèutica pagant un tant per recepta, però la por de perdre les eleccions sempre ha pesat més que les consideracions sobre la racionalitat de la despesa pública. No s'hi val a dir que cent pessetes per recepta són massa diners per als pensionistes, perquè ara no pagaran les cent pessetes, però continuaran fotuts: hauran de pagar íntegrament el preu d'un medicament si els fa falta per al seu benestar i tenen la mala sort que és dels afectats pel *medicamentazo*. En canvi, els ciutadans amb més poder adquisitiu pagaran sense problemes els medicaments exclosos de les llistes, com haurien pagat de bon grat les cent peles per recepta. ■

"La por de perdre les eleccions sempre ha pesat més que les consideracions sobre la racionalitat de la despesa pública."

"El 'medicamentazo' té sobretot una repercussió social que el fa especialment lesiu."

ALS NOSTRES LECTORS

El ministeri espanyol de Defensa ha anunciat els últims dies que farà una campanya de propaganda per fomentar les vocacions militars i començar a bastir un exèrcit professional. L'eslògan central de la campanya és "Para nuestra mejor defensa", en castellà, i també hi ha frases com ara "defiendo mi país" i altres.

Evidentment, cadascú és lliure de pensar el que vulgui sobre aquesta campanya i sobre el militarisme, però la revista que els lectors tenen a les mans fa un bon recull dels perills o els enemics de la societat d'ara i d'aquí: el canvi climàtic i la desertització, l'atur, la sida... La defensa militar del territori no sembla, per ara, a les portes del segle XXI, que sigui un problema que calgui afrontar invertint 1.868 milions de pessetes en una campanya per a captar soldats professionals.

jfortuny@ictnet.es

Director

Carta oberta a Zaplana

Som els alumnes de 1r B de l'IB Josep Segrelles d'Albaida que hem triat l'ensenyament en valencià. Pensem que la gent que parlem tots els dies i en tots els llocs en valencià, també hem d'estudiar en valencià. El que no comprenem és per què l'administració no ens garanteix aquest dret. Al nostre centre han arribat professors que no tenen domini de la nostra llengua, la qual cosa ens preocupa, però encara ens preocupa més que la Conselleria de Cultura i Educació permetta que aquestes situacions siguin possibles. També ens agradaria demanar-li, personalment a vostè que fóra més respectuós amb el valencià, i que l'utilitze, sempre, com a llengua del president de tots els valencians. Naturalment, el valencià ha de ser també la llengua de tot el seu equip de govern i de tota l'administració valenciana, com ho és del poble valencià. Estem preocupats pel valencià que s'utilitza en revistes i llibres publicats per organismes que vostè dirigeix i n'és responsable, i també pel poc ús que es fa a la TVV de la llengua dels valencians. Pensem que als col·legis i instituts han d'arribar revistes i diaris en valencià i no altres que que menyspreen la llengua dels valencians.

Alumnes 1r B (ensenyament en valencià)

*IB Josep Segrelles
Albaida (Vall d'Albaida)*

AMUNT...

Ramon Barnils

H. H.

Pels arxius de Tve hi deu haver, perdut, un programa, mai no passat, d'una sèrie que potser ni es va estrenar. Devia ser del temps de Tarradellas perquè el moderador i futura ex-estrella de la tv era un periodista al seu servei. La cosa anava d'un debat entre Barcelona i Madrid; entre els madrilenys hi recordo l'amant d'un jugador de l'Atlètic de Madrid i un escriptor, segurament Francisco Umbral. En l'equip de Barcelona, al costat de Jaume Lorés i Fabià Estapé –que mentre fèiem cua perquè el polí de l'entrada ens deixés passar va improvisar l'escena del viatjant que no entén com no deixen passar si l'únic que vol és vendre, la més real i tendra paròdia de l'heroic comerç que mai he presenciada – hi havia Helenio Herrera.

El rodatge fou desastrós. Les llarguíssimes hores, en canvi, mortes en companyia d'H. H. descobriren més que un personatge: una persona de categoria. De gran categoria intel·lectual. I moral! No hi havia parlat abans ni hi vaig parlar després. Però ara, mort, el recordo viu.

I AVALL

J. J. Pérez Benlloch

Cants de sibil·la

Més de 400 persones han assistit aquesta setmana a la XXIII Reunió d'Estudis Regionals celebrada a València, amb la participació de molt qualificats estudiosos. No sembla temerari anticipar les conclusions sumàries: no investiguem prou per encarar amb optimisme el pròxim futur. Alguns treballs, i un de recent finançat per Bancaixa, diagnostiquen que el País Valencià s'orienta cap a la ineficiència econòmica per falta d'estratègies i inversions en R+D. Són cants de sibil·la que no ens commouen molt. En tot cas, el debat públic més notori s'escorre per altres roderes, com l'assumpte de la llengua i la sempiterna recerca de la nostra personalitat diferenciada. No obstant aquesta obsessiva rutina, es percep una creixent preocupació per qüestionar-nos cap a on anem col·lectivament i en quines condicions. Solament en aquest punt podem, potser, trobar-nos.

EUA a la catalana

Al reportatge "Estats Units a la catalana" aparegut al número 700 del nostre setmanari no comentàvem la fotografia de la pàgina 56 que obre l'article. Es tracta de la catedral de Saint John le Divine, de Nova York, la cúpula de la qual va ser dissenyada per l'arquitecte valencià Rafael Guastanino i Moreno, i supervisada pel seu fill, Rafael Guastanino i Expósito.

Les cartes al director han de ser com més breus millor, màxim quinze ratlles mecanografiades, i han d'anar signades i amb el número de DNI. EL TEMPS agraeix tota la correspondència adreçada a aquesta secció, però, per motius d'espai, no en garanteix la publicació.

INDICACIÓ
GEOGRÀFICA
**SOBRASSADA
DE MALLORCA**

MALLORCA

De la millor tradició, la seva qualitat

Quan un producte arriba a la categoria de signe d'identitat, la feina només és una: mantenir-ne la qualitat.

La **Indicació Geogràfica Protegida/Sobrassada de Mallorca** garanteix l'elaboració

d'un producte amb el control del Consell

Regulador, amb matèries primeres d'excel·lent qualitat

i total absència de colorants.

Tastau-la. Amb tota garantia.

Producte
Balear

La Qualitat,
també a l'alimentació

GOVERN BALEAR

Conselleria d'Agricultura, Comerç i Indústria

DIRECCIÓ, ADMINISTRACIÓ, PUBLICITAT I VENDES: Av. del Baró de Càrter, 40, 13. 46001-València. Telèfon: (96) 352 48 69. Fax: (96) 352 09 83.
REDACCIÓ DE BARCELONA: Carrer de Casanova, 46, 4-2. 08011-Barcelona. Telèfons: (93) 451 03 75 i 323 00 71. Fax: (93) 323 35 41.
REDACCIÓ DE MALLORCA: Costa de la Pols, 6, 1-7. 07003-Palma de Mallorca. Telèfon i Fax: (971) 72 07 63.
ADREÇA CORREU ELECTRÒNIC: temps@bcn.servicom.es.

EDITA: Edicions del País Valencià, SA.
EDITOR: Eliseu Climent.

DIRECTOR: Jordi Fortuny.

REDACCIÓ DE VALÈNCIA: Francesc Viadel (*Cap de redacció*), Miquel Calvet, Laia Climent (*Coordinació Llibres*), Joan Morales (*Cap de producció*), Joan M. Oleaque, Jordi Sebastià i Xelo Tortosa (*Secretària de redacció*).

REDACCIÓ DE BARCELONA: Pere Martí (*Cap de redacció*), Oriol Cortacans, Àlex Milian i Gemma Morales (*Secretària de redacció*).

REDACCIÓ DE PALMA: Miquel Payeras.
PRODUCCIÓ: Josep Agustí i Jem Cabanes (*Correcció lingüística*), Lina Casanovas (*Maquetació*), David Fernández i Rosanna Puchades (*Gràfics*).

RÚBRICUES: Ramon Barnils, Fabià Estapé, Joan F. Mira, J. J. Pérez Benlloch, Joan de Sagarra, Xavier Vinader.

COL·LABORADORS: A. Alfaro, V. Arqué, J. Balló, L. Bonada, A. Bosch, F. de P. Burguera, X. Bussé, F. Calafat, R. de la Calle, T. Cañis (*Coordinació Economia*), A. Castel, Eliseu T. Climent, P. Codonyan (*Perpinyà*), A. Cort, M. Domínguez, X. Duran (*Coordinació Ciència*), Ll. Ferri (*Coordinació Món*), J. Finestres, C. Gàmez, A. Gil, J. Iborra, V. Jiménez, V. Lozano, X. Montanyà, A. Muns, M. Ollé, A. Papiol, M. Porta Perales, A. Reig, M. Reyes, E. Rimbau, J. Roura, E. Sanjuan, M. Serra, J. Ll. Sirera, Ll. Soler, M. Soler, F. Torrent, M. Vicent.

DISSENY: Domènec Òrrit.

COL·LABORADORS GRÀFICS: P. Carmoña, J. Celià, R. Cugat, R. Gil, X. Gómez, V. A. Jiménez, S. Llosà, M. Margenat, G. Matamala, S. Sàez, M. Vila.

ARXIU: Jesús Prats (*Fotografia*), Rosa Serrano (*Documentació*).

PUBLICITAT I PROMOCIÓ: Salva Martínez, València. Tel.: (96) 352 48 69. Anava Publicitat, València. Tel.: (96) 397 30 94. Anava Publicitat, Barcelona. Tel.: (93) 589 38 59. Molas-Batalla. Carrer d'Aribau, 15. 08011-Barcelona. Tels.: (93) 453 20 31 i 453 32 10. Fax: (93) 453 14 08.

SUBSCRIPCIONS: Quica Sena.

ADMINISTRACIÓ: Susanna Alacreu, Pilar Martí.

TRACTAMENT ELECTRÒNIC D'IMATGES I FOTOMECÀNICA: Jemagraf, SL.
IMPRESSIÓ: Rivadeneyra, SA.
DIPÒSIT LEGAL: V-853-1984.

Cap part d'aquesta publicació pot ser reproduïda per cap mitjà, ja siga mecànic, fotoquímica, electroòptica, magnètica, de fotocòpia, o qualsevol altre, sense permís de l'editor.

ANALISI

El cas Sala, P. Martí	16
Treball, el germà pobre, A. Closas	17
La màfia índia, X. Vinader	18
Defensa dels comunistes, Ll. Ferri	19

EN PORTADA

Kyoto: massa bonança..., X. Duran	20
Clima i ull clínic, R. Folch	24

PAÍS

Entrevista a P. Esteve i F. Puig, P. Martí	24
L'Empresarial contra Goliat, F. Viadel	30
Porca misèria, A. Milian	32

ESTAT

Mario Conde: l'hora del gran..., M. Ramon	36
---	----

ENTREVISTA

Entrevista a Jaume Matas, M. Payeras	38
--------------------------------------	----

MÓN

Polònia: el retorn de Solidaritat, A. Muns	42
Les set vides de Saddam, J. Roura	45

SOCIETAT

Entrevista a Joan Creus, J. Finestres	50
Entrevista Nacho Rodilla, M. Reyes	53

CIENCIA

Sida: triple atac, X. Duran	56
-----------------------------	----

CULTURA

Obres d'art de viatge, M. Serra	58
Entrevista a Seguridad Social, E. Guillot	62
Teatre sense butaques..., C. González	64
De l'administració de dret..., O. Cortacans	66

GALERIA

Salvar el Jardí Botànic..., J. M. Oleaque	75
---	----

OPINIO

Les Espanyes, J. F. Mira	98
--------------------------	----

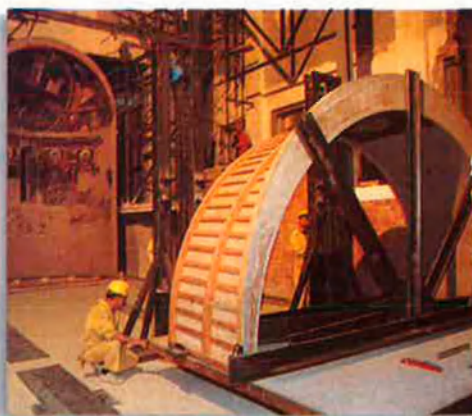

38 Jaume Matas parla de la llengua i de l'actualitat política a Balears.

20 Els interessos econòmics condicionen la cimera de Kyoto sobre el clima.

58 Es reobre la polèmica entorn del trasllat d'obres d'art.

Picasso. La fàbrica de dibuixos, 1890-1904

26.10.97-25.01.98

Horari de l'exposició

De dimarts a dissabte i festius,
de 10 a 20 hores. Diumenge,
de 10 a 15 hores. Dilluns, tancat.
Venda d'entrades: al propi
museu i

Museu Picasso

Montcada, 15-19
08003 Barcelona
Tel. (93) 319 63 10
Fax (93) 315 01 02

Pablo Picasso. Men i altres croquis, Horta de Sant Joan 1898-1899. Museu Picasso de Barcelona.

La millor informació Setmana a setmana

EL TEMPS

SETMANARI INDEPENDENT D'INFORMACIÓ GENERAL

Fes-te'n subscriptor. És molt fàcil.
Un cop de telèfon i llestos.

València **96 3524663**

Barcelona **53 4310335**

Perpinyà **04 66 353854**

Amb la subscripció, EL TEMPS regala una selecció de vídeos de MEDITERRÀNIA.
La sèrie audiovisual més nostra sobre les relacions entre les persones i la natura.

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

1r COGNOM _____ 2n COGNOM _____ NOM _____ TEL. PART. _____
DOMICILI _____ POBLACIÓ _____ D.P. _____
ANY DE NAIXEMENT _____ PROFESSIONI _____ TEL. TREBALL _____ DNI _____

Se subscriu al setmanari EL TEMPS per un període d'UN ANY, prorrogable si
no hi ha ordre en contra, i un import de 18.762 pessetes.

Amb pagament:

- ☐ Estat Francès: 830 FF
☐ Europa: 32.500 PTA
☐ Amèrica: 41.500 PTA

Forma de pagament: (Firma) _____

- ☐ Dom. bancària ☐ Xec bancari adjunt a:
☐ Gir postal núm. Edicions del País Valencià, SA

DOMICILIACIÓ BANCÀRIA

DISTINGITS SENYORS: CAIXA/BANC _____ AGÈNCIA _____
ADREÇA _____ POBLACIÓ _____ D.P. _____
NOM I ADREÇA DEL TITULAR DEL COMpte _____

Els pregue que fins a nova ordre els rebuts que presentarà Edicions del País Valencià, SA, per l'import de la SUBSCRIPCIÓ ANUAL a pagar en:

- ☐ 1 rebut anual ☐ 2 rebuts semestral ☐ 4 rebuts trimestral

siguen pagats amb càrrec: ☐ C/c ☐ Llibreta Núm. _____ de _____ 199 _____

EL TEMPS

Avinguda del Baró de Càrcer, 40, 13a.
Tel (96) 352 48 69 - CIF A-46186821 - 46001 VALÈNCIA

(Firma) _____

Naix Alternativa per Mallorca

Un grup nacionalista 'radical', de caràcter únicament cívic, Alternativa per Mallorca, es presentarà a Mallorca el 15 de desembre.

MIQUEL PAYERAS

Alternativa per Mallorca serà una organització "radical" i neix amb l'objectiu de poder contestar el radicalisme dels atacs contra la llengua i identitat nacional de les Illes Balears i dels Països Catalans. Ja fa mesos algunes persones comencen a parlar de la possibilitat de recuperar la unitat independentista, perduda des de fa uns quants anys, durant els quals si bé s'ha produït un increment en la consciència, el fet és que orgànicament les contínues disputes han aflebit el moviment.

Les primeres converses foren simples preses de contacte amb persones conegudes de l'ambient nacionalista. A poc a poc la idea anà quallant, i va trobar respostes positives en quasi totes les persones consultades. Arran de la passada diada de

ARXIU / JOAN CELIÀ

ARXIU

ARXIU / PERE CARMONA

Nadal Batle, Bartomeu Mestre i Tomeu Martí, tres dels integrants d'Alternativa per Mallorca.

Catalunya, en un local de pa-amb-olis de Palma anomenat Es Trinxet, el grup més actiu i decidit a portar endavant la nova organització acordà definitivament passar a l'acció. L'endemà, al Teatre Principal de Palma, durant l'acte oficial de la Diada de Mallorca, una sèrie d'independentistes escridassaren el president Jaume Matas. La font informant, un dels promotors de l'Alternativa, assegura que "aquella va ser, de fet, la nostra primera acció", tot i que encara no hi havia nom decidit.

Poc després, amb motiu de la boda i de la concessió del títol de ducs de Palma de Mallorca a Cristina de Borbón i Inaki Urdangarín, alguns dels membres de la futura Alternativa, celebraren una "menjada de duqueses" a la plaça Major de Pal-

ma com a protesta, amb el lema de "duquessa, només la de brossat".

Paral·lelament a aquests primers actes, els promotors anaren teixint contactes arreu de Mallorca –sobretot a base de sopars per la part forana–, i aconseguiren que unes 70 persones se sumassin a l'encara non nata organització.

En aquestes primeres preses de contacte s'hi han anat sumat persones prou conegudes. Segons els promotors s'ha contactat, amb resultat positiu, amb l'ex-rector de la Universitat de les Illes Balears Nadal Batle; amb els ex-dirigents d'ERC a les Illes Bartomeu Mestre i Josep Palou; amb els escriptors Antoni Serra i Miquel López Crespí; amb l'activista cultural i cívic i representant de Joves per la Llengua Tomeu Martí; i amb l'ex-

president d'Esquerra Republicana de Catalunya-Illes i encara militant d'aquesta organització Joan Mir.

D'aquí unes setmanes, el 15 de desembre, és previst celebrar a Palma el congrés constituent d'Alternativa per Mallorca, en el qual els promotors esperen aplegar unes 300 persones i que en bona part s'hi donin d'alta com a militants.

Val a dir que, en principi, Alternativa no es planteja com a moviment polític, sinó com una entitat estrictament cívica: "Alternativa per Mallorca és un moviment civil de base àmplia format per persones a títol individual, amb l'objectiu de promoure i cohesionar la consciència nacional del nostre poble i de treballar per aconseguir-ne l'alliberament nacional", diu el manifest fundacional.

La federació d'ERC de les Illes Balears i Pitiüses va celebrar el seu cinquè congrés. Bernat Joan Marí continuarà essent-ne el màxim responsable. El partit independentista aprovà una resolució favorable als pactes polítics on es manifesta que la formació "es troba disposada a mantenir contactes sobre aspectes programàtics per mirar d'arribar a acords electorals en les properes eleccions autonòmiques i municipals amb aquelles forces que es mouen a l'entorn dels eixos "esquerra" i "nacional". Segons la resolució, l'objectiu de les converses ha de ser accedir a òrgans de govern, i no "defensar interessos partidistes per fer-se amb major percentatge de vot en interès exclusiu dels mateixos partits".

En la ronda de converses per solucionar l'anomenat "conflicte lingüístic", el científic nord-americà, Santiago Grisolia es va entrevistar la setmana passada amb membres del grup ultradretà GAV per sentir el que opinaven de la llengua dels valencians. Alguns membres del GAV han estat condemnats en els tribunals per haver agredit persones que tenien diferent ideologia a la seua. Segons Grisolia, la conversa va ser "agradable i positiva". El president del GAV és l'ex-membre de Falange Española, Juan García Santandreu, que té com a característica bàsica del seu discurs l'anticatalanisme, i que sempre s'expressa en espanyol.

Mollà ofereix pactar als nacionalistes

Pasqual Mollà, cap del corrent Esquerra i País, integrat en Esquerra Unida, va oferir la setmana passada la seua mà al recentment creat Bloc Nacionalista Valencià (BNV), integrat entre d'altres per Unitat del Poble Valencià i el Partit Valencià Nacionalista. Mollà considera possible crear una alternativa nacionalista i progressista al govern del PP. No obstant això,

Pere Mayor, secretari general d'UPV, va manifestar que en el BNV cabien totes les forces nacionalistes i per tant no vinculades a forces estatals, per la qual cosa va convidar Mollà a desvincular-se d'Esquerra Unida.

Dies més tard, la integrant del consell polític d'EUPV Dolors Sánchez va afirmar que la proposta de Mollà, tot i ser a títol personal, era inte-

Mollà parla de pacte amb el BNV i els nacionalistes el conviden a deixar EUPV.

ressant i que EUPV estava oberta a una possible coalició.

Portabella aspira a ser l'alcalde d'ERC

Carles Bonet ha fet arribar a la direcció d'ERC el seu desig de no repetir com a cap de llista de Barcelona a les properes municipals. Bonet havia estat el cap de llista en les municipals de 1991, i ho havia de ser el 1995, però va ser desplaçat en el darrer moment per Pilar Rahola, en una polèmica decisió d'Àngel Colom.

La direcció d'ERC ha intentat que Bonet reconsiderés la seva decisió, però de moment no ho ha aconseguit. L'absència de candidat ha provocat ja els primers moviments a la federació de Barcelona del partit. Concretament, el diputat Jordi Portabella ha fet saber als seus col·laboradors que estaria disposat a encapçalar la llista municipal si —segons afirmen aquests mateixos col·laboradors— recollís un suport suficient. Però la candidatura de Portabella topa amb la desconfiança de la direcció de la federació barcelonina i de la direcció nacional d'ERC.

El diputat ha intentat de forma infructuosa accelerar el

Jordi Portabella, diputat d'ERC.

debat de la nominació instant la direcció barcelonina d'ERC a escollir un cap de llista abans de finalitzar aquest any, però la direcció de la federació va rebutjar aquesta possibilitat en una reunió celebrada el passat mes de setembre. La proposta va rebre dos vots a favor i set en contra.

La direcció d'ERC té previst abordar aquesta qüestió durant l'any 1998 i no descarta la incorporació d'un independent per encapçalar la llista.

UV acusa el PP de robar-li el seu espai electoral

La relació entre el Partit Popular i el seu soci en el govern valencià, Unió Valenciana, travessa un moment delicat. L'oferta del "pacte lingüístic" amb la mediació del Consell Valencià de Cultura promoguda pel president Zaplana sense haver tingut cap conversa prèvia amb els regionalistes va descol·locar el partit que lidera Hèctor Villalba, que ja ha començat a oposar-se a la iniciativa, com vam anunciar la setmana passada.

Un altre dels punts que també ha molestat els unionistes ha estat l'anunci del partit de Zaplana d'editar un document sobre la "personalitat valenciana". Això ha provocat que en les files d'UV comencen a aparèixer crítiques per distanciar-se del PP per por de ser absorbits en un futur combat electoral.

La llei del català enfronta CiU i ERC

La possibilitat que ERC s'incorpori al consens sobre la llei del català sembla cada vegada més remota. El darrer episodi de creuament d'acusacions entre nacionalistes i independentistes sobre els compromisos contrats en la darrera reunió entre el govern català i ERC ha deixat molt minvades les possibilitats d'un acord.

La versió dels independentistes és que en la reunió amb Josep Maria Pujals i Ramon Camp, que va tenir lloc el dijous 13 de novembre, CiU havia acceptat incorporar quinze de les noranta esmenes que han presentat al text de la llei. ERC va interpretar aquest fet com un "gest" del govern que permetia l'obertura d'unes negociacions que van tenir la segona volta el dimarts 18. En aquesta reunió, ERC hi arribava amb deu punts, que es van començar a estudiar, però sense cap acord concret més. L'endemà, a la reunió de la ponència parlamentària encarregada d'ordenar les esmenes transac-

Joan Maria Pujals, conseller català de Cultura.

cionades, les quinze d'ERC no hi eren. La versió de CiU, expressada per Ramon Camp, és que la coalició no tenia cap compromís amb ERC d'acceptar aquestes esmenes i que qualsevol acord depenia del desenvolupament de la negociació.

El resultat és que ERC ha anul·lat la reunió que havia de mantenir amb Joan Maria Pujals aquest dilluns i la llei entra aquest dimecres a debat en comissió només amb les esmenes consensuades entre CiU, PSC i IC.

ARXIU / RICARD CUGAT

Burguera desconfia del "pacte lingüístic"

Amb motiu de la concessió de la medalla de la Universitat de València a Francesc de Paula Burguera, l'escriptor i periodista va aprofitar per manifestar el seu escepticisme respecte les gestions del Consell Valencià de Cultura per aconseguir un "pacte lingüístic". Segons Burguera, les faccions secessionistes mai no admetran un criteri basat en la ciència i en la raó. Aquestes declaracions es produeixen dies després que el rector de la Universitat, Pedro Ruiz, reiterara que la autoritat lingüística ha de correspondre a l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana. Burguera, però, es va mostrar optimista respecte al futur del conreu literari del català al País Valencià.

L'Institut Universitari de Filologia Valenciana va ser qui va proposar a Burguera per a la medalla pels seus mèrits cívics i professionals, en especial en el camp del periodisme. El seu president, Antoni Ferrando, va fer la *Laudatio acadèmica*,

Francesc de Paula Burguera (a l'esquerra) manté la seua visió crítica.

ARXIU / NOU DISE

destacant la visió crítica de Burguera i la contribució al descobriment del País Valencià pels seus ciutadans.

El rector va recordar els anys de formació de Burguera en la seua Sueca natal i les seues converses amb Fuster, en aquells anys un estudiant de la Universitat de València. Burguera va dedicar la medalla a la mateixa Universitat de València i a la seua tasca en la recuperació de la identitat dels valencians.

"Deixa'm ensenyar-t'ho", la llengua

Aquest és l'atreuït lema de la propera campanya promoguda per la plataforma Joves de Mallorca per la Llengua. Cada activista de l'entitat "adoptarà" un "amic" o conegut castellanoparlant, i l'acompanyarà o l'assessorarà per aconseguir que es "llenci" a parlar en català.

La policia busca el propietari d'El Molino

La policia té una ordre de recerca i captura contra Roberto Serrano, propietari de la sala d'espectacles El Molino, segons han informat a EL TEMPS fonts properes als treballadors d'aquesta sala. L'ordre de recerca i captura està relacionada amb la mala gestió (endeutament amb Hisenda i amb la Seguretat Social) i l'apropiació indeguda de diners de l'empres-

sa, segons les mateixes fonts.

El Molino va ser tancat, el 14 de novembre passat, pel jutjat de primera instància número 7 de Barcelona, després que New Mill, l'empresa que gestionava El Molino, presentés un expedient de fallida voluntària.

Els responsables New Mill van presentar la fallida sense advertir els treballadors, que en anar a treballar el

ARXIU / RAFA GIL

El Molino va tancar després de presentar fallida.

darrer dia es van trobar amb l'execució de l'ordre de tancament per sorpresa.

El grup de perfumeria català Puig vol convertir-se en una gran multinacional del perfum, la cosmètica i la moda. Per això intenta des de fa mesos adquirir una empresa estrangera de renom. Després de dos intents frustrats, Puig en prova un tercer: negocia la compra de la firma francesa Nina Ricci al grup farmacèutic i de cosmètics Sanofi, filial d'Elf Aquitaine. Puig ja és propietària de la marca francesa Paco Rabanne, Carolina Herrera, molt present als Estats Units, i Vittorio & Lucchino.

Les inversions procedents de l'estat espanyol en paradisos fiscal s'han reduït dràsticament. Mentre que al 95 significaven el 34% de les inversions directes a l'exterior, en els primers nou mesos d'enguany només arriben al 3,8%. Alguns experts atribueixen la baixada a canvis en la legislació tributària espanyola que fan menys atractives les inversions en paradisos fiscals. Per països, les inversions van principalment a les Illes Caiman (18.600 milions de pessetes), Panamà (9.000) i Andorra (6.378 milions).

La societat Nefinsa, propietat de la família Serratosa, ha passat a controlar el 100% de l'empresa Terraire, dedicada al medi ambient i especialitzada en instal·lació de plantes de tractament de residus sanitaris. Nefinsa ha guanyat en els primers nou mesos de l'any uns 1.200 milions de pessetes.

Solbes podria presidir un banc de la UE

L'ex-ministre d'Economia i d'Agricultura, el valencià Pere Solbes, s'ha convertit en un dels candidats triats a Brussel·les per presidir el Banc Europeu de Reconstrucció i Desenvolupament (BERD). Però la veritable notícia han estat les declaracions del ministre d'Economia espanyol, Rodrigo Rato, en què avalava la candidatura de Solbes. Sorprenents, si més no,

perquè Solbes ha estat objecte de les crítiques ferotges dels populars en relació al presumpte perdó fiscal de 200.000 milions de pessetes mentre era ministre. Hi ha qui veu dos objectius en el suport de Rato: situar un espanyol en una de les peces claus de l'entramat institucional de la unió Europea, i si no s'aconsegueix, tenir més números per a donar suport a la candidatura

Solbes ha rebut el suport de Rato per a presidir el BERD.

ra de Luis Ángel Rojo, el governador del Banc d'Espanya, a la presidència del futur Banc Central Europeu.

La Generalitat pagarà l'ajut a Seat al gener

ARXIU / SEAT

Seat encara no ha rebut 2.000 milions de pessetes que la Generalitat li hauria d'haver pagat el passat mes de setembre.

Seat reclama a la Generalitat de Catalunya el pagament de l'últim termini de les subvencions que l'administració catalana es va comprometre a atorgar-li el març del 95, en concret 2.000 milions de pessetes que falten d'un total de 6.000 milions. Unes subvencions que havien de servir per ajudar l'empresa a sortir de la crisi. El conseller de Seat i apoderat de Volkswagen, l'alemany Hans Dieter Wiederhold, va dir fa uns dies, en unes jornades sobre automoció organitzades a Barcelona per l'IESE, que la subvenció hauria d'haver-se pagat a mit-

jan d'any i "ens temem que no es farà efectiva al llarg del 97". Segons Wiederhold, això podria afectar els resultats de la companyia d'enguany. El departament d'Indústria, que encapçala el conseller Antoni Subirà, ha reconegut que "s'hauria d'haver pagat al setembre, però per problemes de pressupost i perquè Seat va bé, els hem comunicat que ajornem el pagament fins al gener del 98". Més contemporitzador, el president de Seat, el belga Pierre Alain de Smedt, va acabar mostrant-se confiat de rebre els diners a començaments d'any.

La UE vol fer aflorar l'economia submergida

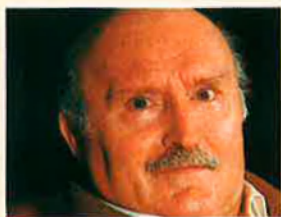
La Comissió Europea ha suggerit als quinze estats membres de la Unió Europea la reducció de l'IVA dels serveis amb una forta component de mà d'obra, com les petites reparacions a la llar o a la neteja, activitats que acostumen a caure en el circuit de l'economia submergida, perquè són difícilment controlables.

El comissari encarregat de la fiscalitat, Mario Monti, vol que s'apliqui a aquestes feines un tipus d'IVA reduït, tot i que no inferior al 5%, en comptes del 16%, que, per exemple és el tipus mitjà vigent actualment a l'estat espanyol. Aquesta proposta serà sotmesa als ministres d'economia dels països membres en la reunió prevista per al desembre. El més problemàtic, però, pot ser delimitar en quins àmbits es pot aplicar l'IVA reduït i en quins no.

EL RUMOR

Qui no corre vola a l'hora d'expressar l'enginy per aconseguir diners de manera fàcil. I si nó, que li ho expliquin als qui s'han inventat el que sembla que és un mètode infal·libre per treure diners dels caixers automàtics amb targetes de crèdit robades. Tant, que diuen que les entitats bancàries comencen a posar-se nervioses, perquè estan obligades a fer-se càrrec d'una part del que es treu fraudulentament. Però també hauria de preocupar els usuaris que pensen que estan protegits per tenir una clau personal introduïda a la targeta. Es veu que el sistema consisteix a introduir un objecte (que no revelarem) en la ranura de la targeta de crèdit amb l'objectiu de retenir la targeta i al mateix temps anul·lar la banda magnètica. Amb aquest mètode, els timadors poden fer-se amb la contrassenya i endur-se els diners.

ESTAPE RESPON

—De què serveix fer una cimera europea sobre l'atur?

—Pràcticament de res, si amb un esperit cristià comptem els àpats dels il·lustres convidats.

—Els resultats serviran per reduir l'atur europeu al 7%, com vol el president de la Comissió?

—En absolut, perquè la major part dels països membres de la UE, entre ells el desgraciat nostre, van acceptar el seu dia (desembre del 91) les condicions per estabilitzar i equilibrar llurs economies però mai van voler arriscar la transformació política, econòmica i social que suposa quantificar l'atur.

—Aznar parla del model

espanyol de creació d'ocupació. Existeix?

—No. El senyor Aznar-López, nét d'aquell famosíssim ambaixador de Franco a Marroc, Argentina i EUA, fa el que pot per simular que hi entén. Però les coses no van per aquí. Com diria el meu gran amic Joan Fuster, ell s'hi fixa, però res més.

—Les xifres d'atur més baixes d'Europa es donen a països com Gran Bretanya o Holanda. Podem aprendre'n alguna cosa?

—Mirin. La lliçó ens la dona Holanda més que Anglaterra. Encara que jo no comprenc de cap manera que, sent —volguem o no volguem— habitants de la Península Ibèrica, per què collons ens deixem Portugal, que només té el 6% d'atur. La més important lliçó que pot entendre la Desesperança Aguirre. Al marge d'això, Holanda dóna exemple de la reducció de l'atur, molt més que Anglaterra, jugant amb un factor que és la incorporació sis-

temàtica de les dones al treball parcial. Holanda és l'exemple avui d'Europa. A Anglaterra fan el que poden. No som ningú.

—Pensa que el senador Josep Maria Sala ha estat condemnat injustament pel cas Filesa?

—No m'ha agradat la sentència. Ni tampoc el res-só de la premsa del Movimiento (Abc, El Mundo) en l'entorn d'una realitat ben trista: la insuficiència de mitjans per al finançament dels partits polítics. La condemna de Josep Maria Sala no em sembla justa i crec que el recurs ho demostrarà.

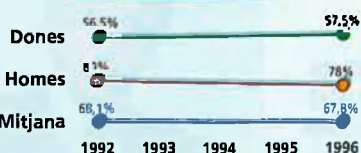
—Per primer cop els tribunals han estat durs en un cas de finançament irregular d'un partit, per què?

—A mi m'hauria agradat —no per mala sang— registrar la mateixa vara de rigor en el cas del "senyor" Canelas. Que a hores d'ara, el cas Calvià continuï arrossegant-se pels jutjats, fa bona la vella expressió de l'alcalde de Jerez, Pedro Pacheco.

ROSANNA PUCHADES

L'ATUR A LA UNIÓ EUROPEA

TAXA D'ACTIVITAT

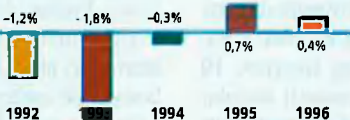

ATUR LLARGA DURADA*

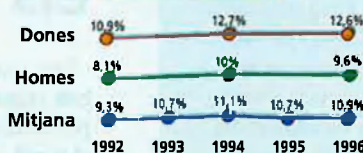

*Percentatge d'aturats

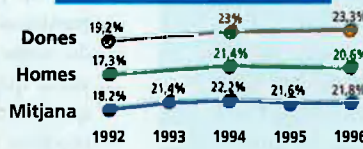
VARIACIÓ TAXA D'OCCUPACIÓ

TAXA D'ATUR

TAXA D'ATUR JUVENIL*

*(15-24 anys)

Font: EUROSTAT

Entre els propers 16 i 22 de desembre la cinquantesima conferència de la formació Congrés Nacional Africà (ANC) marcarà un punt i a part en l'escena política sud-africana. Aquesta conferència servirà per definir el procés de transformació de l'ANC de moviment d'alliberament a partit polític, i a més confirmarà la retirada política de Nelson Mandela, que molt probablement serà succeït al capdavant de l'ANC per Thabo Mbeki, actual vice-president de Sud-àfrica i de l'ANC.

El proper 30 de novembre Hondures celebra eleccions presidencials, parlamentàries i municipals. De moment, totes les enquestes assenyalen Carlos Flores, president del Congrés i líder del Partit Liberal, com a futur president. Darrere de Flores quedaria Nora de Melgar, del Partit Nacional, ex-primera dama i ex-alcaldeessa de Tegucigalpa, la capital del país. En aquestes eleccions s'ha fet una reforma molt important: per primer cop els hondurenys votaran amb tres paperetes diferents, i és que fins ara una mateixa papereta servia per als tres comicis. Diversos analistes asseguren que les eleccions es preveuen bastant justes, si comparem amb la resta de règims de Sud-amèrica, per contra també destaquen que el sistema polític d'Hondures és dels més aviciats. El poder judicial és nomenat pel Congrés cada quatre anys. Els magistrats són parcials, com també els membres del tribunal que supervisa les eleccions.

Mubàrak rebutja la treva dels integristes

Tres dies després de la matança de 58 turistes prop del temple egipci de Hatxepsut, duta a terme pels islamistes radicals, el govern de Mubàrak va rebre una proposta de treva de l'Al-Gama'a al-Islamiya, el grup d'islamistes radicals més gran d'Egipte. Aquesta proposta, que Mubàrak ha rebutjat, condicionava l'aturada de les operacions militars a l'alliberament i re-

torn a Egipte del clergue ultra-ortodox Sheikh Omar Abdel-Rahman, actualment empresonat als EUA. De moment no està clar si aquesta oferta de treva ve de l'interior o de l'exterior del país. De fet, el passat mes de juliol sis membres d'Al-Gama'a empresonats van proposar una treva, que va ser rebutjada per sis militants exiliats, de la mateixa formació.

Txernòbil torna a alarmar Ucraïna

La central nuclear de Txernòbil podria tornar a provocar una catàstrofe. Recentment en els tubs del sistema de refredament del reactor número 3 s'hi van detectar 260 fissures. Les causes d'aquests incidents probablement són l'envelliment i mala qualitat de l'acer dels tubs. L'equip tècnic de la central nuclear ja ha iniciat les reparacions, que s'allargaran fins

a l'agost de l'any 1998 i costaran prop de 800 milions de pessetes.

Dels quatre reactors de Txernòbil només s'utilitzava el número 3, tot i que estava temporalment aturat des del proppassat juliol. A més d'aquesta central, Ucraïna en té quatre més, entre les quals hi ha la més gran d'Europa, que produeixen el 50% de l'energia d'Europa.

Àustria alerta contra els 'cibernazis'

Les autoritats austríaques han organitzat una campanya per advertir els mestres sobre el perill de la propaganda nazi que arriba a les escoles a través de la xarxa Internet. El president del consell escolar de Viena, Kurt Scholz, ha advertit que aquest és un perill que no es pot minimitzar i ha recordat que si es publiquessin en revistes textos similars als que es veuen en Internet,

es prohibirien immediatament. En una d'aquestes pàgines electròniques es defensa Franz Fuchs, detingut a Àustria per una sèrie de sagnants atemptats efectius amb cartes-bomba de caràcter xenòfob.

Darrerament Àustria viu un retorn de l'extrema dreta, encapçalada per Joerg Haider, que ha aconseguit situar el Partit Liberal com a segona força del país.

Al tem per la seguretat de periodistes etiòps

Amnistia Internacional (AI) ha expressat el seu temor per la seguretat de diversos pe-

riodistes i activistes de drets humans d'Etiòpia. El darrer cas denunciat per AI és Garoma Bekele, periodista del diari *Urji*, que va ser detingut el passat 27 d'octubre a Addis Abeba a la seu de la Lliga de Drets Humans. El motiu de la detenció, segons AI, és que Bekele ha publicat diversos articles on posava en dubte la versió oficial sobre les morts de tres individus —entre els quals hi havia un funcionari judicial i un ex-oficial de l'exèrcit— a mans de les forces de seguretat el passat 8 d'octubre. AI recomana enviar cartes urgents i faxos a les autoritats etiòps sobre aquests casos (més informació tel. 93-209 35 36).

ARXIU / EFE

Joerg Haider, cap del Partit Liberal d'Àustria.

DESCOBREIX CATALUNYA AL PALAU ROBERT

Vols saber-ho tot sobre
el menjar a Catalunya?
Vine al Palau Robert.

Vine a fer un viatge pel passat, el present i el futur del menjar a Catalunya. La nostra és una cuina sortament arrelada a la terra, una cuina de contrastos que ha rebut i ha donat moltes influències. Per això, al Palau Robert, hem preparat l'exposició "Menjar a Catalunya, l'estil d'un poble", on hi trobaràs, explicat d'una manera sorprenent i didàctica, l'evolució de la cuina del nostre país, del seu estil actual i de com s'hi ha arribat, des de quatre interessants punts de vista: l'històric, el mediambiental, el tecnològic i el del gust. Vine! Quan tornis a seure a taula tot sera molt diferent.

Des del 18/11/97 fins al 30/5/98

Centre d'Informació Turística de Catalunya

Generalitat de Catalunya

Amb el suport de:

Nestlé

El cas Sala

Josep Maria Sala no és d'aquells polítics que gaudeixen d'amples simpaties populars. L'estil agressiu que va emprar durant molts anys al Parlament li va fer guanyar moltes antipaties. Després, quan el cas Filesa va començar a ser una ombra incòmoda que l'empaitava, va optar per centrar les seves energies en la fontaneria del seu partit, el PSC. Treballador infatigable, va aconseguir esdevenir l'amo i senyor del carrer de Nicaragua, fins al punt de tenir la capacitat de treure i posar primers secretaris. Però la imatge d'un polític d'aparell, conspirador i martell d'heterodoxos, tampoc el va ajudar a guanyar amics.

És ara, justament quan una sentència inculpatòria li ha obert les portes de la presó, quan Sala ha rebut més mostres de simpatia i solidaritat, mostres sinceres i raonades en la majoria dels casos, molt més adequades que les sortides de to d'alguns dirigents del seu partit. D'una banda, això és degut a la sensació que es respira, que Sala està pagant personalment un preu excessivament alt pel delictes que segons la justícia ha comès. De l'altra, la reacció es pot explicar també per la mala consciència que té bona part de la classe política respecte aquest tema.

El cas Filesa no és un cas de corrupció personal. És un cas de finançament irregular de partits polítics. Sobre aquesta qüestió la classe política en general ha badat: la reforma de la llei de finançament dels partits polítics és una assignatura pendent des de fa massa anys. El PSOE hagués pogut fer-la, però no va voler. Aquest endarreriment ha anat podrint l'estructura financera dels partits, especialment els grans, assetjada per les despeses astronòmiques que representen les constants campanyes electorals que han d'afrontar. En aquest sentit seria bo no oblidar que canviar només la legislació sobre finançament de partits no serà prou per resoldre el problema de les irregularitats. La reforma ha d'anar acompanyada d'altres mesures, emmarcades dins una reflexió global sobre el sistema de partits i el sistema electoral. Mesures complementàries com la limitació de les despeses electorals són un exemple del

que es podria fer per evitar que els partits haguessin de recórrer a *ajudes* d'elements estranys.

Perquè el problema de Filesa o d'aquests entramats d'empreses que serveixen per finançar il·legalment els partits no són principalment qui les constitueix ni qui signa la paperassa. No són els Josep Maria Sala o Carles Navarro de torn. El que cal saber és qui paga i per què i si els partits "tornen els favors" a aquelles empreses o particulars que han ajudat a finançar-los. En democràcies més evolucionades que l'espanyola, les

donacions a partits estan perfectament registrades i per tant la transparència dificulta el retorn dels favors. Com a mínim obliga a estimular més la imaginació.

Més enllà del tema del finançament dels partits, i més enllà de les situacions personals, el cas Filesa també té repercussions sobre el PSC. Quan es va fer pública la sentència, els dirigents territorials del partit van reaccionar en bloc tallant de soca-rel qualsevol intent del primer secretari actual, Narcís Serra, d'excloure Sala de l'executiva, tal com reclama el codi ètic vigent en el PSC. Va ser una reacció corporativa, de camaraderia malentesa, que a més els esdeveniments han acabat superant. Sala ja no és a l'executiva. I alguns d'aquests dirigents territorials ho

han digerit malament. El símptoma més evident de mala digestió és omplir de pancartes el centre de Barcelona criticant una decisió judicial. És una reacció pròpia d'un partit antisistema, no d'un partit que aspira a governar. L'ordre de retirada immediata donada per la direcció del PSC demostra que malgrat tot la cúpula del partit no es deixa endur per les reaccions estomacals.

El resultat de tot plegat és que el principal partit de l'oposició a Catalunya, aquell que hauria de liderar una alternativa, el que hauria de despertar la il·lusió d'aquells ciutadans que desitgen l'alternança, continua paralitzat per una deriva interna que el va tancant en si mateix i sota l'amenaça externa de veure's arrossegat pels successius processos judicials que el PSOE té oberts i que en els propers mesos donaran encara molts disgustos. ■

PERE MARTÍ

"El símptoma més evident de mala digestió és omplir de pancartes el centre de Barcelona criticant una decisió judicial. És una reacció pròpia d'un partit antisistema."

Treball, el germà pobre

De vegades, fixar-se en el sentit exacte de les paraules resulta molt instructiu. Reflexionem per exemple sobre aquesta moda imperant a la majoria d'empreses d'anomenar "recursos humans" el departament que fins fa poc s'anomenava "personal". Una moda que, per allò que sembla que "fa més modern", arriba fins i tot a l'estructura organitzada d'alguns sindicats. Doncs bé: abans, el departament que es cuidava de les relacions amb els treballadors es deia "personal", perquè feia referència a la relació amb "persones". Ara, no. Ara la paraula persones s'ha substituït per "recursos". És a dir, que les empreses compten amb els recursos financers, els recursos materials i energètics... i els recursos humans. Potser filo massa prim, però sembla com si l'onada de postmodernitat que ens ha envaït des dels anys 80 hagués convertit les persones en simples recursos, que valen tant com el preu d'un crèdit o el kilowat de llum elèctrica amb què es fa funcionar l'empresa...

Seguim amb les paraules. S'ha fet a Luxemburg la primera cimera de l'Ocupació i el Treball de la Unió Europea. A la majoria dels mortals, més enllà dels tècnics comunitaris i quatre periodistes molt especialitzats, els hi podria semblar lògic que en una cimera com aquesta es reunissin els caps de govern i els ministres de Treball, perquè el treball era el tema del debat. Doncs bé, a la cimera, els únics ministres convidats han estat... els d'Afers Exteriors.

Aquesta manera de fer, aquesta pràctica d'oblidar-se dels ministres de Treball, com si fossin els germans pobres dels governs, no és exclusiva dels organismes comunitaris. Passa sovint en tot tipus d'organismes i d'anàlisis, de la mateixa manera que l'onada de postmodernitat ens ha fet posar els "recursos" per davant de les persones.

Ja fa molts anys, tornant al valor de les paraules, que la frase "plena ocupació" va desaparèixer dels objectius primers de la majoria de governs occidentals. Des dels tumultuosos anys setanta, es va primar el control de la inflació i dels equilibris macroeconòmics per davant de qualsevol altre concepte (a un famós governador del Banc

d'Espanya se li va escapar, enmig de l'eufòria financera d'abans del 92, que per controlar la inflació feia falta un determinat nivell d'atur).

Mentrestant, l'atur no ha parat de créixer malgrat els cicles de bonança econòmica, i ara Europa té 18 milions de parats, el nivell més alt des de la Segona Guerra Mundial.

El gran canvi de tota aquesta situació, almenys al nivell de les paraules, es pot produir arran de la cimera d'aquest cap de setmana. Per raons d'edició, escric quan tot just encara no s'ha acabat la cimera, però és de suposar que el

primer gran resultat sigui (i no és poc) un mínim consens per situar la política d'ocupació com a prioritat de la UE.

I què passarà a Espanya, el trist líder dels països europeus en el rànquing de l'atur? Doncs, de moment, ja hem vist des de fa mesos que el govern de José María Aznar sí que té clares les paraules i frases contundents, amb el seu lema: "El ano del empleo". No se li pot negar a l'equip de Javier Arenas que, a més de parlar constantment del problema, ha aconseguit resultats tangibles, com, en primer lloc, l'acord sobre la reforma laboral. Un acord que tothom reconeix que no tindrà efectes miraculosos per reduir l'atur, però que ha de servir per millorar el seu pitjor efecte secundari, el nivell de precarietat en els contractes.

Però la qüestió laboral que possiblement centrarà els debats a Espanya els pròxims mesos serà la del complicat epígraf de "protecció de la desocupació". És a dir, el debat entre les "mesures polítiques passives" d'ocupació (o sigui, el pagament de l'assegurança d'atur, un acte passiu) i les "mesures polítiques actives" (o sigui, fer més cursos de formació per als parats, o buscar-los i proposar-los feines, un fet que demostra activitat). Ningú no s'ha atrevit clarament a dir-ho, però ja els ho avanço jo: la voluntat és reduir les "mesures passives" (o sigui, reduir els diners globals que es paguen en prestacions) i augmentar les "mesures actives" (o sigui, gastar més diners en cursos i en la recerca d'oportunitats de feina). Atenció al significat exacte d'aquestes paraules, perquè en sentirem a parlar molt en el futur immediat, i promet ser un debat polèmic... ■

ALBERT CLOSAS

"Ja fa molts anys que la 'plena ocupació' no és un dels objectius primers de la majoria de governs. Des dels tumultuosos anys setanta, es va primar el control de la inflació i dels equilibris macroeconòmics."

La màfia índia

Quan algú es refereix a la imatge del mafiós típic de seguida pensa en un personatge amb cara de poca broma, ulleres fosques, americana creuada, sabates lluent i cabells plens de brillantina. El cinema i les novel·les han ajudat bastant a divulgar aquest clíxe. Però el cas és que, a més dels arquetips dels mafiosos italians, pel

món també circulen mafiosos asiàtics —membres de les *triades* xineses, dels *gangs* vietnamites o integrants de la *yakuza* japonesa—, mafiosos eslaus —membres de la màfia russa—, llatinoamericans —com el cas dels *cartels* colombians, dels clans argentins, etc.— i de color negre, com les poderoses bandes que operen a ciutats sud-africanes com Johannesburg. El que costa més d'imaginar són fenòmens com el dels mafiosos indús. Amb turbant i pantalons abombats. Mafiosos indús de l'Índia.

"Cal veure les coses tal com són. Bombai s'ha convertit actualment en el Chicago dels anys 20 o 30. La màfia controla tots els aspectes de la nostra vida", declarava aquest estiu un home de negocis indú que ha decidit tocar el dos del seu país i traslladar-se a viure a Europa. No li faltava raó. Instal·lats a Bombai des de fa anys, els *gangs* amb turbant han aprofitat la misèria i la urbanització salvatge que es practica a la vertadera capital econòmica de l'Índia per eixamplar el camp de les seves activitats a sectors com l'immobiliari i el cinema, i per endurir al mateix temps els seus mètodes d'actuació al carrer. L'assassinat, a finals d'agost, d'un important constructor en el centre del barri més comercial i l'atemptat mortal, només una setmana després, del "rei dels cassets musicals", van ser l'inici d'un rosari de morts violentes d'homes de negocis que han posat la por al cos a molta gent.

"L'extorsió no és una cosa nova a Bombai —ha dit un antic oficial de policia i actual propietari d'una agència de seguretat—. Però el camp d'acció de la màfia s'ha fet molt més gran i les quantitats de diners que es belluguen també són més importants". Les primeres generacions de mafiosos indús controlaven els tràfics de tota mena, però es dedicaven especialment al joc i a la prostitució. Actualment,

els seus hereus han diversificat les seves activitats i han començat a interessar-se pel sector immobiliari —riquesa inestimable a Bombai— i pel cinema, perquè en aquesta ciutat estan situats els estudis de Bolliwood —el Hollywood indú—, lloc on es produeixen la majoria de films que es veuen al país. Paral·lelament, l'extorsió a tots els qui tenen diners, professionals liberals inclosos, ha augmentat de manera extraordinària. "Si s'adonen que re-
menes calés ja has begut oli —assegura un jove advocat que coneix bé el tema—. Un dia o un altre et trucaran per

telèfon i llavors no et quedarà més remei que pagar o trobar algú encara més important perquè et doni protecció. El sistema està muntat així".

La majoria de persones amenaçades es guarda d'informar la policia del que està passant. No tenen cap confiança en els seus agents. Es més, tenen por que ells mateixos posin sobre avís els gàngsters. La corrupció política està a l'ordre del dia. "Tots els partits polítics han utilitzat els gàngsters quan han tingut necessitat de passar comptes. La criminalització de la política és la primera causa de la situació actual. El Shiv Shena —partit extremista indú que governa la ciutat de Bombai aliat amb els nacionalistes del Bharatiya Janata Party (BJP)— és gairebé un *gang*. En aquestes condicions, com volen que la policia inter-

vingui?" —ha escrit un antic funcionari d'alt nivell en un diari local. L'article ha posat els pèls de punta a més de quatre.

A Bombai tenen seu més de la meitat de les grans companyies indús i als seus carrers acudeixen cada dia prop d'un milió d'indigents cercant un lloc de treball. "El 70% dels joves dels barris perifèrics no tenen treball i constitueixen una reserva inacabable per la màfia —assegura M. A. A. Khan, que va estar al capdavant de la brigada antiterrorista de la ciutat—. L'única solució eficaç per posar punt final a aquesta situació és que el govern es posés realment a lluitar contra la pobresa. La resta són gaïtes".

Mentrestant, qui més qui menys intenta escapolir-se de les trucades telefòniques amenaçadores dels mafiosos amb turbant fent-se passar de la manera més discreta possible. ■

XAVIER VINADER

"Els primers mafiosos indús controlaven els tràfics de tota mena, però especialment el joc i la prostitució. Els seus hereus han començat a interessar-se pel sector immobiliari i pel cinema."

Defensa dels comunistes

ue Lionel Jospin defensés la dignitat de la militància comunista francesa, i que des de la dreta els gaullistes no s'afegissin al que podia haver estat un linxament històric inspirat pels escons més ultraliberals dóna la mesura de la passió que ha provocat la publicació del *Llibre negre del comunisme*. Els autors van més enllà dels recomptes del mateix KGB per a l'antiga URSS, 42 milions de morts, i asseguren que la xifra de víctimes a

tot el món arriba als 85 milions. Davant un balanç tan terrible els autors del *Llibre negre* no dubten a carregar les culpes, no només a botxins i dictadors: insinuen que cal fer-les moralment extensives a militants i simpatitzants, que així esdevindrien còmplices i encobridors.

La formulació, en la línia de muntar un "Nuremberg del comunisme", ja la van defensar en ple daltabaix de l'Europa de l'est profetes del món feliç que exigien un *mea culpa* col·lectiu, de genolls encara millor, a tots els qui en dècades anteriors havien tingut la gosadia, o la barra, de defensar utopies. La nova ofensiva, emergida en complir-se els vuitanta anys de l'octubre rus no dissimula gens que el seu objectiu és endur-se per davant, a més de les restes de marxisme-leninisme, tot allò que faci tuf a esquerra o a pensament crític.

D'entrada es pretén ignorar que no tots els qui van lluitar moguts per la fe en el mite d'Octubre o en el paradís soviètic mereixen la mateixa qualificació a la llum de l'ètica, la moral i la democràcia política. Mentre servidors de Stalin com André Marty, Erno Gerö, o el mateix Palmiro Togliatti recorrien Europa intrígant i fabricant condicions més per a l'hegemonia soviètica que per derrotar Hitler, Antonio Gramsci, per exemple, es consumia en una presó del feixisme italià. I deixava escrites formulacions polítiques que, com la de la societat civil, un cop expurgada de l'ideologisme del moment, ha estat rescatada positivament per un politòleg tan poc sospitosos com el professor Norberto Bobbio. De la mateixa manera que un economista tan experimentat com Galbraith ha defensat des de la cimera del pragmatisme el que anomena aspectes salu-

dables de la lluita de classes, com a resposta al *dumping* provocat pel neoliberalisme.

Seria injust intentar asseure en la mateixa banquetta Nagy i Rakosi, Bukharin i Stalin, Gorbtxov i Lenin, Dubcek i Husak, Comorera i Carrillo, Nin i la Pasionaria. Uns van associar l'enlluernament per la utopia, i pel mite, a la lluita democràtica. Els altres es van limitar a baixar a les clavegueres dels seus deliris de poder polític. En alguns totes dues patologies van quedar barrejades.

Es poden comparar els balanços dels genocidis de Hitler i de Stalin. Fins i tot es poden trobar analogies entre el sofriment d'Auschwitz i el de Kolimà, és inútil intentar establir connexions filosòfiques entre Marx el feixisme. La unitat té per essència allò que Erich Fromm anomena la síndrome de decadència: les cambres de gas, la indústria de la mort. L'altra neix de la necessitat humana d'imaginar una vida més justa i caminar cap a un món millor: de seguida i passant per sobre de les complexitats de la societat i de l'ànima humana.

El vincle més evident entre règims comunistes i feixistes no es pot establir, doncs, ni amb la utopia ni amb les teoritzacions humanistes, sinó palesant la irracionalitat del nacionalisme, un component ideològic aliè a les expectatives emancipatòries del marxisme i de tots els moviments democràtics de fi-

nals del segle XIX. Només cal mirar la Rússia que emergeix de l'estalinisme. No és per casualitat que molts dels més creients nacionalistes russos hagin estat irreductibles marxistes-leninistes. Com també havien estat grans comunistes molts dels actuals i superpoderosos banquers, avui debots del capitalisme més salvatge.

Si els publicistes del neoliberalisme avui gosen a muntar judicis històrics i linxaments indiscriminats és potser perquè des de la caiguda del mur de Berlín, i potser abans i tot, l'esquerra europea ha estat incapaç d'instruir el seu propi sumari. El seguidisme del neoliberalisme, no solament en estils econòmics, sinó en hàbits culturals, va deixar el camí obert a tota mena de mercantilismes doctrinaris interessats. És significatiu que un govern esperançat i esperançador com el de Lionel Jospin hagi estat el primer que els hagi barrat el pas. ■

LLIBERT FERRI

"No es just seure a la mateixa banquetta d'acusats Bukharin i Stalin, Nagy i Rakosi, Dubcek i Husak, Gorbtxov i Lenin, Nin i la Pasionaria."

Kyoto: massa bonança en la cimera del clima

No hi ha gaires esperances que la conferència del clima que es desenvoluparà el desembre d'enguany a Kyoto porti a grans acords. Però els experts alerten sobre els importants efectes que en diversos indrets del planeta tindrà el canvi climàtic.

El clima de la Terra canvia. El clima polític per arribar a acords es manté força estable. Mentre els científics alerten sobre el canvi climàtic del planeta i els seus efectes, els dirigents no acaben d'impulsar mesures clares ni de posar-se d'acord. Amb aquestes perspectives, la conferència sobre el clima, que es desenvoluparà de l'1 al 10 de desembre a Kyoto (Japó), desperta poques esperances.

Un dels objectius de la cimera és d'arribar a acords sobre la reducció de les emissions de diòxid de carboni (CO₂), origen, segons molts investigadors, d'una part d'aquest canvi climàtic. En les dates anteriors a la cimera hi ha hagut diverses propostes. La Unió Europea voldria reduir en poc temps les emissions per sota les que hi havia el 1990. Però Clinton, pressionat per empresaris i industrials, només accepta tornar als nivells del 1990

i fer-ho en un procés més aviat llarg —entre el 2008 i el 2012.

Sense una actitud més decidida dels Estats Units les mesures no tindrien gaire efectivitat. Els nord-americans són els responsables de la quarta part de les emissions mundials. És cert que alguns països augmenten de forma notable les seves emissions. Els països del sud-est asiàtic i del Pacífic van ser els que més van augmentar les emissions el 1996 i s'acosten a les dels

Estats Units. Però a l'hora de demanar sacrificis també cal considerar el consum global d'energia. El consum mitjà d'energia per persona en un país en desenvolupament és d'1-2 barrils de petroli l'any, mentre que a Europa i al Japó és de 10-30 barrils i als Estats Units de 40 barrils anuals. Per això es demana que els qui més consumeixen siguin qui més esforços facin. Però també hi ha un possible impacte econòmic negatiu de les mesures a l'hora de reduir les emissions, que alguns destaquen per damunt dels seus possibles beneficis o dels perjudicis de no fer res.

Tanmateix, abans de jutjar les decisions polítiques caldria saber algunes coses sobre el canvi climàtic: realment es produeix? Quins efectes pot tenir? Què n'és el responsable? Què caldria fer? Què es podria fer?

A final del 1995 l'IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change), organisme creat el 1988 per l'Organització Meteorològica Internacional i el PNUMA (programa de l'ONU per al medi) va publicar un informe sobre el canvi climàtic, les seves causes i les seves conseqüències. L'informe afirmava que es produïa un canvi (la temperatura ha augmentat mig grau aquest segle i el nivell del mar ha pujat lleugerament) i que l'activitat humana hi tenia una part de responsabilitat. Concretament, el gran augment de la concentració de CO₂ des dels inicis de la revolució industrial i, per tant, de l'ús massiu de combustibles fòssils n'era un dels responsables.

Els crítics d'aquestes conclusions al·leguen dues coses: l'una és que no es produeix cap canvi. Però això va contra l'evidència. La segona al·legació és que es tracta d'un canvi natural i no antropogènic. En suport d'això, aporten la manca de conclusions contundents.

I és que els científics de l'IPCC fan equilibris per no faltar a la veritat científica —és cert que hi ha incerteses—, però també per no rebaijar la importància del fenomen. Així, l'informe assenyala: "El balanç de l'evidència suggereix una influència humana discernible sobre el clima mundial". Aquests ma-

Més morts al Japó

El canvi climàtic pot originar nous problemes de salut. Els japonesos, previsors i calculadors, ja han fet els seus pronòstics: si la temperatura augmenta, tindran uns quants morts més per l'agost. Els instituts japonesos de salut pública i d'estudis ambientals han calculat que, si la temperatura mitjana del planeta augmenta un grau centígrad d'aquí al 2050, per l'agost i al Japó hi haurà 600 morts més que no pas ara.

Els japonesos tenen en compte que la població es fa més gran. Mentre els actuals 125 milions d'habitants passaran a ser, l'any 2050, 112 milions, els de més de seixanta-cinc anys passaran de 19 milions a ser-ne més de 31.

I la població de seixanta-cinc anys és la que pateix més amb la calor de l'agost. Molts japonesos moren, durant les altes temperatures, quan abandonen l'aparta-

ment, ben condicionat, i surten al carrer.

En les condicions actuals els japonesos calculen que l'agost del 2050 es moriran cada dia 3.461 persones de més de seixanta-cinc anys. Si la temperatura augmenta un grau, es moriran 19 persones més el dia, és a dir, unes sis-centes el mes. Amb dos graus més, es moriran 65 persones més cada dia, però si les previsions pessimistes de tres graus d'augment es complissin, se'n moriran 162 més diàriament. I tot això sense comptar que la temperatura pot fer augmentar certs tipus de contaminació.

Per l'altre costat, uns hiverns més suaus provocarien menys morts. Però el guany seria menor que no la pèrdua. El gener, els japonesos calculen que es moriran 15 persones menys amb un grau més de temperatura, que arribarien a ser 63 amb tres graus més. **X. D.**

tisos són els que donen força als qui no voldrien fer res.

Tanmateix, l'informe de l'IPCC ha tingut la participació de 900 científics de 40 països i el mes de juny passat uns 2.400 científics més, de tot el món, varen donar el seu suport a les conclusions. Es tracta d'un consens molt estès entre els investigadors, tot i que sempre hi ha matisos, posicions discrepants o, en tot cas, dubtes sobre què caldria fer.

Trasbals del temps. Algunes de les conclusions de l'IPCC són que que d'aquí a l'any 2100 la temperatura mitjana de la Terra haurà pujat 1-3,5 graus centígrads i que el nivell del mar augmentarà 15-90 centímetres. Pot semblar poc, però entre l'actualitat i la darrera era glacial la diferència de temperatura mitjana era només de 6-8 graus. I uns quants centímetres d'augment del nivell del mar pot deixar molts deltes i moltes illes en bona part sota l'aigua o, si més no, afectar extenses zones habitades i de conreus. A més, augmentaran els fenòmens extrems: hi haurà més dies molt calorosos i més dies molt freds, més sequeres llargues, però també més pluges intenses.

L'IPCC parla de projeccions i no de prediccions, perquè hi ha molts elements que poden alterar aquest augment de la temperatura. Així, els aerosols —partícules suspeses en l'aire—, deguts a la contaminació o a les erupcions volcàniques, poden refredar i no escalfar, perquè barren el pas a la radiació solar. Però les partícules tenen una vida més breu a l'aire que no pas el CO₂. D'una altra banda, és obvi que no controlem les erupcions volcàniques.

A final d'octubre l'IPCC ha fet saber algunes dades d'un nou informe, que es presentarà complet (600 pàgines) el desembre. En aquest cas, comença a fer previsions regionals, més difícils que no pas les globals. És un avenç de l'informe que l'any 2000 documentarà l'impacte del canvi climàtic a menor escala.

L'IPCC considera que un terç dels boscos mundials sofriran grans canvis i que certs boscos desapareixeran del tot. Les bandes de temperatura correran de 150 a 500 quilòmetres cap als pols. És a dir, la temperatura usual d'Alacant podria passar a ser normal a València o Castelló, però fins i tot a Figueres. La tundra-taigà nord-americana s'estrenyerà dos terços, cosa que

XAVIER GÓMEZ

Toni Mestres

El clima de Kyoto

El clima d'entesa que a partir del mes que ve hi hagi a la ciutat de Kyoto tindrà "repercussions" en el nostre clima. Fins el 10 de desembre, la majoria de països del món es reuniran en aquesta ciutat japonesa per negociar la reducció de les emissions de gasos amb efecte hivernacle. El principal d'aquests gasos es el diòxid de carboni (CO₂), produït en la combustió de tota mena de materials com ara fusta, petroli, carbó, etc.

Curiosament aquest gas és vital per a l'existència de vida damunt del nostre planeta. Si no existís, la temperatura mitjana global de la superfície terrestre seria d'uns 20 graus sota zero i per tant no hi hauria cap ésser viu tal com el coneixem actualment. Gràcies a una dèbil capa d'aquest gas, l'energia solar que arriba al terra no s'escapa a l'espai i queda retinduda. Això, que rep el nom d'efecte hivernacle, fa possible que la temperatura mitjana global del planeta sigui de 15 graus positius. Des de la formació de la Terra, els nivells de diòxid de carboni han fluctuat força, si bé en els darrers centenars de milions d'anys es va estabilitzar. De fet la

Terra té mecanismes autoregulators per controlar les variacions de la concentració d'aquest gas. Per exemple, les erupcions volcàniques expulsen grans quantitats de CO₂ a l'atmosfera. Per contra, la proliferació de grans boscos i la dissolució d'aquest gas als oceans en redueix la proporció. Concretament, si no fos per això, la concentració de CO₂ seria molt més elevada. Una concentració que des de mitjan segle passat ha augmentat en un 30%.

Realment no sabem si produïm massa ràpidament més CO₂ del que la Terra pot absorbir i si aquest augment comportarà un increment de la temperatura que alterarà de forma notable la circulació atmosfèrica i per tant el clima. Ara bé, el que sí que sabem és el que diu la saviesa popular "val més prevenir que curar" i en aquesta línia esperem els resultats de la reunió de Kyoto. Alguns països europeus s'han compromès a reduir, d'aquí a l'any 2010, les seves emissions fins un 20%. Paradoxalment, l'estat espanyol farà tot el contrari, preveu incrementar-ne les emissions fins un 17%!

pot ser molt negativa. La vegetació d'aquest ecosistema permet que absorbeixi CO₂, i si disminueix, no farà aquesta funció. La sequera també s'intensificarà: els 19 països amb dificultats d'aigua el 2025 podrien passar a ser el doble, i si la malària avui afecta una zona habitada per 2.000 milions de persones, podria ser endèmica per a 3.500 milions d'individus.

Segons l'IPCC, les glaceres dels Alps regularan i això pot originar riades i perjudicar el turisme. En canvi, els conreus de Nord-amèrica poden esdevenir més fèrtils per l'augment de CO₂ i les autoritats, per la seva banda, s'estalviaran els diners que avui els costen les grans nevades. Els russos tampoc no es queixen de les perspectives que afecten la Sibèria, però en altres països la calor pot causar més morts i perjudicar l'agricultura, a banda enfonsar del 17% al 43% de les zones humides costaneres.

Tots aquests canvis tindran uns efectes molt difícils de preveure, però no hi ha dubte que en alguns casos seran importants. Sobretot perquè l'adaptació progressiva al canvi depèn dels mitjans i la capacitat de cada país o continent. Per exemple, a la Xina disminuirà la producció d'arròs, però pot augmentar la de blat. Es tractaria de fer un canvi en hàbits i en producció d'aliments. Però a l'Àfrica, les sequeres i l'augment de temperatura poden deixar sense recursos milions de persones, que no tindran mitjans tècnics o econòmics per a adaptar-se. I a l'Amèrica Llatina, l'IPCC considera que poden augmentar els problemes de salut i la pobresa, amb el consegüent augment de conflictes socials i armats.

Efectes econòmics i socials. Tot això conforma un panorama no gaire encoratjador. Però sobretot crida l'atenció sobre els possibles efectes del canvi. Naturalment, per a prevenir-los hi ha uns primers arguments ètics i de solidaritat. Si una bona part de la població mundial patirà, cal ajudar-la en la mesura dels possibles. Però també hi ha arguments més pràctics. La progressiva desertització o l'enfonsament de zones costaneres i illes pot

augmentar les migracions. I si Europa i els Estats Units es preocupen per l'augment enregistrat aquests darrers anys, unes condicions de vida més dures o fins i tot insuportables poden impulsar migracions en massa que deixarien petites les hagudes fins ara.

Però és ara que sorgeixen dues preguntes sobre les accions a emprendre: què caldria fer i què es pot fer. Si les emissions de CO₂ tenen una part de culpa en el canvi climàtic, caldria, naturalment, reduir-les. Però aquí ens trobem amb les reticències dels Estats Units i la influència de diversos sectors. Mentre Bill Clinton intentava de convèncer sobre els perills reals del canvi climàtic, les pressions i l'escepticisme dels republicans li feia rebaixar plantejaments. Com hem dit, el president nord-americà s'avé a reduir, entre el 2008 i el 2012, les emissions de CO₂ fins als nivells del 1990. I és que Clinton, al marge de les consultes que fa amb científics, economistes i empresaris, té una Cambra de Representants dominada pels republicans. En tot cas, de moment segueixen el camí contrari: les emissions van ser, el 1996, un 8,3% més altes que no el 1990.

Una altra de les iniciatives és d'invertir més en recerca sobre eficiència energètica i noves fonts. Les energies renovables són les que rebrien un impuls més fort. La inversió anunciada és de mil milions de dòlars l'any, que per diversos observadors, amb les xifres que es fan servir als Estats Units, és poca cosa. Tot i així, els republicans no hi estan gaire d'acord.

Una posició ben diferent és la de Tony Blair. El premier britànic vol reduir les emissions per sota els nivells de 1990. Blair és influït pel seu assessor científic, el biòleg de poblacions Robert May. La proposta britànica seria, concretament, de reduir els nivells d'un 20% el 2010 si uns altres països també ho fan.

Entre les posicions contràries es destaca l'impacte negatiu que això podria tenir en l'economia. Però, si és cert que cal estudiar bé les mesures, no tots els economistes creuen que seria perjudicial actuar. A primers d'any més de 2.000 economistes nord-americans, inclosos

Un altre 'black power'

Hi ha gent molt gasiva a l'hora d'encastrar-se amb el canvi climàtic, però generosa a l'hora de fer-hi propaganda contra. La Global Climate Association, a la qual donen suport la major part dels grups petrolers i carboners internacionals, s'ha gastat tretze milions de dòlars en una campanya als mitjans de comunicació per evitar la signatura de tot acord a Kyoto. De tot acord que els afectés, és clar. Només la CNN (Turner és influït per la seva dona, Jane Fonda, que és ecologista) s'ha negat a difondre la campanya.

Algú ha qualificat el grup de nou "black power". En aquest cas, no es tracta de reivindicar els drets de la població negra dels Estats Units, sinó el dels qui es guanyen la vida –i molt bé, per cert– venent fonts de diòxid de carboni. La campanya pot recordar la que fins a darrer moment van fer els fabricants de CFC per provar de convèncer la gent que allò del forat d'ozó era una exageració. Amb el canvi climàtic juguen amb avantatge: les coses no són tan clares i les mesures no són tan senzilles. Tanmateix, el nou "black po-

wer" calla coses que podria incloure als anuncis. Com ara que, segons alguns dels més importants grups petrolers del món, els anys vinents caldrà invertir 34 bilions de pessetes per actualitzar les refineries.

No tots els qui viuen de l'or negre ho veuen clar ni igual. Entre els països exportadors hi ha diferències. Així, l'Àrab Saudita desitja un preu barat, per evitar que el cost elevat dugui a buscar alternatives al petroli. Àrabia té grans reserves i vol que es consumeixi petroli durant molt de temps. En canvi, països com l'Iraq en tenen poques reserves i desitgen un preu car, per obtenir-ne el màxim benefici en el mínim temps, al marge de si això porta a buscar alternatives energètiques.

Més enllà del petroli, el lobby de l'àtom també se n'aprofita. Explica que per evitar les emissions de diòxid de carboni i lluitar contra l'efecte hivernacle es podrien construir més centrals nuclears. Entendrits per aquesta sobtada sensibilitat del sector nuclear envers el canvi climàtic, només se'ns acut d'apuntar el detall que eviten: què en fem dels residus? X. D.

sis premis Nobel, varen signar una declaració afirmant: "hi ha moltes polítiques potencials per a reduir les emissions de gasos d'hivernacle amb les quals els beneficis totals superen els costos totals". Entre les mesures proposen d'encoratjar els consumidors perquè augmentin l'eficiència energètica i de reduir els subsidis als combustibles fòssils.

D'una altra banda, el mes d'octubre, quinze economistes francesos de diversa procedència signaren un manifest en favor d'un acord a Kyoto. Els economistes reconeixen que les mesures poden originar un gran canvi a curt termini i que cal anar en compte, donades les xifres d'atur, la competitivitat i les desigualtats econòmiques. Però també afirmen que això no justifica la inacció, perquè tot retard farà més complicades les actuacions en el futur. També assenyalen que polítiques ben concebudes no perjudicarien el nivell de vida actual. Entre els signants hi havia Gérard Debreu, professor a Berkeley (Califòrnia) i premi Nobel d'Economia.

I és que el cost de les mesures és un element que provoca discussions. Des dels conservadors o els liberals es pretenen fer càlculs purament econòmics que destaquen les dificultats de fer canvis, el cost que significarien i el perjudici que produirien al creixement, bo i subratllant que tampoc no se saben els efectes reals del canvi ni quan es produiran. Ara bé, posicions més ecologistes o progressistes insisteixen en els efectes negatius per a la població més vulnerable i reiteren que la incertesa no ha de dur a estar-se amb els braços plegats i que cal replantejar el concepte de creixement.

En la qüestió de costos sempre hi pot haver comparacions odioses. Fa poc s'ha sabut que la CIA té un pressupost anual de vora 4 bilions de pessetes anuals i que aquest no és precisament el més alt de la seva història. Alemanya, per la seva banda, invertirà dos bilions de pessetes a comprar diverses unitats de l'avió de combat europeu. Vistes aquestes xifres, és molt probable

L'ecosistema del delta del Llobregat (en la pàgina anterior) està sotmès a fortíssimes pressions derivades de l'alta densitat de població de les comarques de què forma part. L'augment de la temperatura que preveuen els científics per mor del canvi climàtic faria augmentar uns quants centímetres el nivell del mar i, per tant, podria deixar molts deltes i moltes illes en part sota l'aigua.

que alguns costos d'adaptar-se al canvi climàtic quedin petits.

Els càlculs sobre els costos del canvi també són polèmics. Hi ha països molt vulnerables, com Bangladesh. Però com que la terra hi té un preu molt més baix que no a Europa, posem per cas, l'enfonsament de grans zones sota les aigües es considera un cost econòmic menor.

D'una altra banda, els economistes acaben parlant sempre de la incertesa. Però els científics creuen que cada any que es perdi significarà un cost més elevat quan es notin els efectes del canvi. I les mesures a prendre no tenen a veure sempre amb la reducció de les emissions. Si destaquem que no estem segurs que les emissions de CO₂ siguin les culpables, això no impe-

deix que el canvi es vagi produint i que tingui efectes que cal prevenir. Els Països Baixos lluiten amb bona tecnologia i mitjans contra l'augment del nivell del mar, però els països en desenvolupament no poden fer aquestes inversions. Algunes infraestructures d'Europa també haurien de preveure les possibles riuades causades pel desglaç dels Alps. Si no, el cost humà i econòmic pot ser molt més elevat que no el cost del que es podria fer ara.

Finalment, alguns experts destaquen que la necessitat real és de replantejar-se què significa el creixement i abordar un repartiment més solidari de la riquesa. L'eficiència energètica és més gran quan augmenten el nivell de vida i els mitjans tècnics. Però si els països en

desenvolupament continuen consumint grans quantitats de llenya, no sols emeten CO₂, també destrueixen boscos que absorbirien aquest gas. Els recents incendis als boscos d'Indonèsia serien un fet extrem, que té a veure amb corrupció política i amb favors a multinacionals de la fusta. Quan es van produir, el diari francès *Le Monde* recordava en un editorial un fet que no sempre tenim present: "La pol·lució neix també de la pobresa". Una pobresa que per alguns es podria accentuar i que tindria uns efectes difícils de preveure, no solament de canvi climàtic, sinó també d'un canvi sociopolític i econòmic espectacular.

Xavier Duran

Clima i ull clínic

RAMON FOLCH*

La borsa de Hong Kong féu trontollar els mercats financers de mig món durant l'octubre passat. En ple temperi, el president de la borsa de Barcelona declarà a la premsa que es tractava d'un sotrac de l'economia financera, probablement sense efectes sobre l'economia real: una diferenciació preciosa, ben cert.

El cas és que hi estic d'acord. La realitat ja fa molt de temps que no té gran cosa a veure amb aquest univers d'especulacions i jugades virtuals (la veritable borsa tampoc, segurament). Però és en nom d'aquesta simulació que es prenen grans decisions econòmiques. En nom d'aquesta simulació, i també sobre la base d'unes altres apreciacions tan nebuloses, imprecises i opinables, o més. El criteri subjectiu —no he dit capriciós— de polítics i financers determina paritats, tipus d'interès i monedes úniques. Ja m'està bé —és a dir, no gaire, de fet—, sempre que quedi clar l'elevat grau d'aleatorietat i d'incertesa amb què es prenen aquesta mena de decisions transcendents.

Una incertesa i una aleatorietat que aquests mateixos financers i polítics no es mostren de cap manera disposats a admetre quan el qui vacil·la és un científic rigorós, dubitatiu davant els possibles canvis en el clima o perplex quan el cominen a predir el dia i l'hora exactes en què es produirà la pujada del nivell del mar... El sofisme ve a ser: "si vostè no m'ho pot demostrar científicament, jo estic científicament legitimat a no fer-li cas". Això és un joc tan brut com insensat.

Les evidències sobre les alteracions antròpiques en el règim meteorològic són aclaparadores. Totes sumades, tanmateix, no fan encara una demostració, entre més raons perquè els fenòmens molt complexos, i el clima n'és un, no són re-

duïbles a una equació de segon grau. Però només que uns indicadors comparables afectessin la borsa, els analistes financers ja haurien posat el món de cap per avall. Quasevol metge diagnòstica malalties i prescriu teràpies amb molts menys símptomes. Perquè els símptomes són això: indicacions subtils i evidències indirectes, no pas demostracions de res.

I la majoria dels actes mèdics, la majoria de les decisions polítiques i financeres, es basen en això, en símptomes suficients i en l'ull clínic de l'expert.

L'ull clínic de l'expert: vet aquí el que l'establishment no està disposat a admetre en el tema del clima alterat per acció antròpica. Molts científics, altrament, formats en la cultura de la demostració i de la desconfiança envers l'ull clínic, tampoc, i per això acaben esdevenint uns paradoxals aliats objectius dels sacerdots del desordre. Quan l'aiguat s'enduu el càmping de Biescas, es tracta d'una anomalia meteorològica imprevisible, mentre que quan "El Niño" afecta mig planeta i en ple estiu, es tracta d'una explicable alteració del règim normal del fenomen. És al revés: Biescas era relativament probable, i el devastador "El Niño" d'enguany segurament no és "El Niño", sinó una altra cosa.

Si esperem l'antibiograma, la septicèmia se'ns endurà a la tomba. Aleshores, ben diagnosticats, sabrem de cert de què hem mort. Tret que un metge decidit i pertinent, en comptes d'eminent però poruc, en tingui prou veient les purulències i opti pel prudent sentit comú. És a dir, emeti una diagnosi aproximada i proposi una teràpia suficient. Cal, però, que el malalt s'adoni que hi està: els malabaristes de l'economia financera, del pensament únic i del creixement il·limitat troben que, tot plegat, no és res.

*Director científic d'*El Temps Ambiental*

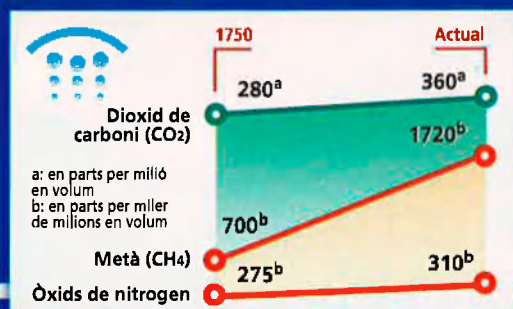

'impacte negatiu que això podria tenir en l'economia

DAVID FERNÁNDEZ

La cimera de Kyoto analitza la relació de les emissions de gasos a l'atmosfera amb l'efecte hivernacle i les seves conseqüències, entre les quals hi ha l'augment del nivell del mar. Reykjavik (en la foto) és, en aquest sentit, un exemple d'allò que cal fer perquè la societat tingui un desenvolupament harmònic amb el medi.

Concentracions d'alguns gasos d'hivernacle

Emissions mundials de diòxid de carboni (CO₂)

	Millions de tones de carbó			% canvi	
	1990	95	96	90-96	95-96
Estats Units	1618	1706	1759	+8,7	+3,1
Àsia-Pacífic	1126	1465	1546	+37	+5,5
Estat francès	112,6	109,4	111,0	-1,6	+1,5
Alemanya	289,1	254,7	260,1	-7,8	+2,1
Itàlia	120,9	121,8	121,9	+0,8	+0,1
Gran Bretanya	170,0	163,5	168,3	-1,0	+2,9
Total Unió Europea	949	936	957	+0,8	+2,3

Variacions de temperatura mitjana i del nivell del mar

Previsions any 2100 de l'IPCC			
		Augment temperatura	Augment nivell del mar
En els darrers 100 anys	Baixa	1°C	15 cm
Augment d'entre 0,3 i 0,6 °C	Mitjana (més probable)	2°C	50 cm
Augment d'entre 10 i 25 cm	Alta	3,5C	95 cm

Previsió més probable de pèrdues de superfície

	Percentatge de superfície total
Uruguai	0,05%
Egipte	1%
Països Baixos	6%
Bangla Desh	17,5%
Atol Majuro (Illes Marshall)	80%

CANVI CLIMÀTIC

EL TEMPS
ha volgut
repassar amb
els dos
principals
dirigents
de CDC l'actual
moment polític,
emmarcat per
l'escalada de
tensió amb el PP
i la discussió de
la llei del català.
Un any després
del congrés que
els va ratificar
en els càrrecs,
és moment
de fer balanç.

"L'actitud del PP genera inquietud"

Ara fa un any, el congrés de Convergència Democràtica oficialitzava la renovació de la cúpula del partit amb la ratificació de Pere Esteve i Felip Puig com a secretari general i secretari d'organització. Dos enginyers que tenien com a mandat congressual posar en marxa l'adormida maquinària de Convergència, renovant-la. La renovació ha arribat també a les idees, recollides en un document que dissenya un nou horitzó nacionalista.

—*Què aporten de nou dos enginyers en una maquinària de partit?*

PERE ESTEVE: D'entrada, coherència. Enginyers i maquinària són paraules que casen. Però cadascú de nosaltres té una especialitat diferent.

—*Es nota. A vegades sembla com si es repartissin els papers....*

FELIP PUIG: Jo sóc de camins. Sóc de la trinxera.

P. ESTEVE: Jo sóc industrial. Industrial és una carrera molt dúctil. Hi ha industrials per tot arreu.

—*Això pot ser molt indicatiu del que deia sobre el paper que fa cadascú.*

P. ESTEVE: Parlar de papers és una simplificació. Ca-

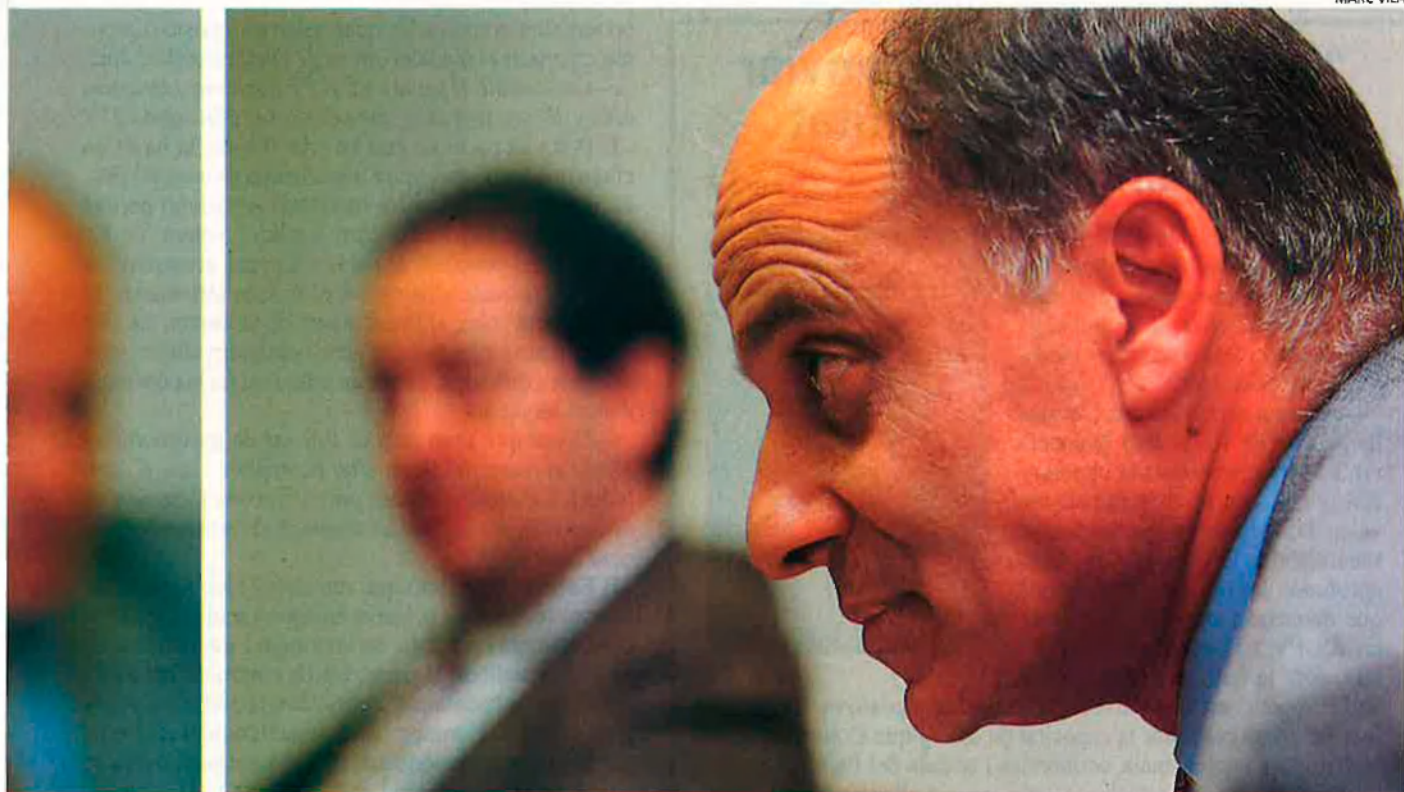
dascú té la seva feina, d'acord amb la seva responsabilitat, però la direcció de CDC treballa en equip. Tots dos tenim dedicació plena al partit. Un dels aspectes principals de la renovació és la prioritat pel partit.

—*La renovació va ser el mandat que els va donar el congrés del partit celebrat fa un any. Però podrien posar tres exemples del que vol dir renovació?*

P. ESTEVE: L'augment del nombre d'actes de partit durant aquest darrer any en pot ser un. Un altre, l'activitat ideològica de Convergència en el darrer any, incomparablement superior a la que tenia en altres èpoques.

F. PUIG: L'activitat ideològica s'ha plasmat en el document sobre el nou horitzó nacionalista. El document és la voluntat de definir noves línies estratègiques per al país. Un tercer exemple, és la renovació del 50 per cent dels càrrecs territorials i un 70 per cent dels càrrecs sectorials.

P. ESTEVE: És una novetat que la renovació la faci un partit que és el primer de Catalunya i que a més a més governa. Altres parlen de renovació quan no els hi queda més remei.

—La renovació ideològica s'ha recollit en el document sobre el nou horitzó nacionalista, on CDC es fixa nous objectius, com el pacte fiscal, el reconeixement de la plurinacionalitat de l'estat, etc. Aquest document significa un tomb sobiranista del partit?

F. PUIG: No és un tomb. És un increment de la intensitat. Després de veure els avenços dels últims vint anys, hem fet una redefinició d'objectius, a partir dels principis que sempre han inspirat Convergència, que són aconseguir el màxim nivell de llibertats i de poder de decisió per a Catalunya.

P. ESTEVE: No és un tomb. Obrim una nova etapa en què ens plantejem que per continuar avançant cap a noves cotes de sobirania cal alguna cosa més del que hi ha hagut fins ara.

—Per què l'actual model vigent, és a dir, el model autonòmic, ja no serveix?

F. PUIG: Fa vint anys, els nacionalistes somiàvem amb el retorn de les llibertats, la recuperació de l'autogovern, i la inserció de Catalunya a Europa. Això ja s'ha aconseguit. Ara cal renovar el somni. Hem de pensar quins són els nivells de sobirania que necessitem per donar resposta a les necessitats dels catalans, i per tant, anar avançant sense massa complexos cap al convenciment no només per sentiment, sinó també per pragmatisme, que Catalunya necessita cada cop més

ESTEVE: "No tindrem la llei del català que nosaltres voldríem."

PUIG: "Catalunya necessita cada cop més estructures d'estat per defensar els seus interessos."

estructures d'estat per defensar els seus interessos.

P. ESTEVE: Fins ara l'autogovern ha anat avançant, però hi ha dos elements fonamentals que no s'han pogut resoldre: el reconeixement nacional de Catalunya com a ens diferenciat —tot i que hi havia possibilitats constitucionals per fer-ho—, i dos, la incomprensió cap al fet diferencial català. Continua havent-hi demagògia contra Catalunya perquè continua havent-hi una cultura política a l'estat espanyol en clau de passat. L'aspecte essencial del nostre document no és que reclami un nou model de finançament, o més competències, sinó que planteja un doble repte. Catalunya endins, el tema de la consciència nacional. I Catalunya enfora, l'establiment d'una nova cultura política que permeti el

Pere Esteve:
"Continua havent-hi demagògia contra Catalunya perquè continua havent-hi una cultura política a l'estat espanyol en clau de passat."

reconeixement de la diversitat.

—Mentre vostès reclamen que Madrid reconegui la plurinacionalitat de l'estat i la diversitat, el govern popular pren mesures com el decret d'ensenyament de la història o el de l'himne que van en direcció contrària, de reforçar la unitat.

P. ESTEVE: Nosaltres defensem que a l'estat espanyol s'hauria d'anar imposant una cultura política que no tingui por. No ha de tenir por de continuar la transformació de l'estat. Fins ara ha anat cap aquí, com va cap aquí la política de Toni Blair. No s'ha de fomentar una

"La política no pot canviar el fet que hi ha unitat lingüística"

—A finals d'octubre Pere Esteve va passar quatre dies al País Valencià per entrevistar-se amb sectors polítics, civils i econòmics. Quines conclusions va poder treure d'aquests contactes?

—Aquesta estada ha estat la més llarga que he fet al País Valencià i m'ha servit per constatar el potencial polític que té el nacionalisme valencià. Ha estat una constatació satisfactòria. En segon lloc, hem aprofundit les relacions molt bones que mantenim amb els nostres socis d'UPV, i la possibilitat que tenim, com ja fem, de treballar a nivell europeu, i en altres nivells, d'una manera positiva. I, en tercer lloc, he pogut constatar la capacitat de diàleg que Convergència té amb sectors intel·lectuals, econòmics i socials del País Valencià.

—Durant aquesta estada va tenir ocasió d'entrevistar-se amb Eduardo Zaplana. En la reunió van tractar de la política del govern valencià contra la unitat de la llengua i hostil en general a la cultura catalana?

—Sí, vam parlar de la unitat de la llengua, efectivament.

—I què li va dir? Li va demanar que canviés de política?

—La polèmica de la llengua es resumeix dient que la política no pot canviar el fet que hi ha una unitat lingüística. No es pot qüestionar que a Vinaròs i a Tortosa parlem la mateixa llengua. A mi no se m'ocorria mai, mai, la bestiesa de qüestionar que a Àvila, Sevilla o Lima parlen la mateixa llengua. Crec que aquest fet incontrovertible va ser entès pel president Zaplana. I, en tot cas, el fet que en parlem vol dir, relacionat o no amb el suport del govern de Madrid, en tot cas, que aquestes idees ell les té en consideració.

—Creu possible una evolució del govern Zaplana cap a plantejaments més respectuosos respecte la cultura catalana?

—La qüestió clau està en el Consell Valencià de Cultura. La decisió que ha pres el govern Zaplana és que serà aquest organisme —per tant influeix molt la seva composició— qui marcarà la posició respecte aquest tema, pendent des de fa molt temps, que encara no ha resolt el PP, ni va resoldre anteriorment el PSPV. Per tant hem de confiar que el Consell Valencià de Cultura prengui una decisió que es basi simplement en criteris científics. I, a partir d'aquí, crec que no hauria d'haver-hi problema. Però hem d'esperar. **P. M.**

MARC VILA

política de recel i de tancament. Estic convençut que amb el temps ho aconseguirem perquè el sentit de la història va cap aquí.

F. PUIG: El pacte amb el PP ha reportat guanys, però també ha servit per posar en evidència que avui per avui el govern espanyol té una visió que va en contra dels vents de modernitat, de futur. Tant el PP com el PSOE coincideixen en tres paràmetres. Quan governen

ho fan amb prepotència, quan estan a l'oposició generen crispació i coincideixen en el seu anticatalanisme.

—Concretant, el pacte amb el PP funciona o realment estem davant una crisi que pot portar a la ruptura?

F. PUIG: El pacte no està en crisi. El que hi ha és un clima que no permet viure una situació de tranquil·litat. La situació actual genera inquietud perquè no permet plantejar nous elements com nosaltres volem fer. En els aspectes concrets, el pacte s'ha anat acomplint: la setmana passada s'aprojava el traspass del trànsit, hi haurà acord sobre el finançament de la sanitat, etc. Tot i això alguns aspectes de l'acord es desenvolupen amb excessiva dificultat, i aquesta dificultat en la concreció genera inquietud.

—Donat que gran part de l'acord de governabilitat signat el març del 96 ja s'ha acomplert i que d'altra banda, Espanya aprovarà previsiblement l'examen de Maastricht, ha arribat el moment de renegociar l'acord amb el PP?

P. ESTEVE: La reunió que van tenir el president Pujol i Aznar recentment ja anava en aquest sentit. Cal donar nous elements per dotar de contingut l'estabilitat. És a dir, cal actualitzar el pacte. Ha de continuar havent-hi estabilitat, cal continuar aprofundint la política europea però també cal avançar en la transformació de l'estat en clau de plurinacionalitat. Si l'actualització no va en aquest sentit, no anirem bé.

—A banda de buscar el reconeixement diferenciat de Catalunya, vostès també defensen en el seu document bastir una complicitat país endins per millorar l'autogovern. Això vol dir bastir un nou consens entre totes les forces polítiques catalanes?

P. ESTEVE: A Catalunya, hi ha dues idees que hauríem d'anar superant. Una és la del consens polític, perquè el consens, plantejat com a prèvia, ja s'ha observat que presenta evidents dificultats, com s'ha demostrat en el tema del català. En canvi, és molt important el concepte de complicitat. La complicitat social i política ultrapassa els partits. El consens entre partits té encara determinades limitacions. La segona idea que cal superar és la d'augmentar la consciència nacional. S'ha d'obrir el concepte de consciència nacional. Si entenem la consciència nacional com la incorporació a una sèrie d'idees que la defineixen, estem davant un concepte restrictiu. La consciència nacional no s'ha d'assimilar a la conceptualització sinó a la pertinença. Hi ha molta gent que té un sentit de pertinença a la col·lectivitat però en canvi no té consciència nacional i en canvi pot fer seus tots els objectius nacionals que nosaltres plantejem.

F. PUIG: La consciència nacional és una conseqüència. A Catalunya cada cop hi ha més ciutadans que no es defineixen com a nacionalistes però que se senten integrats en una col·lectivitat diferenciada, cohesionada i n'estan orgullosos. Estic convençut que el tema del pacte fiscal generarà un gran consens social amb independència de la filiació política dels ciutadans.

—La seva proposta és passar d'un catalanisme identitari a un catalanisme pràctic?

P. ESTEVE: No, no són excloents. El catalanisme identitari també és pràctic.

—Decidir de reformar la llei del català va ser una

"Demanar el número dos en els mitjans adquireix connotacions negatives"

—Aquest primer any de mandat s'ha caracteritzat també per dos fortes crisis amb el seu soci de coalició, Unió Democràtica. Per què es produeixen aquestes periòdiques onades de tensió amb Unió, que després remeten?

P. ESTEVE: Si la voluntat legítima dels dos partits de tenir personalitat pròpia fos el component dominant, la coalició no funcionaria, es debilitaria. El compromís actual de treball en coalició, de reforçar-la, al costat de la pervivència de la vitalitat de cada partit, és una situació positiva. Fa un any no era així i per això no anàvem bé.

F. PUIG: Després d'un any d'experiència com a secretari d'organització i de divuit anys de coalició, t'adones que les tensions són normals en una coalició entre un partit gran i un partit petit.

—Vostès es refereixen a Unió com el partit petit, però a

banda que no els hi agrada, Unió ha canviat molt en els darrers divuit anys.

F. PUIG: Ho he fet sense cap ànim ofensiu. Era només una referència quantitativa.

—El repartiment actual establert en un 75 per cent per a CDC i un 25 per cent per a Unió es pot revisar?

P. ESTEVE: Per quina raó?

—En divuit anys, Unió pot haver crescut.

P. ESTEVE: I Convergència també. En aquests moments som el partit que creix més de Catalunya.

—És raonable que Unió demani el número dos de la llista de les eleccions autonòmiques?

P. ESTEVE: És una demanda que no s'ha plantejat. I quan es plantegin s'han de plantejar en el marc de la coalició. Si es fa en els mitjans de comunicació, adquireix connotacions negatives.

F. PUIG: És una petició legítima. No sé si és raonable.

—Si CDC tingués resolt el problema de la successió de Jordi Pujol, hi hauria menys problemes amb Unió?

P. ESTEVE: La successió no és un debat que estigui sobre la taula. No tenim aquest problema. El successor de Jordi Pujol és el partit. **P. M.**

MARC VILA

decisió pràctica? Es va plantejar de manera adequada?

P. ESTEVE: L'únic grup polític que segueix fidel al plantejament d'origen sobre aquest tema és CiU: tenir una llei nova que representi un avenç i que la llei gaudeixi del màxim consens possible. I ho estem aconseguint.

—A canvi de renunciar a molts dels continguts que el govern català va plantejar en el text que va remetre als grups polítics.

P. ESTEVE: Era un text per discutir en ponència. Si haguéssim volgut fer una llei a la nostra mida, haguéssim presentat directament un projecte de llei. Ara no tindrem la llei del català que nosaltres voldríem. Tindrem una bona llei amb el màxim consens.

F. PUIG: Des del primer moment hem intentat tenir un nou marc que permetés desenvolupar el català i que fos fruit d'un gran acord social. I així serà, malgrat que algú ho ha posat en risc de forma bastant barroera.

—A qui es refereix?

F. PUIG: Com que encara continua la fase de negociació per aconseguir el màxim suport polític, hi ha valoracions sobre algunes posicions que s'hauran de fer quan s'hagi acabat tot.

—La "lleï possible" que vostès esmenten, està més propera als plantejaments del PSC que als de CiU?

P. ESTEVE: No és veritat. Fins i tot hi ha gent —no de CiU— que ha dit que la negociació amb els socialistes s'ha resolt amb ajustaments, no amb canvis substancials. Això ho ha dit Iniciativa.

—Hi ha sectors nacionalistes que posen en qüestió que la llei, tal com s'aprovarà, sigui útil.

F. PUIG: La primera utilitat que ha tingut és implícita. Malgrat alguns intents de crispació, ha representat una sensibilització sobre la situació del català. Després també significarà, quan s'aprovi, la introducció d'una sèrie de mesures en l'àmbit socioeconòmic i institucional que milloraran molt l'ús del català. Encara hi ha algunes administracions a Catalunya que diuen allò del "hábleme en castellano porque no le entienden". Amb la nova llei ja no serà possible. Hi ha altres mesures que fan que la llei, globalment, sigui molt positiva.

—Donat que CiU i PP col·laboren a nivell d'estat, CDC podria acceptar un vot negatiu del PP a la llei?

P. ESTEVE: De moment, nosaltres encara treballem per aconseguir el consens. Els dos partits que encara no s'han afegit a aquest consens ens consta que tenen un debat intern sobre aquesta qüestió. I nosaltres el respectem. Si ara contestéssim d'una manera determinada, no ajudaria al consens, que és el nostre objectiu principal. Si votessin en contra, ja veurem...

F. PUIG: Si se'm demana una anàlisi de probabilitat, crec que no hi haurà cap partit que voti en contra de la llei del català.

Pere Martí

L'Empresarial contra Goliat

Arturo Viros-que (quart per l'esquerra), Eduardo Zaplana (quint per l'esquerra), i Rafael Ferrando (segon per la dreta) van estar alguns dels encarregats de presentar el proppassat dia 6 de novembre al recinte de la Fira de València la "Noche de la Empresa valenciana". Els grans empresaris han estat, fins ara, els únics interlocutors del govern valencià.

L'Empresarial, organització empresarial valenciana que agrupa quasi 70 mil socis, lluita a hores d'ara pel seu reconeixement davant de la Generalitat i per mantenir la seua independència davant les organitzacions de la gran patronal.

Ja van cinc les vegades en què el govern de la Generalitat valenciana ha incomplert el seu compromís de signar un protocol amb l'organització patronal L'Empresarial pel qual es pretén que aquesta esdevinga una interlocutora davant l'administració en assumptes de caràcter socioeconòmic.

La darrera vegada que el president de l'Empresarial, Vicent Montaner, va haver d'acotar el cap, fou el passat 12 de novembre quan Eduardo Zaplana va anunciar que no podria aquell dia signar el protocol perquè havia d'anar —amb l'alcalde de València, Rita Barberà— a la Zarzuela per presentar als reis d'Espanya el projecte de la Ciutat de les Ciències i de les Arts.

De bell nou, L'Empresarial es

va sentir víctima, i així ho va manifestar públicament, de les fortes pressions exercides des de Madrid per José María Cuevas, de la CEOE, sobre el govern de la Generalitat valenciana. En la pràctica això vol dir que sense entrar a formar part de l'organització de la gran patronal, L'Empresarial difícilment serà reconeguda per cap organisme polític.

El cas és que la filosofia empresarial d'aquesta organització no casa amb els nous aires políticoeconòmics. Pels de L'Empresarial fóra bo que les petites i mitjanes empreses tingueren veu pròpia i foren escoltades. Els grans empresaris, representats al País Valencià per la Confederación Empresarial Valenciana (CEV) que presideix Ramon Ferrando, en canvi, no en veuen pas

la necessitat. Un conflicte, al cap i a la fi, que enfronta dues concepcions diferents sobre el món de l'economia i la seua estructuració des del punt de vista de la patronal.

Així mentre que uns reivindiquen la independència organitzativa d'altres aposten per la consecució d'estructures inequívocament unitàries. Cal dir, que moltes de les organitzacions que formen actualment i des de fa poc més de dos anys L'Empresarial van estar integrades a la CEV durant vuit anys, però van acabar eixir-se'n convençudes d'haver estat marginades dins de l'organització patronal. Ara, com fa una dècada, una gran part de les petites i mitjanes empreses s'enfronten al dilema: o formen part de la CEV o qui sap com acaba-

ran. Per ara la signatura del protocol amb la Generalitat sembla que va molt lligada a aquesta qüestió, tot i que Zaplana ha insistit a dir que la "polèmica és estèril" alhora que ha fixat per al 4 de desembre la signatura del document.

D'altra banda, Vicent Montaner s'ha mostrat -fent gala d'una gran serenitat i paciència- disposat a col·laborar tant com calga amb la CEV sempre que això no supose la fi de L'Empresarial per la via de la seua absorció orgànica. La situació com es veu no és gens fàcil. La signatura del protocol amb la Generalitat així com la reestructuració de les plataformes de la patronal valenciana sembla que van juntes ara més que mai.

Una organització incomoda.

El vice-president de L'Empresarial, Eugeni Senent, ha manifestat a EL TEMPS, que té confiança en la signatura del protocol més enllà de les pressions de qualsevol mena, però adverteix: "si no se signara només tindríem dues opcions: o esperar com fins ara o bé plantejar alguna mena de mobilització que deixara molt clara la nostra posició".

Des de l'altre costat, simplement callen o neguen -tal i com va fer el dia 13 de novembre Ramon Ferrando- cap mena de pressió política a fi d'evitar la signatura de l'ansiat protocol. Al cap i a la fi, són els empresaris de l'actual poder valencià i espanyol. Zaplana, no obstant això, deu trobar-se en un greu dilema. Sap que els grans empresaris agrupats a l'entorn de la CEV són un bon coixí en el qual recolzar el seu poder, però alhora no pot desconèixer que darrere de L'Empresarial hi ha quasi 70 mil socis, xifra que representa al voltant d'un 15% de les empreses del País Valencià.

S'ha de dir, però, que les relacions entre el govern autonòmic i L'Empresarial mai no han estat d'allò més satisfactori. Les desavinences vénen de lluny. L'anterior president de la Generalitat valenciana, Joan Lerma, tampoc no

RAFA GIL

es va destacar per ser un gran defensor de les petites i mitjanes empreses. Només al final del seu mandat i davant de la imminència d'unes eleccions va mostrar-se generós amb els de L'Empresarial

**L'Empresarial
sempre ha estat
una organització
incomoda per al
poder polític
valencià fos quin
fos el seu color.**

i els va concedir uns sucosos ajuts per a la formació dels treballadors, i això a pesar de l'opinió contrària de la CEV.

Eduardo Zaplana, que durant la seua ascensió al poder va prometre reconèixer la representativitat de L'Empresarial, va ser qui va fer bons els 250 milions concedits per l'anterior govern socialista. Temps després, però, aquestes ajudes han minvat considerablement i avui a penes arriben als 12 milions.

No serà fàcil que afluixe la ten-

Dalt, el president de la Generalitat valenciana, Eduardo Zaplana, acompanyat de Ramon Ferrando, president de la Confederación Empresarial Valenciana (CEV). Al costat d'aquestes ratlles, Vicent Montaner, president de L'Empresarial.

sió empresarial al País Valencià. Vicent Montaner i els seus han donat proves d'una gran resistència davant de l'entestament de la CEV i la CEOE de tenir una única organització empresarial i no sembla que la seua actitud haja de canviar. Pel que fa a la incògnita política d'aquesta difícil equació, el proper dia 4 de desembre al Palau de la Generalitat valenciana podria ser el dia de resoldre-la.

Francesc Viadel

Porca misèria

La pesta porcina que afecta sis comarques de Lleida ha costat ja més de 15.000 milions de pessetes. Els ramaders han vist matar prop de 700.000 animals sense poder fer res ni aplicar la vacuna 'marcada', solució que l'empresa Bayer tindrà llesta el 1998.

"He sacrificat 700 femelles i 6.000 porcs d'engreix. Els garrins els vam haver de matar nosaltres amb pistola de bala cautiva. No sabeu el que costa acceptar que has de sacrificar 700 truges que has hagut de cuidar molt i molt perquè tinguin cries. És una massacre de sang i patiment que et fa saltar les llàgrimes."

Aquests 6.700 animals que Ramon Armengol va haver de matar són només un 1% del total de porcs que s'han sacrificat des que el mes d'abril va aparèixer la pesta porcina clàssica (PPC) a les terres de Lleida. Segons el Departament d'Agricultura de la Generalitat de Catalunya, fins el 7 de novembre es van sacrificar 679.437

caps de bestiar provinents de 1.500 explotacions diferents. Les diferents administracions han hagut de pagar un total de 15.105 milions de pessetes, dels quals aproximadament un 80% els ha aportats la Unió Europea i la resta a parts iguals entre la Generalitat i el Ministeri d'Agricultura. Xifres fredes que afecten un sector —el porcí— que és vital si es té en compte que significa aproximadament un 25% de la producció final agrària de Catalunya. La importància socioeconòmica de la producció de porc és també destacable perquè en les últimes dècades ha passat de ser un complement de l'economia dels pagesos a ser la principal font d'ingressos de la majoria dels qui s'hi dediquen.

Després de vuit mesos d'aïllament de les sis comarques afectades (la Segarra, les Garrigues, l'Urgell, el Pla d'Urgell, el Segrià i la Noguera), sembla que la pesta es localitza només en els municipis d'Almenar i Agramunt, però això no vol dir que el trànsit sigui lliure per aquesta zona. Això perjudica seriosament els ramaders afectats, que en la seva majoria es dediquen a l'engreix de garrins i no poden importar-los de fora de les comarques aïllades, precisament en un moment en què el sector porcí s'havia europeïtzat tant que un garrí pot néixer a Holanda, créixer en una granja de Lleida i anar a morir a un escorxador italià.

Aquesta internacionalització sem-

bla l'origen més clar de la malaltia en les comarques de Lleida. Ramon Armengol, ramader de la Unió de Pagesos (UP), explica que la pesta ha vingut d'Holanda: "Aquell país és exportador de garrins i a Lleida n'importem en grans quantitats." La PPC es va declarar a Holanda el passat mes de febrer però molt probablement s'hi covava des del desembre. Armengol calcula que entre desembre i febrer, uns 200.000 garrins van ser importats d'Holanda fins a Lleida. Dos mesos després, a l'abril, s'hi detectava el primer cas a Bell-lloc d'Urgell. Aquest contagi s'ha produït, segons el responsable de ramaderia intensiva de la Unió de Pagesos, Josep Puigpelat, perquè el Programa de Control Sanitari de la UE no funciona: "Teòricament, sis mil porcs viatgen d'Holanda a Lleida, un ordinador central se n'assabenta immediatament però això en realitat triga uns dies i no és exacte."

L'extensió de la pesta. Les conseqüències han estat molt negatives. La pesta és una malaltia infecto-contagiosa que es transmet amb facilitat. Com explica el delegat del Departament d'Agricultura a Lleida, Gabriel Balcells, els factors que fan estendre la malaltia, a banda dels mateixos animals, són molts: "Els transports i les persones que fan el transport, la mateixa gent que analitza les granges -veterinaris i controladors-, els animals domèstics i les aus, especialment les garces, que són aus carronyeres molt descarades i entren a les granges." Quan la pesta ha entrat en una granja, els símptomes són clars. Armengol explica que "els porcs tenen febra molt alta, queden com asseuts i amb una espècie de conjuntivitis".

Les administracions no deixen altra opció que el sacrifici dels porcs afectats, de tots els que hi han tingut contacte i de tots els que estan dintre d'una àrea de proximitat al focus que, des que començà la pesta, ha variat de 250 a 800 metres al voltant de la granja. A més, tots els porcs que estan en un radi de 10 quilòmetres al

voltant tampoc no poden anar a l'escorxador, per la qual cosa se'ls fa l'anomenat "sacrifici voluntari", que és obligatori i que, en canvi, aprofita la carn del porc per fer *farina de carn*, que després s'utilitza en la fabricació de pinso. Les mesures de seguretat preveuen llavors una zona de protecció a 3 quilòmetres i una de vigilància a 10. Durant trenta i quinze dies, respectivament, no es pot desplaçar cap porc, vehicle de transport o cina que pugui estar infectada.

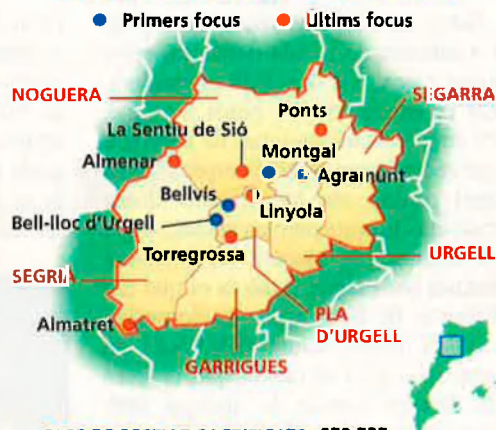
A més, les granges han de ser sotmeses a unes mesures biosanitàries tan complexes que sembla utòpic que s'apliquin totalment en totes les granges: cal netejar i desinfectar tots els locals, vehicles i estris; i emmagatzemar en un recinte calent, fumigar i mantenir apartat durant 42 dies tot el fem líquid i també els jaços.

L'aïllament i el sacrifici han tingut com a conseqüència que moltes granges hagin quedat buides durant mesos. Això ha afectat molt greument aquells que engreixen garrins que importen d'altres llocs i aquells que els han matat les truges i no poden reprendre la producció. En aquest últim cas, els ramaders amb granges de cicle tancat -que crien i engreixen- asseguren que, anant molt bé, trigaran un any i mig a tornar a produir i dos anys i mig perquè la granja funcioni al cent per cent.

Això no vol dir que els ramaders d'engreix se n'hagin sortit millor, d'aquesta crisi. De fet, la majoria són el que s'anomena "integrats": engreixen porcs per a una gran empresa i reben uns diners a canvi. Això vol dir que les indemnitzacions pel sacrifici d'aquests porcs han anat a parar a les butxaques de les grans "integradores" però no arriben als qui treballen la granja.

El sindicat Unió de Pagesos denuncia des de fa temps que el pagament d'aquestes subvencions es fa, en alguns casos, amb endarreriments que poden arribar als cinc mesos. El delegat d'Agricultura a Lleida reconeix que això ha passat en els casos dels sacrificis

COMARQUES AFECTADES PER LA PESTA PORCINA CLÀSSICA

CAPS DE BESTIAR SACRIFICATS 679.737

EXPLOTACIONS AFECTADES 1.500

COST DE LES INDEMNITZACIONS 15.105 M de ptes.

obligatoris: "Encara no hem rebut res de la UE -explica-, ho hem hagut de pagar amb fons propis i això ha comportat un problema de liquiditat." Segons Balcells, però, els pagaments endarrerits es faran efectius aviat ja que el parlament català ja ha aprovat un crèdit extraordinari de 4.050 milions de pessetes i també ho ha fet l'Institut de Crèdit Oficial, que controla el govern central.

La Unió de Pagesos ha reclamat també que es pagui el període improductiu que la pesta porcina ha provocat en les granges. Balcells afirma que la Generalitat no es farà càrrec d'aquest període perquè això podria "induir una minoria a perpetuar la pesta per a cobrar tranquil·lament aquesta hipotètica subvenció". Balcells opina que les pèrdues del període improductiu les ha de pagar el mateix sector porcí ja que hi ha qui se n'ha beneficiat: "No és el ma-

On van els porcs després de morts?

Sobre la taula del fiscal en cap de l'Audiència de Lleida descansa, entre altres casos, una denúncia esfereïdora. Els enterraments dels porcs no s'han fet amb totes les garanties de seguretat que requereixen. Això és especialment greu perquè són transmissors d'una malaltia –la pesta porcina clàssica– que es transmet de manera especialment intensa per l'aigua. Això és el que diu l'Institut de Ponent per la Conservació de l'Entorn Natural (IPCENA), un grup ecologista de Lleida, que, després de diversos intents de dialogar amb l'administració, va recórrer als jutjats per solucionar una situació que podria perpetuar la pesta porcina clàssica i a més vulnera la Llei Reguladora de Residus, la Llei d'Aigües i la Llei de Protecció dels Animals, entre d'altres.

El passat 20 de maig, Ipcena va presentar a la fiscalia de Lleida una denúncia sobre enterraments de milers de porcs en la finca del Castell del Remei, just a sobre d'un aquífer "sense haver realitzat cap impermeabilització ni recollida dels líquids lixiviats que es produiran en la descomposició dels porcs, la qual cosa contaminarà l'aquífer del Pla de l'Urgell". A més, Ipcena denuncia que "els porcs són abocats en munts i posteriorment són semisacrificats disparant-los un tret des de la part superior del clot, cosa que produeix els següents resultats: només són morts aquells que estan en la capa superior i quan el tirador encerta, mentre que els que es troben en els costats i en les capes inferiors queden vius. Alhora cal remarcar que el 50% dels porcs que són tirotejats queden malferits i com que les bales no els afecten els punts vitals, moren lentament."

Posteriorment, Ipcena ha afegit documents a la denúncia inicial. Així, el grup ecologista ha aportat documents

en què denuncia que els mateixos fets es repeteixen en una fossa d'enterraments oberta en la partida Bassa Torre de Puigverd de Lleida. La denúncia aporta documents gràfics (un dels quals podeu veure en aquesta pàgina) de les fosses al cap d'unes setmanes de ser tancades. Les fosses s'obren "ja si-

gui per la reducció del volum dels porcs a causa de la descomposició dels seus cossos, i/o per la formació de bosses de metà, gas que en condicions d'estancament pot originar explosions que treuen a l'exterior els residus". Les fosses desprenen uns líquids, produïts per la descomposició dels porcs

(lixiviació), que van a parar a una sèquia de regatge. La denúncia recull un informe ocular d'un metge, un informe de dos hidrogeòlegs i 45 signatures de veïns de la partida de la Bassa Torre en què declaren la seva oposició total als enterraments de porcs efectuats en les immediacions de les seves cases "per-

què –diuen– han produït situacions d'insalubritat i risc per a la nostra salut". Els veïns denuncien que la fossa ha tret a la superfície "un suquet fastigós, pestilent i del tot desagradable que fa que la vida als voltants de la fossa sigui impracticable". El delegat del Departament d'Agricultura a Lleida, Gabriel Balcells, ha afirmat a EL TEMPS que els enterraments s'han fet amb totes les mesures de seguretat. Tot i això, Balcells reconeix que es va fer en condicions que feien molt difícil trobar fosses adequades: "Per exemple, quan érem al cor de l'Urgell, on les capes freàtiques són molt altes, teníem veritables problemes per fer fosses que no provoquessin problemes amb els líquids lixiviats. A més hi havia molta pressa i no teníem tampoc capacitat de mobilitat per dur-los a cap altre lloc." À. M.

ARXIU / IPCENA

MARC VILA

Dalt, restes d'un enterrament al Castell del Remei. Els líquids surten del sot.

teix el gran integrador, a qui la pesta li ha agafat un 7% o un 8% de la seva producció total, que el granger, que li han agafat el cent per cent de la seva activitat. A conseqüència de la pesta el mercat ha conservat uns preus per sobre del que és normal. Per això, nosaltres creiem que per una con-

cepció d'estricta i mínima solidaritat amb els qui han patit les conseqüències negatives i s'han partit les banyes perquè no s'estengui, els qui han tingut guanys poden col·laborar-hi."

En el mateix sentit es va pronunciar el president de la Generalitat de Catalunya, Jordi Pujol,

quan fa dues setmanes es va reunir amb els representants de la Unió de Pagesos. Aquesta reunió va servir per llimar diferències entre la Generalitat i el sindicat agrari, molt malmeses des que alguns membres d'UP van llançar dins la Delegació d'Agricultura a Lleida calç viva i productes quí-

mics. Segons algun dels sindicalistes que van ser en aquella acció, l'únic objectiu era cridar l'atenció sobre un fet dramàtic que no havia rebut prou atenció per part del Govern.

L'eficàcia de la vacuna. I és que molts pagesos, membres d'UP o no, encara no entenen per què la Generalitat s'ha negat des d'un bon principi a fer una vacunació d'emergència, quan aquesta va ser la solució utilitzada per eradicar la pesta d'Europa, cosa que s'havia aconseguit el 1987. Segons els pagesos, el mateix Reial Decret 2159/1993 que prohibeix la vacunació permet endegar un Pla de Vacunació d'Emergència en cas que la malaltia amenaci de propagar-se de forma alarmant. "És com si hi hagués un incendi forestal, però estàs obligat a veure com el foc entra a ta casa i l'administració et nega l'aigua", diu Ramon Armengol.

Per la seva banda, Balcells diu que aquesta vacunació hauria fet que la UE tanqués les seves fronteres al porc provenint de tot l'estat espanyol. Representants de la Unió de Pagesos diuen que la normativa europea parla de zones i no d'estats i potser el tancament hauria pogut afectar només les comarques aïllades.

Però el descontentament dels pagesos se centra actualment en el que consideren "manca de voluntat política" per agilitar la comercialització d'una vacuna marcada. Aquesta es diferencia de la vacu-

MARC VILA

na normal perquè fa possible distingir els porcs malalts dels porcs vacunats, cosa que la vacuna que ara és prohibida no permet.

El sindicat agrari argumenta l'acusació dient que la Generalitat no ha impulsat cap moció o declaració a favor d'aquesta vacuna, com sí que han fet els parlaments alemany i holandès. Gabriel Balcells ha afirmat a EL TEMPS que no es tracta, com demana UP, de fer mocions polítiques: "Hem tingut —explica— reunions amb els laboratoris que preparen aquesta vacuna i ells mateixos diuen que no poden garantir encara que la vacuna sigui eficaç, que s'han de fer proves de camp i que això encara pot trigar un any o dos." Tot i això, afirma que la vacuna marcada "facilitaria molt les coses si fos aprovada per la UE". En contra del que diu Balcells, un representant de la secció de veterinària de l'empresa far-

macèutica Bayer, el doctor Rierola, ha afirmat a EL TEMPS que la vacuna estarà llesta per ser revisada per l'Oficina Internacional de Medicaments "a finals d'aquest any o a principis de 1998". Després de ser registrada per aquest organisme, la vacuna necessitaria l'autorització de la UE per poder ser comercialitzada.

Tot plegat —sacrificis, nous focus de pesta, opinió de l'administració— ha estès un sentiment de pessimisme entre gran part dels pagesos, que no confien en una eradicació imminent. Alguns recorden el que ha passat a Alemanya, on la pesta apareix cíclicament des del 1993, any en què la reunificació de l'estat va estendre la malaltia de l'antiga Alemanya Oriental a l'Occidental. Gabriel Balcells, en canvi, recorda que, a Alemanya, la pesta es veu fomentada per dues raons que aquí no poden afectar-la: la gran quantitat de porcs senglers —animal que és portador del virus sense emmalaltir— i el costum d'alimentar els porcs amb deixalles d'hotels i restaurants.

Segons Balcells, res no ha fallat en el control de la pesta: "Tractant-se, com és el cas, d'una malaltia infecto-contagiosa hauria estat lògic que hagués sortit, com a mínim a l'Aragó —comunitat que tenim al costat i amb la qual hi ha molt d'intercanvi comercial—. No ha estat així i hem controlat la pesta dins d'uns límits raonables."

Àlex Milian

El ramader Ramon Armengol, d'Unió de Pagesos. Tots els animals de la seva granja de Borges Blanques (6.700 en total) van ser sacrificats.

DEL 18 DE NOVEMBRE DE 1997 AL 18 DE GENER DE 1998

JOSEP PLA

la diabòlica mania d'escriure

a l'1997

Exposició al Palau Moja. Departament de Cultura
Portaferriça, 1. Barcelona

PRODUÏDA PER
Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Institució de les Lletres Catalanes

Fundació Caixa de Girona

DIRECCIÓ PER
K.T.U. Josep Pla
L'INDUSTRIAL

COL·LABORA
Edicions Destino

Mario Conde: l'hora del gran judici

Mario Conde, acusat d'estafa, falsedat i apropiació indeguda, és el centre d'una embolicada xarxa d'operacions sospitoses realitzades per anteriors responsables del Banesto. Aquesta és una guia per intentar seguir el procés que se celebra a l'Audiencia Nacional.

Només una sorpresa o un cop d'efecte d'última hora poden impedir que aquest dilluns, 1 de desembre, Mario Conde s'enfronti a una petició de 35 anys de presó. Serà el començament del gran judici del cas Banesto. Conde ja va tastar la presó fa tres anys en l'obertura de la investigació del cas que ara arriba al tribunal. Estafa, falsedat i apropiació indeguda, aquestes són les acusacions que haurà de respondre Mario Conde. Però el viatge de sis anys al capdavant de Banesto va ser un recorregut on hi va haver operacions sospitoses comeses amb l'acompanyament d'altres persones. Aquesta pot ser una guia per seguir el judici Banesto.

El Tribunal

Siro García. Té 60 anys. És president de la Sala Penal de l'Audiencia. Ja va presidir el tribunal que va condemnar Conde a sis anys de presó per apropiació indeguda en el cas Argentina.

José Antonio Choclán. Té 31 anys. Actuarà de ponent.

Antonio Díaz. Té 43 anys. Encara no fa ni un any que és magistrat a l'Audiencia.

Luis López Sanz. La seva feina és l'acusació pública. Es tinent fiscal de la fiscalia anticorrupció que dirigeix Jiménez Villarejo. López Sanz ha substituït Florentino Ortí, que va deixar el cas Banesto per treballar en el sector privat, en el gabinet Garrigues & Andersen.

Els acusats

Mario Conde. A l'ex-president de Banesto li demanen 35 anys de presó per delictes d'estafa, apropiació indeguda i falsedat documental.

Arturo Romaní. Ex-vice-president de Banesto. La pena sol·licitada és de 23 anys de presó i se li atribueixen també delictes del mateix tipus que els de Conde.

Rafael Pérez Escobar. Ex-conseller de Banesto. Va presidir l'empresa Carburos Metálicos, amb seu a Barcelona. Li demanen disset anys de presó.

Fernando Garro. Ex-conseller del banc. Li demanen quinze anys per estafa.

Jacques Hachuel. Apareix implicat en l'operació Carburos. La pena sol·licitada és de sis anys per apropiació indeguda.

Eugenio Martínez Jiménez. Testaferro de Mario Conde. Li demanen una pena de dotze

anys de presó per delictes d'estafa.

Enrique Lasarte. Ex-conseller delegat de Banesto. La pena demanada són quatre anys per artificis comptables.

Juan Belloso. Ex-conseller delegat del banc. També li demanen quatre anys de presó per artificis comptables.

Ramiro Núñez. Ex-secretari del consell d'administració. Estafa i falsedat. Petició de quatre anys.

Mariano Gómez de Liano. Durant molt temps ha estat l'advocat de Mario Conde. Apareix relacionat amb l'anomenada trama suïssa. També haurà de seure al banc dels acusats per estafa i apropiació indeguda.

Francisco Javier Sitges. Fins que va aparèixer vinculat al cas Banesto, era conegut per la seva amistat amb la família reial. Va presidir Asturiana de Zinc en l'època Conde.

Testimoni clau

Paolo Gallone. El testaferro suís que ha destapat la trama de societats i fundacions que els acusats utilitzaven per fer circular els diners procedents d'operacions irregulars. No el confoneu amb Renato Galletti, que es manté fidel als seus clients espanyols.

Operacions

Tres-cents milions sense rebut. Conde va ordenar retirar de la caixa de banc 300 milions de pessetes sense que en quedés constància en la comptabilitat.

Carbuross. En aquesta operació s'han evaporat 1.344 milions de pessetes. Air Products, una multinacional americana, va pagar aquesta quantitat per una opció de compra per un paquet d'accions de l'empresa. Aquests diners van anar a parar a un despatx d'advocats suïssos després d'haver passat per una societat de Jacques Hachuel. El despatx suís representa

Paolo Gallone, el testaferro que ha destapat la trama de societats a Suïssa, és el testimoni clau d'aquest judici.

Conde i Romaní. Air Products ha reclamat un rebut a Banesto, però Banesto no té constància d'haver cobrat.

Isolux. Aquesta és una història d'anada i tornada. L'any 90, la Corporació Industrial Banesto ven el 40% de l'empresa a Valyser que és el grup ocult de Conde a Espanya. El gener del 92, Valyser ven el 10% d'Isolux per 1.100 milions a Portland Iberia (grup Banesto) i un any més tard, el 30% restant torna a la Corporació Banesto per 3.300

milions. El negoci és per Valyser (Conde), paga Banesto.

Promocions Hoteleres. En aquest cas, les societats de Conde i dels seus amics compren una empresa, Promocions Hoteleres, que només té un palauet a Madrid. Paguen 1.405 milions i, uns mesos després, completen la jugada venent l'immoble a una empresa del grup Banesto per 2.570 milions. Gallone ha contat que part dels guanys de l'operació han anat a raure a la Fundació Melvin, formada per Conde, Gómez de Liano, Sitges i Romaní a Suïssa.

Dorna. Societats de Romaní, Garro i Pérez Escobar obtenen grans beneficis gràcies a la relació entre Banesto i Dorna.

Cimenteres. Data Transmisión i Gay Cordon, societats vinculades a Romaní i Conde, fan un operació de més de 1.200 milions comprant empreses cimenteres que després venen a Banesto.

Mario Conde abandona l'Audiencia Nacional després de comparèixer per un judici relacionat amb la seva etapa com a president de Banesto, el cas Argèntia Trust. El gran judici, no obstant això, comença ara amb una petició de 35 anys de presó per a Conde.

Miquel Ramon

JAUME MATAS, PRESIDENT DEL GOVERN BALEAR

Text: MIQUEL PAYERAS / Fotos: PERE BOTA

"No discutim la unitat de la llengua"

Jaume Matas, president de Balears, es mostra satisfet de les relacions amb Madrid, segur que el PP no té alternativa a les Balears, reconeix la unitat lingüística i reclama respecte a les modalitats balears.

Un any i mig després de ser investit, creu que ha aconseguit deixar endarrere els problemes que va viure el Govern balear amb la dimissió del president Canellas?

—Pens que sí. Hem aconseguit sempre tractar del present i futur, que és el que preocupa la gent. Hem aconseguit normalitzar la situació de gestió a l'administració. Això és el que el ciutadà exigeix. No crec que ningú no pugui dubtar que el govern governa i planteja esquemes d'actuació pel futur, a partir del nostre programa electoral.

—Se sent satisfet de les negociacions amb Madrid?

—Francament el resultat és positiu. El que passa és que hi ha una sèrie de grans qüestions que s'han d'acabar de resoldre encara. És positiu el balanç perquè si miram el que hem aconseguit i el que volíem aconseguir, els resultats són molt bons. Hem aconseguit un sistema de finançament autonòmic que és el millor que s'ha signat; les competències de l'Insero, amb les reivindicacions que tres mesos abans el govern socialista ens havia negat; les competències en educació; tindre el règim especial, que serà la llei més important en molts anys per a Balears; tenim la inversió de 57.000 milions en carreteres que satisfan el deute històric en aquest sentit...

—No hi ha res que sigui negatiu?

—Hi ha gestos, conjuntures, petites coses, que són desfavorables. Per a mi és sagnant el tema d'Iberia i d'Aviaco amb els turbohèlices perquè consideram

que ens fan un tracte discriminatori. Hi ha altres qüestions com l'energia, les taxes portuàries, i no podem oblidar la reforma de l'Estatut...

—L'oposició no ho veu igual. Més aviat veuen el seu govern en mans del de Madrid i dubten que defensi els interessos de Balears.

—Després de les eleccions gallegues, el senyor Pujol va dir, i a mi em va agradar molt, que a Galícia havien guanyat dos partits nacionalistes. Des del meu punt de vista, igual que a Galícia, el PP sap defensar molt bé els interessos de Balears, d'una forma separada i a la vegada integrada dins un projecte estatal. Ara, és normal i lògic que tant el partit socialista com els partits nacionalistes facin aquests plantejaments, és una qüestió de marquet polítics. No els queda més remei.

—Li ho deia també per l'exemple canari, que tant se cita com a model per obtenir avantatges per a la seva comunitat.

—Per a una comunitat petita com la nostra, crec que es pot obtenir molt més si se sap negociar des de dins, defensant els nostres interessos a partir de la influència en un partit estatal que pugui prendre decisions de govern, que no amb

una altra estratègia. Ho demostra el fet que el PP tenguí un pacte amb CiU, un pacte que ha permès que Balears obtengui un profit que quedarà per a la història.

—A pesar del panorama positiu que explica, el fet és que pel que fa a les competències en educació tant els partits de l'oposició com els sindicats criti-

"Es pot obtenir més dins un partit estatal. El pacte Partit Popular-Convergència i Unió ho demostra, perquè ha permès que les Illes Balears obtenguin un profit que quedarà per a la història."

quen una manca de finançament i expressen sospites d'afavoriment a l'ensenyament privat. S'espera un front de conflicte immediat amb els agents interessats?

—En primer lloc: els agents interessats són els que reben el servei, els alumnes i els pares i mares. És important, això. Després hi ha els professionals, unes 6.500 persones... què ens han rebut d'ungles? Pot ser... però jo crec que hi ha una mica de mite. Tot es pot intentar polititzar, però la gent que fa feina a l'ensenyament és gent que per damunt de tot està preocupada pel que fa, per damunt d'ideologies polítiques i manipulacions. Si nosaltres som capaços de demostrar-los que el que volem és, amb ells, intentar resoldre els problemes, millorar la seva feina... aleshores aquesta tasca nostra superarà tots els altres intents. Ara, nosaltres no podem evitar que el senyor Crespí [secretari general del PSIB-PSOE i fins el 1995 delegat del MEC a Balears] es posi davant una manifestació, però la gent, que no és beneïta, sap quina ha estat la gestió del senyor Crespí. Que hi ha un intent de politització? Que tendrem vagues el dia següent...? Sense cap dubte. Però si nosaltres explicam què volem fer i com volem solucionar els problemes, estic segur que aconseguirem credibilitat davant aquells que volen les coses ben fetes.

—Vostè ha dit que el seu govern únicament imposarà el català a l'ensenyament per aconseguir el bilingüisme, i criticà aquells que qualificà de "legionaris" de la llengua i cultura. Què volia dir?

—Que existeix un grup de persones que intenten manipular la realitat social, sempre cercant el caire polític... és una gent que solament es representen a si mateixos, que no tenen una representació ampla dins la societat. Qui són aquests legionaris? Els qui amaguen plantejaments que no es corresponen amb el nostre model de societat, ni amb el projecte de país de Balears.

—Parlem clar del tema lingüístic.

—Nosaltres ho tenim clar. No discutim la unitat de la llengua catalana. D'acord. Però resulta que quan et poses a defensar el que també estableix el nostre Estatut d'autonomia, com ara les modalitats nostres, que són un patrimoni cultural tan important com el que més, resulta que no... Com és possible que paraules com *horabaixa* o *saïm* només siguin vàlides des de fa molt poc perquè uns senyors s'han reunit a Barcelona i ho han decidit? S'ha de defensar la llengua, tota, incloses les nostres modalitats, que són el nostre patrimoni heretat dels nostres pares. Això és així ho digui o no un senyor de Barce-

lona. És amb aquest plantejament que el govern negocia amb la família Moll per adquirir les calaixeres del *Diccionari Català-Valencià-Balear* per difondre-les i, sobretot, han de ser admeses [les modalitats] per la llengua oficial, si volen que nosaltres defensem la llengua d'una forma que no sigui incompatible amb la defensa de la unitat lingüística. Així de clar.

—Vostè cerca l'equidistància entre els gonelles —secessionistes lingüístics— i el que en diu els "legionaris" de la cultura i llengua?

—Defensem *lo nostro*. Hem de ser capaços de defensar la nostra llengua sense posar en perill la convivència social a les Illes Balears, i sempre tenint molt clar que és un signe d'identitat. D'aquí no ens podem moure. Si això és ésser equidistant d'un sector o un altre... és possible, però m'és absolutament indiferent. La llengua no pot ser mai un tema de

confrontació. La defensa de la llengua s'ha de fer sense imposicions, excepte a l'ensenyament.

—Parlant d'identitat, què li sembla el projecte de decret sobre humanitats de la ministra Aguirre?

—S'ha fet molta demagògia perquè molta gent xerra sense haver-lo llegit. Hi ha dos aspectes. Primer: vostè creu que s'ha d'ensenyar la història de totes les comunitats a tota Espanya? Sí, en aquest context, el defens. Dos: vostè creu que amb l'excusa de fer aquest decret s'ha de manipular la història, reivindicant un centralisme des de Madrid i tornant a fer la història des de Madrid? No, no hi estic d'acord.

—Fa la impressió que entre el món cultural catalanista, Obra Cultural Balear i també d'altres grups o associacions, i el seu govern hi ha una manca absoluta de ponts.

—Respecte a l'Obra Cultural Balear... exactament igual que qualsevol altra associació d'aquestes illes, defensa uns plantejaments, i totes, totes aquestes entitats fan una tasca probablement valuosa en defensa del que creuen. Bé, jo ho respect i des d'aquest Govern tenen tots els ponts... Iguals per a tots, que quedi clar. Però aquestes associacions, tot i ser molt respectables, el que no poden fer és apropiat-se de la representativitat de tota la societat de les Illes Balears. La meua responsabilitat és ser el president de tots els ciutadans i guiar-me per l'interès general. A vegades, moltes, els interessos que defensa alguna d'aquestes associacions no són els interessos de tota la comunitat. Jo crec que per mantenir sempre vies de diàleg obertes, el millor camí és la col·laboració i la despolitització.

—Passem a mitjans de comunicació. Com es troba el projecte del seu govern de responsabilitzar-se de la recepció de TV3, Canal 33 i Canal 9?

**"Els legionaris
[de la llengua i la
cultura catalana]
són aquells que
intenten manipular
la realitat social,
sempre cercant
el caire polític...
és una gent que
no té una
representació
ampla dins la
societat."**

—És una qüestió innegociable, perquè tenim un mandat parlamentari que ens hi obliga. Algú ha dit que era un mandat justet [*vol dir que únicament va ser aprovat amb els vots del PP*], però els mandats parlamentaris són o no són, no hi ha mandats parlamentaris justets o no justets. Hi ha un mandat del Parlament —el qual representa, aquest sí, la societat de les Illes Balears— que exigeix al govern que garanteixi i es responsabilitzi de la recepció d'aquests canals. En aquest procés ens trobam. El govern durà endavant aquest projecte a les bones o a les males. Tant de bo fos a les bones, d'una manera negociada, reconeixent els interessos privats... però el que no és negociable és complir el mandat parlamentari.

—*Es planteja la possibilitat, en el cas que no hi hagi un acord entre Voltor-Obra Cultural Balear i el govern, de crear una xarxa pròpia de repetidors?*

—Sí, naturalment.

—*Vostè va anunciar un acord per incrementar la programació, en català, de TVE-Balears. Podria arribar-se al cas que el Govern balear es fes càrrec del centre territorial?*

—No. Nosaltres el que hem de fer és una inversió per ampliar la programació d'aquesta televisió com a instrument de normalització lingüística i, a la vegada, com a instrument de cohesió de país, de la nostra comunitat autònoma.

—*Passem a qüestions estrictament polítiques. Tan difícil és la seva relació amb la presidenta del Consell de Mallorca, Maria Antònia Munar?*

—En absolut. Hi tenc una relació molt normal. El que passa és que a vegades aquestes interpretacions formen part de l'espectacle normal dels mitjans de comunicació, de polítics... no passa de ser una anècdota.

—*S'ha publicat que dins el PP torna a haver-hi tensió entre vergeristes, canyellistes, matistes...*

—**Acordaren alguna cosa vostè i el president Pujol en el dinar privat que tingueren recentment?**

—**Li vaig plantejar la possible col·laboració en la qüestió de les calaixeres del 'Diccionari Català-Valencià-Balear', amb l'objectiu d'aconseguir-ne la màxima difusió. Acordàrem parlar-ne dins el marc de les reunions que mantenim cada sis mesos els dos governs.**

—També forma part de l'anecdota. Jo no he pensat mai res semblant i no puc perdre el temps en suposicions d'aquestes.

—*Dit d'una altra manera: com és ara la situació interna del PP?*

—És molt diferent a la que varem patir fa un any i mig. En aquests moments el grup està cohesionat. Sempre hi ha qüestions puntuals... perquè és lògic que sigui així en els partits majoritaris, però no passen de ser una anècdota.

—*Tindrà el PP un hipotètic aliat per governar després del 99?*

—Això són futuribles... ja es veurà en el seu moment. El Partit Popular aspira a tenir, com a opció de govern que és, majoria absoluta. El problema és un altre: que no hi ha alternativa. Tota l'esquerra conforma una amalgama que vol ser una alternativa, però no hi ha un partit que sigui alternativa de govern, a Balears. Probablement això és així perquè el Partit Socialista, i ja és trist dir-ho, només té vocació de frontissa i, així, els ciutadans no poden valorar

entre una alternativa i una altra.

—*Darrera qüestió. Creu que serà possible un acord a Balears per reformar l'Estatut i acostar-se a les autonomies del 151, o només hi haurà un acord entre les dues grans forces que a Madrid tenen la clau, PP i PSOE?*

—No és incompatible una cosa amb l'altra. L'acord ha de consolidar-nos com una comunitat històrica. El problema és un altre. Es pot negociar el que es vulgui, però qui té els vots? Ni el PSM, ni UM, ni el Partit Comunista d'aquí no tenen cap vot a Madrid. Els vots de les Illes Balears estan en el PSOE i en el PP, i seran els diputats d'aquests partits a Madrid els que al final aprovaran aquesta reforma. Per tant, aquest consens és imprescindible. Que el consens pot ser més ampli? Perfecte. Però és clar que la qüestió essencial és l'acord entre aquells que han de votar la llei al Congrés dels diputats, lògicament.

Polònia: el retorn de Solidaritat

La dreta triomfà en les eleccions legislatives a Polònia mitjançant una àmplia coalició, vertebrada pel sindicat Solidaritat, que ara haurà d'accelerar la transformació de l'economia polonesa.

Marian Krzaklewski, líder de la coalició Acció Electoral de Solidaritat, guanyadora de les eleccions legislatives poloneses del passat setembre, celebra el triomf acompanyat de l'ex-president Lech Walesa. L'hàbil Krzaklewski ha preferit no desgastar-se al capdavant del govern.

A diferència del que succeí en les anteriors cites electorals de la Polònia post-comunista, el darrer 21 de setembre es produí una polarització del vot entre el bloc conservador guanyador, l'Acció Electoral de Solidaritat (AWS), i el bloc d'esquerres de l'Aliança de l'Esquerra Democràtica (SLD), el soci majoritari del govern sortint. Tanmateix, l'AWS no aconseguí la majoria absoluta, i després d'una àrdua negociació amb els liberals de centre-dreta de la

Unió de la Llibertat (UW), pactà un govern de coalició. El tàndem AWS-UW era l'opció apadrinada pel fundador de Solidaritat i ex-president polonès, Lech Walesa. D'altra banda, alguns sectors de l'AWS sempre han menystingut la moderació dels intel·lectuals liberals de l'UW en assumptes socials i religiosos. En qualsevol cas, la matemàtica parlamentària ha forçat l'entesa entre les dues grans famílies polítiques hereves de Solidaritat.

La derrota de l'esquerra no ha

estat del tot merescuda. Gràcies a l'eficient gestió de la coalició entre els antics comunistes de l'SLD i el Partit Camperol, l'economia polonesa ha registrat durant els darrers quatre anys una mitjana de creixement anual del PIB del 6%; a més, la inflació i l'atur han disminuït considerablement i Polònia ha atret més inversió estrangera directa que qualsevol antic país comunista llevat d'Hongria. Els nivells de vida i de consum han augmentat —per bé que la renda per càpita po-

lonesa només assoleixi un 33% de la mitjana comunitària— i Polònia s'ha qualificat per a la primera onada d'ampliació tant de la Unió Europea com de l'OTAN.

Croada catòlica anticomunista. Malgrat aquests èxits, el bloc d'oposició AWS obtingué el 33% dels vots i la minoria majoritària al Parlament amb 201 escons. Per la seva banda, els ex-comunistes del SLD no recularen respecte el 1993, però no pogueren repetir coalició de govern a causa de l'esfondrament electoral dels seus socis del Partit Camperol. La dreta aprengué bé la lliçó de 1993 i aquesta vegada presentà un front unit. No obstant això, darrere la façana d'unitat de la coalició guanyadora —l'AWS— s'amaga una amalgama de 35 partits que abraça un ampli espectre ideològic, des dels nacionalistes catòlics de Radio Maria fins als liberals del Moviment 100.

Incapaç de criticar l'anterior govern per la seva política econòmica, exterior i de defensa, que comparteix, l'AWS féu una campanya basada en una croada catòlica anticomunista que exigia la signatura del Concordat amb el Vaticà, l'exclusió d'antics comunistes de l'administració pública i la restricció de l'avortament. Alguns sectors de l'AWS àdhuc carreguen contra l'excessiva liberalització econòmica i la penetració del capital estranger. Tot i això, a l'hora de la veritat, l'AWS s'ha compromès a anar de bracet amb els liberals de la Unió de la Llibertat (UW) i els ha cedit molts ministeris clau en el nou govern. A més, Marian Krzaklewski, líder del sindicat Solidaritat i veu cantant a la coalició AWS, designà Jerzy Buzek —un professor universitari de confessió protestant— per ocupar el càrrec de primer ministre.

L'AWS ha estat poc més que un producte d'enginyeria política de Solidaritat ideat per arrabassar el poder als ex-comunistes. L'hàbil i carismàtic Krzaklewski, que arran del seu anhel per la presidència de Polònia ha preferit no

No tots els camins porten a Brussel·les

A polònia la transició des d'una economia planificada cap a una de mercat és un procés llarg vinculat a les perspectives d'incorporació a la UE. Gràcies a la voluntat reformista de tots els governs des de 1989, el progrés econòmic aconseguit és considerable i la pertinença a la UE pot ser un fet el 2004 o 2005. Tanmateix, queda un llarg camí a recórrer.

Des d'un punt de vista macroeconòmic, els indicadors polonesos són bastant bons: la taxa anual de creixement del PIB ha ultrapassat el 5% des de 1994, la inflació disminueix gradualment (14% enguany) i l'atur també s'ha reduït els darrers mesos fins a situar-se a un nivell similar a la mitjana de la UE (12%). El 65% de la producció és generada pel sector privat, i el 70% dels intercanvis comercials polonesos es porten a terme amb la UE. De fet, la forta expansió de l'economia amenaça els avenços obtinguts, ja que els considerables increments dels salaris reals els darrers anys han desencadenat una febre consumista —sobretot de productes d'importació— entre els polonesos que ha inflat el dèficit comercial. Tot i que la inversió estrangera a Polònia no és de caire especulatiu, no es pot descartar una crisi monetària si el nou govern no redueix els dèficits i refreda l'economia.

A banda del perill plantejat pels especuladors de divises, el govern de centre-dreta haurà d'escometre la reestructuració de l'agricultura i de les indústries més ineficients (siderometal·lúrgia, drassanes, carbó). La UE ja ha advertit que els fons estructurals i de cohesió no podran créixer espectacularment per acomodar els nous socis. En aquest sentit, s'espera que Polònia tindrà períodes de transició llargs per a la seva agricultura i indústria sempre que comenci a aplicar un veritable ajust d'aquests sectors.

Les negociacions entre la UE i Polònia, que s'obriran a principi de 1998, seran probablement dures i despertaran el malestar d'alguns sectors de la població. L'entusiasme col·lectiu dels polonesos per pertànyer a la UE s'atenuarà a mesura que els agricultors s'assabentin que han de reduir la seva producció de blat o els miners de Silèsia es quedin sense feina pel tancament dels pous.

Certament Polònia ha estat recompensada per la seva decidida política de refor-

ARXIU / EFE

mes amb la seva inclusió en la llista de països —elaborada per la Comissió Europea el darrer juliol— que compleixen els requisits per a encetar la negociació d'adhesió (juntament amb Hongria, Txèquia, Eslovènia i Estònia). Tampoc no es

pot oblidar que, amb una població de 38 milions de persones, Polònia és un mercat bastant més gran que qualsevol dels altres aspirants a ingressar a la UE. La comissió puntuà Polònia alt quant a la consolidació democràtica i reforma econòmica, però obtingué un aprovat just en l'adopció de la legislació comunitària.

La UE debat el model de negociació que s'adoptarà amb els cinc primers candidats. Una opció comportaria una negociació relativament curta que permetés l'ingrés l'any 2002 o 2003 i que establis períodes de transició llargs per a l'eliminació de les barreres comercials que imposa la UE sobre els productes agrícoles, els tèxtils i l'acer polonesos —i els aranzels polonesos sobre productes manufacturats de la UE. A més, un procés d'adhesió relativament ràpid permetria escurçar el temps d'espera de la segona fornada d'aspirants. Ben altrament, altres veus a la UE exigeixen prudència i calculen que les primeres adhesions no es produiran fins el 2004 o el 2005. En qualsevol cas, Polònia haurà de passar per l'adreçador. A. M.

Incapaç de criticar la política econòmica i exterior de l'anterior govern d'esquerres, el bloc format entorn de Solidaritat va fer una campanya basada en la croada catòlica anticomunista. Entre d'altres projectes, proposen la signatura d'un concordat amb el Vaticà i la restricció del dret a l'avortament.

ARXIU / EFE

desgastar-se al capdavant del govern, pretén ara convertir l'AWS en un partit democratacristià que propugni una economia de mercat de caire social. Aquests equilibris programàtics són imprescindibles per tal de mantenir el

suport tant dels sectors econòmics més afavorits per les reformes com dels obrers afiliats a Solidaritat, que temen que deixi de rajar l'aixeta de les subvencions per a la indústria metal·lúrgica, les drassanes (bressol de

Solidaritat) i les mines de carbó.

Diffícil convivència. La convivència de l'AWS amb els intel·lectuals liberals de l'UW es pot fer difícil. També hi haurà tensions dintre de la mateixa AWS si el govern no satisfà les aspiracions dels grups nacionalistes i catòlics radicals.

Tanmateix, el camí polític i econòmic de Polònia ja s'ha fixat. Han conclòs les negociacions de Varsòvia amb l'OTAN i la integració de Polònia a l'Aliança Atlàntica serà un fet a mitjan 1999, quan els actuals membres de l'OTAN la retifiquin. Al desembre, a la cimera de Luxemburg, es donarà llum verd a l'obertura de les negociacions per a l'accés de Polònia a la UE.

Els sacrificis que exigirà l'adhesió generaran descontentament; la ineficient i endarrerida agricultura polonesa, que dona feina a un 30% de la població activa, patirà transformacions doloroses. La progressiva disminució de les subvencions a la indústria pesant també serà traumàtica. La reforma dels endeutats sistemes de sanitat i de pensions és igualment ineludible.

L'encarregat d'aplicar aquesta cura dietètica a l'economia polonesa serà el número dos del govern i ministre de Finances, Leszek Balcerowicz, que ja fou l'autor de la teràpia de xoc amb la qual es liberalitzaren els preus el 1989. Per tal de mantenir l'equilibri dintre de l'AWS i de la coalició de govern i no perdre massa popularitat, l'estratègia de Krzyszkowski pot consistir a deixar que Balcerowicz i els liberals s'encarreguin de la feina bruta de les reestructuracions econòmiques mentre els ministres de l'AWS proporcionen carnassa ideològica a la població. La pínola dels sacrificis econòmics serà més fàcil d'empassar si se signa el Concordat amb el Vaticà o es fan públics els fitxers de la policia política comunista, dues mesures que ja ha anunciat el nou govern.

Alexandre Muns

fundació
BANCAIXA

**Del 24 al 30
de novembre**

AGENDA

24 Dilluns Conferència

Cicle: Economia familiar.
"Política familiar y transito generacional".
Fernando Casado. Director de l'Institut de l'Empresa Familiar.
Sala Sorolla a les 19 hores.

25 Dimarts Conferència

Cicle: Ecologia, Ètica y Cambio Social.
"Gaia y evolución ambiental".
Lynn Margulys. Co-directora del programa de la NASA
"Planetary Biology Internship".
Sala Sorolla a les 19'30 hores.

26 Dimecres i 27 Dijous Seminari

"Política y cultura de la diferencia".
Alessandra Bocchetti. Presidenta del Centre Cultural Virginia Woolf.
Sala Sorolla a les 19 hores.

28 Divendres Conferències

20 aniversari Institut Valencià d'Oncologia.
A les 10 hores: "Estado actual de la cirugía del cáncer de mama".
Bruno Salvadori. Director, División de Oncología Quirúrgica.
Istituto Nazionale dei Tumori, Milano. Italia.
A les 12 hores: "Considerations on hormonal treatment for prostate cancer".
Louis Denis. Chairman, International Prostate Health Council.
AZ Middelheim, Anvers, Bèlgica.
Sala Sorolla.

CENTRE CULTURAL
Plaça de Tetuán, 23. Tel. 387 68 64. Valencia

Les set vides de Saddam

Saddam Hussein ha sobreviscut almenys a sis intents nord-americans d'anul·lar-lo. Si la megalomania no li ho impedeix, ara pot arribar la seva primera victòria.

Els dos primers intents nord-americans d'anul·lar Saddam van venir de l'aire, en l'operació Tempesta del desert, en començar 1991. El més conegut va ser el bombardeig d'un búnquer a Bagdad, el 13 de febrer. Hi van morir uns 400 civils, però Saddam n'havia sortit la vigília de l'atac.

Després ho va provar el general Schwarzkopf, comandant en cap de tot l'operatiu aliât. Demanava 72 hores més per anorrear la Guàrdia Republicana. Però el president nord-americà, George Bush, segons ha reconegut ell mateix després, va témer per la unitat de la coalició internacional i va decretar un alto-el-foc el 28 de febrer.

Abans de les eleccions presidencials del 1992, Bush va intentar acabar la feina i va acudir als serveis secrets saudites per preparar un atemptat contra Saddam. Al febrer els Mukhabarat del rei Fahd van oferir 50 milions de dòlars als assassins d'Abu Nidal. Al juny el mateix rais iraquí va desactivar un complot militar i va passar per les armes els seus responsables.

Gates, aleshores cap de la CIA, encara ho va tornar a provar. Durant un viatge secret al Pròxim Orient va prometre 30 milions de dòlars a l'oposició iraquiana si mataven Saddam, però aquest sisè intent també va fracassar.

Les dràstiques sancions de l'ONU només han servit per afeblir la societat iraquiana davant la dictadura de Saddam. Mentrestant, sobretot des que la dreta israeliana intransigent va guanyar les eleccions, Washington no ha deixat de perdre pes entre els seus aliats àrabs per la ineficàcia en la gestió del procés de pau pel Pròxim Orient.

És simptomàtic el boicot general dels àrabs, inclosos Aràbia Saudita i Egipte, a la conferència econòmi-

ca de Doha (Qatar) en què hi participava Israel i que va ser inaugurada per la secretària d'estat nord-americana, Madeleine Albright. Albright no va aconseguir ni el suport de Kuwait per a una nova operació militar antiiraquiana. I davant aquests fets, Washington va tornar a primar la via diplomàtica.

Un altre aliât com França també s'ha distanciat dels EUA i es va abstenir, com Rússia i Xina, ja el 23 d'octubre quan el Consell de Seguretat va adoptar una resolució en què s'amenaçava l'Iraq amb noves sancions si blocava les inspeccions d'armament de l'ONU.

Les inspeccions finalment es van suspendre. Se sap que l'Iraq disposa d'uns 200 arsenals amagats d'armes biològiques i químiques. Però els bombardejors no els poden destruir, com tampoc no poden eliminar Saddam, que des de la Guerra del Golf ha aguantat dues operacions de càstig.

En aquesta setena vida de Sad-

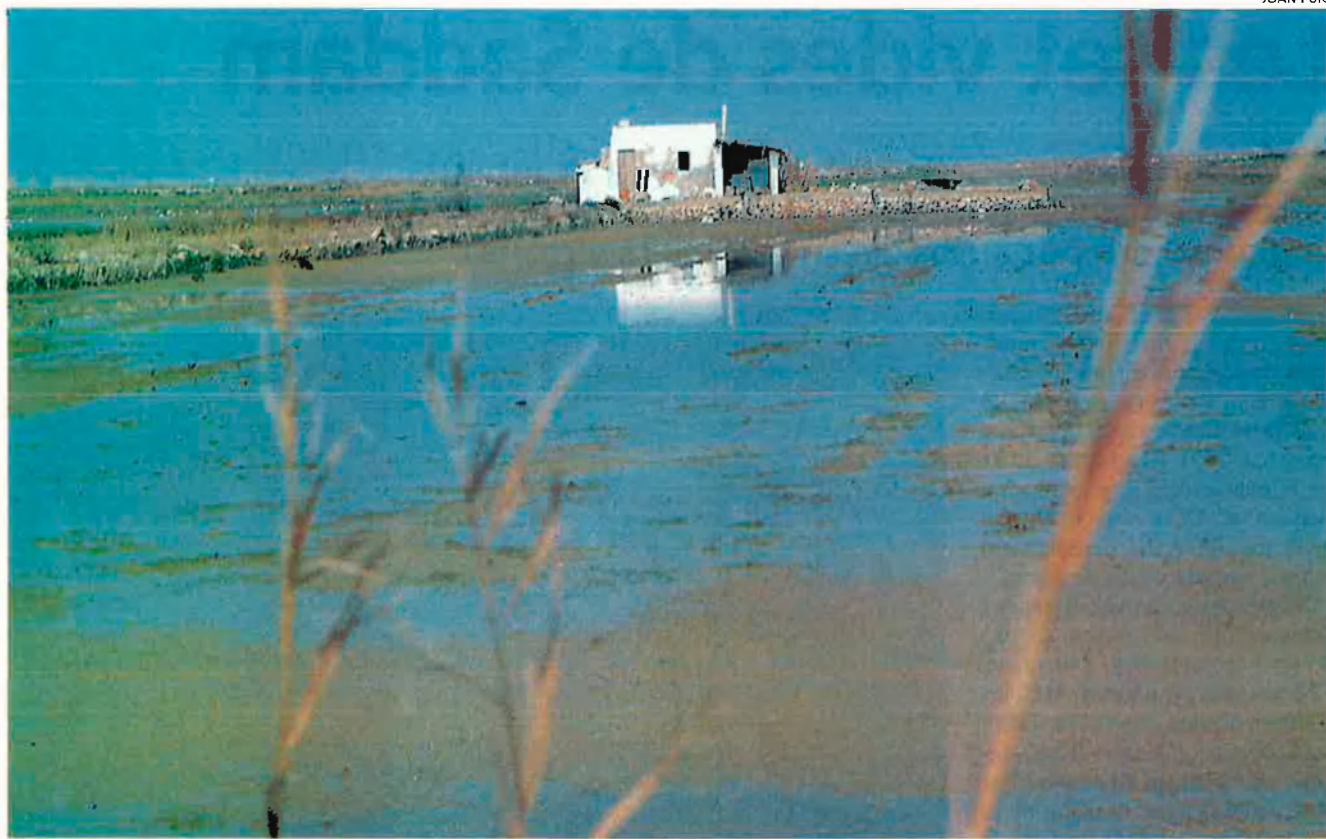
dam, doncs, el rais pot haver calculat bé per primera vegada. Si no estira massa la corda aconseguirà que s'afluïxi el bloqueig, i fins i tot una recomposició de la comissió de l'ONU que inspecciona el desarmament i que Bagdad considera massa sotmesa als EUA. Washington ja ha hagut d'acceptar la preeminència de la solució negociada, però alhora ha conformat una formidable màquina de guerra al Golf a l'espera que Saddam s'equivoqui.

La megalomania del rais ja el va portar a apostar que occident no salvaria Kuwait. Ara pot fer una lectura equivocada de les concessions que se li facin, i voler aprofitar les contradiccions de Washington per provar altra vegada d'erigir-se en capdavanter de les reivindicacions àrabs. Els seus veïns no ho acceptarien, i els Estats Units només necessitarien un petit senyal per tornar-lo a aixafar.

Manifestació a l'Iraq de suport a Saddam Hussein davant la negativa del president a acceptar la comissió d'inspecció d'armament de l'ONU.

El dictador iraquí ha estirat la corda d'aquesta crisi alhora que els nord-americans perdien els suports en el món àrab.

Joan Roura

La ruta de l'arròs

El paisatge de les comarques del Baix Ebre i el Montsià està modelat pel conreu de l'arròs. En aquestes terres, podem gaudir de sucosos plats que tenen l'arròs com a component essencial, però també d'un ric patrimoni arquitectònic i de la riquesa d'un ecosistema on l'home ha aconseguit de mantenir l'equilibri amb la natura.

"**A**mb la primavera arribava el temps de treball als arrossars, i el temps, alhora, de les excursions i de les festes més celebrades. Les escopetes romanien penjades a les cases i els gossos vagabundejaven pels carrers. Aleshores arribaven les alegres festes de Sant Joan i de Sant Pere amb llurs revetlles, amb llurs balls, que duraven fins a la matinada; arribaven les típiques dels Sants Màrtirs, una de les més arrelades, lligada amb la maduració del gra..."

Així descrivia Sebastià Juan Arbó en la seva novel·la *Terres de l'Ebre*, publicada per primer cop el 1932, el temps de les festes en aquestes comarques

meridionals del Principat de Catalunya. Unes línies que donen entenciment a la importància de l'arròs en la configuració paisatgística d'aquestes terres. Paisatgística i també humana, perquè aquestes planes verdes d'arrossars que semblen voler abastar l'infinit no han estat un regal diví. Com molt bé assenyala l'escriptor Gerard Vergés: "...els homes i les dones d'aquí són laboriosos i durs com pocs n'hi ha. Penseu que els seus besavis van convertir uns maresmes on imperaven les febres palúdiques, en un verger de camps d'arròs".

Avui dia l'arròs ha esdevingut una de les activitats econòmiques més importants del Baix Ebre i el Montsià i con-

tinua essent un configurador de paisatges canviants, amb una riquesa de tonalitats i colors que enlluernen, i més d'una vegada sorprenen, el visitant. La ruta de l'arròs ens proposa una visita per un territori turísticament poc desenvolupat que, precisament per això, no ha desvirtuat encara l'equilibri entre l'home i la terra. A aquest encant tan valuós, s'hi afegeixen les delícies de la gastronomia, el plaer de les excursions i la possibilitat de contemplar un patrimoni arquitectònic que no té res a envejar al millor del país.

Les delícies de la cuina. Però anem a pams, i ja que som a la ruta de

El conreu de l'arròs configura, a les terres del Baix Ebre i el Montsià, un paisatge de tonalitats i colors que sorpren el visitant.

l'arròs, què millor que recordar allò que aquesta menja aparentment simple ens pot oferir, combinada sàviament amb uns altres ingredients, però sense oblidar els altres plats característics d'aquestes terres.

La cuina del Baix Ebre i del Montsià és d'una diversitat marcada per la seva riquesa en caça i pesca, tant de riu com de mar, i per la seva abundància l'hortofrutícola que, emparada per les aigües de l'Ebre, fa de l'arròs el principal conreu. No és estrany, doncs, que l'arròs hi tingui un paper fonamental. Són esquerps a les descripcions i més propicis a la degustació de plats com el rossejat, un arròs passat per la paella que es cuina amb brou de peix. O l'arròs amb cols i fesols o la paella... Cap d'aquests plats no es pot deixar de tastar en les visites dels pobles i viles litorals del Sud de Catalunya. Les paelles monumentals, per exemple, amb el millor peix acabat de pescar i la carn més gustosa i el marisc són habituals en les festes d'aquests indrets; tot això indiscutiblement amb uns arrossos de primera que converteixen aquesta cuina col·lectiva en una gran experiència individual.

A l'Ampolla o a Sant Carles de la Ràpita —un dels ports de pescadors més importants de la península— el marisc és present en la gastronomia més típica. Al Delta, les angules, les anguilles i l'ànec són àpats obligats i, ja a l'interior, hem de tastar les guatilles amb pebrots, la llebre amb romesco o els cargols saltats, cap d'ells no desdiiu de la seva anomenada. Entre tota aquesta oferta, alguns apunts per a no oblidar: el "xapadillo" del Delta, que no és sinó anguila cuïta, després d'assecar al sol; l'all-i-pebre d'anguila i, en tercer lloc, però no menys importants, les "baldanes" o botifarres d'arròs de Tortosa.

Del plat a la descoberta. La saboreja i energètica cuina de les terres de l'Ebre ens dona ànim suficient per a acostar-nos a indrets amb força atractiu. Podem caminar, si volem, però cal tenir en compte que, una bona part dels possibles recorreguts, els podrem realitzar amb barca: som en unes contrades on el medi aquàtic és gairebé tan important com el terrestre.

Així, baixar pel riu Ebre, amb alguna de les embarcacions turístiques que el

recorren fins a la desembocadura és una experiència altament recomanable. Es parla de l'Ebre sovint com d'una frontera, però res més lluny de la realitat; de primer perquè de fet cap ratlla administrativa important no ha estat traçada damunt el seu curs i, en segon lloc, perquè aquest riu és un nexa d'unió entre la gent que n'habita la conca.

Lliscar plàcidament amb barca per les seves aigües és força interessant; a més hi ha viatges comentats amb tota mena de detall, des d'Amposta i Deltebre fins a la desembocadura. És potser la millor manera de contemplar amb els nostres propis ulls, i d'entendre a la vegada, com es va formar el delta de l'Ebre i l'actual situació de regressió que li fa perdre terreny davant l'avanç inexorable del mar.

Riquesa del Delta. El Delta, tal com avui el coneixem, no ha existit pas sempre. La seva evolució ha estat i continua essent constant. Alguns dels seus paratges més famosos com la Punta de la Banya o el Fangar es van formar els segles XVI, i XVII-XVIII respectivament. Èpoques llunyanes, però

JOAN PUIG

Els pobladors d'aquestes comarques han aconseguit mantenir el fràgil equilibri entre l'home i l'entorn.

ROSANNA PUCHADES

molt pròximes quan parlem de configuració del paisatge.

La importància del Delta està en la seva gran riquesa biològica, i és considerat un dels hàbitats aquàtics més importants de la Mediterrània. La Generalitat de Catalunya el va declarar Parc Natural el 1983.

La convivència entre l'acció humana i la natura no ha estat sempre harmònica, però el resultat final, fins a aquest moment, és força positiu en el sentit de respecte als ecosistemes. A la població de Deltebre hi ha un Ecomuseu que il·lustra perfectament totes aquestes dinàmiques i ofereix una idea global de la zona.

Un cop visitat, podem acostar-nos –això sí seguint les normes– a l'observació dels ocells. Les xifres parlen totes soles: el Delta és zona de nidificació de 300 espècies, i la població d'ocells hi varia entre els 50.000 i els 100.000, alguns d'ells, com els flamencs, força espectaculars. Cal no descurar-se els prismàtics, ens seran imprescindibles.

A banda la fauna, el Delta ofereix indrets de gran interès com poden ser les llacunes envoltades de canyissars

i joncs, algunes de grans dimensions com l'Encanyissada. També espectaculars són la Tancada, el Canal Vell i els Calaixos. A la costa es destaquen les platges de fina sorra i les dunes de la Punta del Fangar –extrem nord– que ens traslladen a un paisatge sorprenent en què sembla que ens trobem en el desert, però envoltats d'aigua. A l'extrem sud hi ha la península de la Punta de la Banya, connectada al Delta per una estreta platja anomenada del Trabucador. Aquests són només alguns dels exemples de la riquesa paisatgística que es pot trobar en les 32.000 hectàrees de superfície del Delta.

Tortosa. La capital del Baix Ebre, és la ciutat més important de la zona i té un patrimoni arquitectònic que constitueix una grata sorpresa per als seus visitants. Tortosa és rica en edificis gò-

tics i renaixentistes, un estil, aquest darrer, més aviat escàs a Catalunya –al costat d'estils d'èpoques anteriors o posteriors.

Pel que fa al gòtic, se'n destaca el palau Oliver de Boteller, força remarcable i declarat monument històric-artístic, que data de final del segle XV. Més edificis d'aquest estil: el palau Despuig; el palau Oriol; la Llotja de Mar, l'antic monestir de Santa Clara i el Porxo del Blat construït el 1369.

Dins el renaixentisme ocupa un lloc preeminent del patrimoni tortosí el Col·legi de Sant Lluís, anomenat abans de Sant Jaume i Sant Maties, i fundat el 1544 per l'emperador Carles V com a centre d'ensenyament per als joves moriscos convertits al cristianisme.

El pati, de tipus italià, és l'únic netalement renaixentista que es va construir el segle XVI a tot Catalunya.

El seu objectiu evangelitzador, que esmentàvem fa un moment, no és estrany. Tortosa va ser ciutat àrab i capital de la taifa del mateix nom. D'aquest temps, en resta el seu esplèndid castell, la Suda, reconverint actualment en parador nacional. Construït el 944 pel califa Abd-al-Rahman per dominar la Vall de l'Ebre, avui encara domina, estèticament, l'*skyline* de la ciutat. Amb la conquesta cristiana va passar a l'orde dels templers i més tard va ser una de les residències reials. La Suda, anomenada també Castell de Sant Joan, ofereix unes vistes impressionants sobre el riu Ebre i els entorns, donada la seva situació estratègica pensada per a la defensa i la guerra.

Capítol a part mereix la catedral de Tortosa que, a banda la seva importància com a monument, és la seu episcopal de la diòcesi que duu el nom de la ciutat. Es va començar a construir el 1347 dins el gòtic imperant, però amb el pas del temps es va anar completant amb elements barrocs. Se'n destaca la capella dedicada a la Mare de Déu de la Cinta, patrona de la ciutat. La catedral conté retaules, tapisos i pintures de gran qualitat i l'arxiu i la biblioteca capitulars conserven un nombre important de còdexs medievals de gran bellesa, entre ells el *Liber pontificalis*, considerat únic.

Serres i ports. Des de Tortosa, i tot travessant l'Ebre, ens podem acostar a

JOAN PUIG

Els avantpassats dels habitants del Baix Ebre i el Montsià van convertir les maresmes en un verger de camps d'arròs.

l'abrupte massís dels Ports de Beseit que s'endinsa al País Valencià. Es un indret que manté una notable fauna natural, amb la cabra hispànica o els voltors i on creixen fagedes i alzinars. Tot plegat en un contrast força marcat amb les terres planes del Delta, situades a no gaire quilòmetres.

Més petita és la Serra de Cardó, també força abrupta, i coneguda per la seva aigua mineral. Aquesta serra se situa entre Tortosa i la població de l'Ampolla.

L'Ampolla és el port més important al nord del Delta, que s'ha convertit aquests darrers anys en un lloc de gran atractiu turístic, ideal per a practicar-hi esports nàutics. Sant Carles de la Ràpita és, per la seva banda, el gran port meridional del Delta. Fundada el 1780 pel rei Carles III perquè es convertís en el port natural dels Alfacs, amb el pas dels anys ha aconseguit, de fet, un prestigi mariner de primera magnitud. El seu port disposa de moll, llotja, fàbriques de gel i serveis diversos. En aquesta llotja -asseguren- podem comprar el peix més fresc de tota la Mediterrània. Podem aprofitar la visita a Sant Carles de la Ràpita per fer un recorregut per la seva arquitectura bastida entre finals del XVIII i principis del XIX -els seus primers anys d'existència- de clara inspiració neoclàssica.

Amposta. A la capital del Montsià podem admirar un pont penjat sobre

l'Ebre. N'és, probablement, la construcció més emblemàtica i, malgrat la seva modèstia, comparada amb els altres ponts d'aquestes característiques que hi ha per tot el món, ningú no li pot negar la seva bella factura en pedra. Va ser construït entre el 1915 i el 1919, però destruït durant la guerra civil, van trigar vint anys llargs a aixecar-lo de nou. Al seus voltants es poden veure les últimes restes del que havia estat el castell de la localitat, centre de la famosa castellanía d'Amposta.

D'aquest brillant passat, en queda en peu la torre de Carrova de planta rectangular i edificada durant el segle XIII. Ara, per a conèixer millor aquest passat és necessària una visita al Museu del Montsià, inaugurat, el 1985 i que té un interessant fons arqueològic, amb seccions dedicades a la flora i a la fauna.

Gastronomia, natura, patrimoni..., per aquest ordre, o pel que vulgueu, les Terres de l'Ebre no us deixaran mai indiferents.

DIPUTACIÓ DE
TARRAGONA

INGREDIENTS I

SUGGERIMENTS

Tortosa. Catedral gòtica, pont sobre l'Ebre, Reials Col·legis, palau Oliver, castell de la Suda.

Alfara de Carles. Paisatges dels Ports, ramaderia, braus.

Amposta. Museu del Montsià, pont penjat, torre de la Carrova, Casa Fàbregues.

L'Ampolla. Port, esports nàutics.

Sant Carles de la Ràpita. Port i llotja, la Glorieta, l'església nova.

Alcanar. Poblament ibèric, santuari de la Mare de Déu del Remei.

Ulldecona. Representació de la Passió (Setmana Santa).

Deltebre. Parc Natural del Delta de l'Ebre.

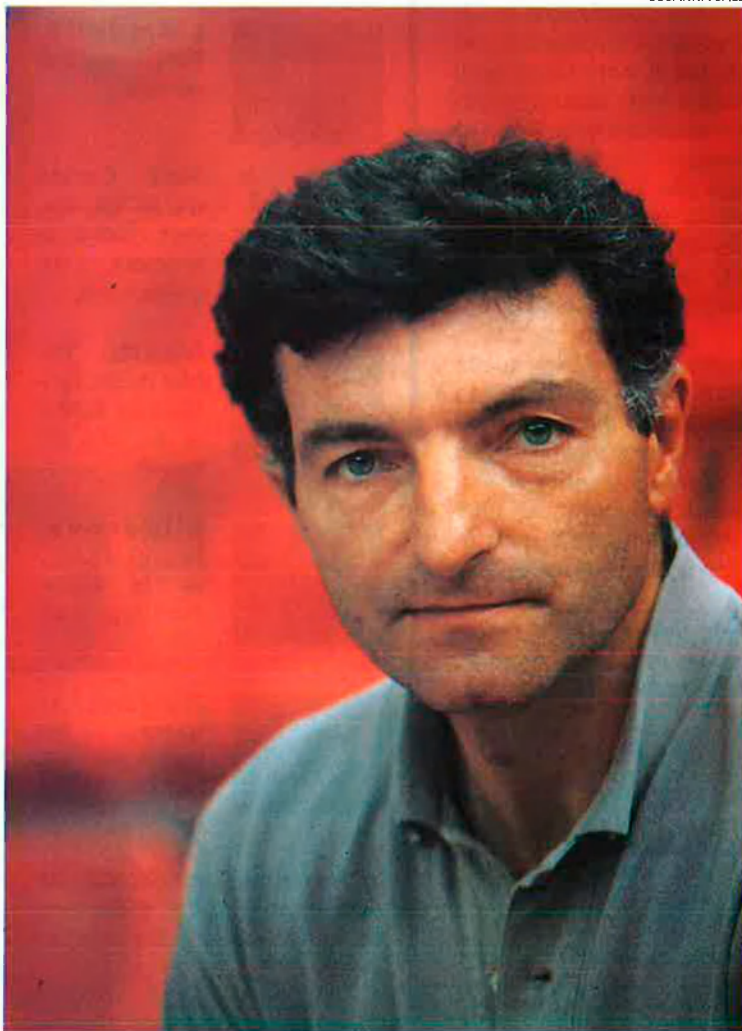
i les poblacions de Mas de Barberans, la Sènia, Paüls, Xerta, Roquetes, Sant Jaume d'Enveja.

● "No surten bons jugadors de casa"

És l'home rècord del bàsquet català. Joan Creus (Ripollet, 1956), base del TDK Manresa, fa quaranta-un any aquesta setmana i els fa jugant al màxim nivell. Secret? Estimar l'esport de la seva vida amb la mateixa intensitat que el primer dia.

Quan Joan Creus va debutar a primera divisió, fa vint-i-dos anys, el dictador encara signava penes de mort. Després de dues dècades, i més de set-cents partits i nou mil punts a l'esquena, continua al peu del canó. Quatre ciutats catalanes (l'Hospitalet, Granollers, Barcelona i Manresa) s'han beneficiat del joc d'un base que ja és patrimoni del bàsquet del nostre país.

SUSANNA SÁEZ

—Durant uns quants anys va ser director de l'escola de bàsquet de Granollers. Quin és el millor consell que donaria a un nen que entra al món de l'esport?

—Els deia que si escollien un esport, en aquest cas el bàsquet, era per decisió pròpia i, per tant, perquè els agradava molt. Els recomanava que no es preocupessin només de pensar si mai arribarien a jugar a la màxima competició, sinó que gaudissin del moment actual.

—Però quan veiem l'esport tan mercantilitzat i farcit de milions, els més petits s'ho creuen encara, això que la cosa important és de participar-hi?

—Tampoc no crec que la cosa important sigui de participar-hi, sinó de fer una cosa que t'agradi. La situació de l'esport que em planteja només afecta unes quantes modalitats en les quals has de ser molt bo per a triomfar. L'objectiu de l'esport és d'il·lusionar-te amb el que fas i no pensar en la condició econòmica, que et pot marcar massa. Si mires massa els diners, perilles d'acabar fent una cosa que no t'agrada i, si no li agrada el seu esport, un esportista no té res a fer-hi.

—El preocupa el futur del bàsquet català, vista la normativa actual sobre la presència de forasters i de jugadors comunitaris?

—Em preocupa el futur del bàsquet, però no pas per la "sentència Bosman" o pels tres americans, sinó perquè no surten jugadors de casa. Sí que és veritat que els de fora obstaculitzen una mica que els d'aquí puguin sortir, però és que tampoc no hi ha joves per a capgirar aquesta situació. No hi ha jugadors que, a curt termini, puguin arribar a la selecció, que anirà fent uns resultats més dolents en competicions internacionals. El futur immediat no és gaire clar, no.

—Llavors, que no surtin Epis, Creus o Margalls, de qui és reponsabilitat?

—De tothom, però realment el que s'ha deixat de banda és la situació del planter: d'ençà que el nen comença, de ben petit, fins a juvenil, als setze o disset anys. Es en aquesta franja d'edat en què més s'ha d'incidir, sobretot en tècnica individual. Em penso que de petit ja es perd l'esperit competitiu que caracteritza no solament el bàsquet sinó qualsevol esport.

A més, no hem d'oblidar que la societat ha canviat i la gent no se sacrifica tant com abans. I si es dediquen menys hores al bàsquet és perquè hi ha unes altres coses a fer.

—*Què ha canviat del bàsquet des que vostè va començar, fa vint-i-dos anys, fins ara?*

—Ha canviat sobretot en l'aspecte tàctic. Abans es jugava d'una manera més despreocupada i improvisada, sobretot en atac, i en canvi ara això no es pot fer perquè, amb l'anàlisi dels partits que gràcies al vídeo fan tècnics i *scoutings*, arriba un moment que se sap tot de l'altre equip. A diferència d'abans avui dia tot és estudiat. I compte, que a mi, m'agrada més com va ara!

—*El bàsquet va viure un moment d'esplendor després dels Jocs Olímpics de Los Angeles, l'any 1984, però després han vingut anys de crisi. Es tractava d'un gegant amb peus de fang?*

—La desaparició del Granollers, l'any 1993, és el millor exemple d'aquest fet. Llavors van desaparèixer més equips, com el del Ferrol o el Saragossa. Em penso que aquests clubs no haurien d'haver desaparegut mai, perquè no solament eren importants sinó que eren tradicionals, condició que, en bàsquet, crec que és molt important. Encara que hi hagi èpoques bones o dolentes els clubs amb tradició són els que normalment es mantenen sempre. Granollers era una plaça petita, però Saragossa era una plaça gran, i va desaparèixer per malgastar o, millor dit, perquè van invertir més del que es podia. Foren exemples clars de com no s'han de fer les coses.

—*Potser la problemàtica va venir del fet que el bàsquet es va voler equiparar al futbol, el monstre milionari esportiu d'aquest país?*

—Em penso que el futbol no ha fet mal al bàsquet perquè van per camins diferents. El bàsquet no es pot plantejar mai la possibilitat d'atrapar el futbol, però hi va haver un moment que el futbol anava baix i el bàsquet pujava, la cosa era més igualada i els joves practicaven més el bàsquet a l'escola que no pas el futbol. Ara el futbol, que és a dalt de tot, té uns ingressos de televisió molt importants, més alts que no pas abans, i en canvi el bàsquet, tot i la publicitat de la gent que el practicava, no va aconseguir que augmentessin mai, i aquí va ser l'error. Però fins i tot em penso que ens podem beneficiar del *boom* del futbol sense arribar a les seves xifres, però sí superant les que tenim ara.

—*La poca assistència de públic als partits de la selecció espanyola de l'Europeu disputat a Catalunya aquest estiu s'ha d'atribuir a qüestions esportives o més aviat polítiques?*

—Crec que la qüestió política no va afectar i, a més, contra allò que s'ha dit moltes vegades, crec que el cinquè lloc de l'Europeu amb la selecció que tenim és molt bon resultat. Classificar-se més amunt és impossible i, en canvi, quedar més enrere sí que ho és, si tenim en compte les seleccions que hi ha pel panorama europeu. També fou una llàstima esperar que tot el joc de la selecció hagués de passar pel Roberto Duenas, l'home salvador.

TDK Manresa, la feina ben feta

La plena identificació entre la ciutat de Manresa i el Bàsquet Manresa SAE és un exemple clar que l'anomenat esport rei, el futbol, no sempre marca la dinàmica esportiva d'una població. Casos com el d'Igualada amb l'hoquei patins, Granollers amb l'handbol, Sant Boi amb el rugbi, Puigcerdà amb l'hoquei gel, Terrassa amb l'hoquei herba i Girona o Badalona amb el bàsquet adveren aquesta teoria. Manresa, capital del Bages, viu des de fa anys una mena de somni permanent concentrat al Nou Congost, un modern pavelló estrenat l'11 de setembre del 1992. Aquests darrers anys, a les bones classificacions a la Lliga ACB, s'hi ha d'afegir la consecució dels dos primers títols de la història del club: la Copa del Rei, el febrer del 1996, i la Lliga Catalana, aquest estiu a Girona. L'equip manresà és a la màxima categoria del bàsquet del país des del 1968, privilegi que només ha perdut en dues ocasions (1969 i 1984). Pel Congost han passat jugadors de molt de renom, com els internacionals Joan Martínez, Josep M. Jofresa i el nord-americà George Gervin, el millor jugador de la NBA a les darreries dels anys 70. El club, que des del 1986 patrocina la firma TDK, es va convertir en societat anònima esportiva fa cinc anys, i actualment ja té 950 accionistes i 2.500 abonats. El consell d'administració ha sabut rendibilitzar òptimament el pressupost de l'entitat, un dels més baixos de la competició (358 milions de pessetes), gràcies a l'encert a l'hora de fitxar jugadors nord-americans, escollir tècnics i, és clar, el "factor Creus". Des de fa quatre anys el TDK Manresa disputa competicions europees. El bàsquet, sens dubte, és aquests darrers anys el millor ambaixador de la capital del Bages. **J. F.**

—*És veritat que el seleccionador Lolo Sainz li va telefonar per demanar-li que tornés a la selecció?*

—Sí, és cert. Em va telefonar el novembre de l'any passat, i vam fer un canvi d'impressions, em va preguntar com em trobava, però jo li vaig dir que la meua època a la selecció ja havia passat.

—*El TDK Manresa viu un miracle esportiu, econòmic i social constant des de fa anys. Ha pensat que algun dia el somni es pot acabar?*

—Crec que per sort a Manresa toquem bastant de peus a terra i la millor prova n'és que, després dels èxits que hem obtingut, continuem tenint el tercer o quart pressupost més baix de la lliga, que vol dir que el club no gasta més d'allò que es pot permetre. I si amb això continuen els èxits esportius millor que mi-

JOAN CREUS, L'HOME RÈCORD

TRAJECTÒRIA

(fins el 16/11/97)

	PARTITS	PUNTS
CB Hospitalet (1975-77)	53	412
Areslux Granollers (1977-80)	64	853
FC Barcelona (1980-82)	52	359
Granollers EB (1982-93)	378	5.912
TDK Manresa (1993-)	177	1.788
TOTAL	724	9.324

PALMARES

- 1 Lliga (FC Barcelona, 1980-81)
- 3 Copes del Rei (FC Barcelona, 1980-81, 1981-82; TDK Manresa 1997)
- 3 Lligues Catalanes (FC Barcelona, 1981, 1982; TDK Manresa 1997)
- Medalla de Plata a l'Europeu de França de 1983
- 28 vegades internacional absolut amb la selecció espanyola

"Em penso que ens podem beneficiar del 'boom' del futbol sense arribar a les seves xifres, però sí superant les que tenim ara."

llor tot i que la cosa important és que la gent sigui conscient que hi haurà algun any que l'equip fallarà, però que serà pel pressupost que tenim, perquè normalment, tot i que no és directament proporcional, sí que té relació amb la classificació final.

—L'estret lligam entre el TDK i la ciutat de Manresa ha estat la clau de l'èxit de l'entitat?

—El fet de tenir èxits ha portat gent al camp i aquesta s'hi ha quedat. Tenir sempre entre quatre mil espectadors i cinc mil és molt bo per a una ciutat com Manresa. Si nosaltres no hi acompanyéssim amb resultats, la gent no vindria i, a més, hi ha un fet molt important, que els manresans, com a esport d'alta competició, només tenen el bàsquet. Recordo que a Granollers amb un cop de cotxe eres a Barcelona a veure-hi uns altres esports, però a Manresa la gent es concentra molt més en el seu esport.

—Va estar al Barça dues temporades (1980-1982) on va guanyar una lliga i dues copes del Rei, però va deixar el club per tornar a Granollers. Fou un pas enrere en la seva carrera?

—Eren uns altres temps i hi havia uns plantejaments diferents. En els temps actuals segurament que hauria continuat al Barça, però aleshores jo havia acabat la carrera d'INEF, tenia opcions de feina i el Barcelona ja era un equip professional al cent per cent, que t'obligava a dedicar-te exclusivament al club. A Granollers, a més, podia jugar els quaranta

"Quan vaig començar a jugar a bàsquet em deien 'xinxeta', perquè era petit, i 'Chichi' deu venir d'aquí. M'ho van posar dos companys de l'Hospitalet, en Franquesa i el Farelo. I no m'agrada, el sobrenom, però la gent no ho sap."

minuts. Vaig sospesar la decisió i me'n vaig anar del Barça. No me'n penedeixo gens, perquè una persona quan pren una determinació ho fa amb decisió i convençut del que fa, com fou el meu cas.

—Un dels secrets més amagats d'en Joan Creus: volia ser futbolista...

—No és ben bé que volgués ser per futbolista, però fins als dotze anys el futbol m'esqueia més que no pas el bàsquet. A partir d'aquí no vaig tenir mai opció de practicar aquest esport perquè al col·legi els equips federats només eren de bàsquet, el meu pare hi havia jugat i tot es va encaminar cap a la cistella.

—Dos tòpics, per acabar: Primer, d'on prové, què significa i com porta el sobrenom "Chichi"?

—Quan vaig començar a jugar a bàsquet em deien "xinxeta", perquè era petit, i suposo que deu venir d'aquí. "Chichi" m'ho van posar dos companys de l'Hospitalet, en Franquesa i el Farelo. I no m'agrada aquest sobrenom, però la

gent no ho sap.

—Segon, farà els quaranta-dos anys jugant a bàsquet la temporada vinent?

—Ui, em sembla que enguany em negaré a contestar aquesta pregunta. Sempre he dit el mateix: ja en parlarem a final de temporada, vejam com em trobo i decidirem... Però, vaja, jo ara físicament em trobo bé... [riallera amb una certa complicitat].

Jordi Finestres

"Al Pamesa tenim esperit guanyador"

Natxo Rodilla (Llíria, Camp de Túria, 1974) és, potser, la gran revelació de l'equip de bàsquet del Pamesa València. Als 23 anys, aquest base és el primer jugador del Pamesa convocat per jugar a la selecció espanyola de bàsquet.

Al èxit personal de Rodilla, s'ha de sumar l'excel·lent campanya dels homes de Miki Vukovic, que es troben en la part alta de la classificació de la lliga ACB. Després de guanyar el proppassat dissabte 15 de novembre l'Unicaja de Màlaga, el seu gran objectiu és classificar-se per a la fase final de la Copa del Rei. Rodilla va debutar en la lliga ACB quan tenia només disset anys, i ho va fer amb l'equip del seu poble, el Ferrys Llíria. En la temporada 94-95 va fitxar pel Pamesa València i es va integrar en un projecte esportiu que comença a donar fruits en la present temporada. Aquest base d'1,92 metres d'alçada és el puntal d'una jove generació de jugadors que han portat el Pamesa València cap a la seua millor campanya des que milita en l'ACB.

—La trajectòria del Pamesa de bàsquet és molt bona. Es va notant la faena de l'entrenador en el planter?

—Miki Vukovic té bona part del mèrit de la nostra trajectòria. Ell ha treballat amb tots nosaltres, els jugadors joves, per a fer-nos progressar. Hem de demostrar que tenim qualitat i que es poden fer bones coses en l'ACB i, per què no, que el club pot arribar a una competició europea. La gent juga amb molta confiança i això es plasma en la pista. La trajectòria fins ara és bona, nosaltres tenim uns objectius i esperem complir-los.

—Vostè ha estat el primer jugador del Pamesa convocat a la selecció estatal. Com li ha anant aquesta experiència?

—Em fa molta il·lusió que Lolo Sainz haja comptat amb mi. Fins ara era un objectiu ser un dels dotze que convoca l'entrenador nacional. També pel fet de representar València, perquè sóc el primer jugador del Pamesa que hi va. Això és molt important per al club també perquè representa el treball de tot l'equip.

—El Pamesa té una generació de jugadors que ho basa tot en el treball com va afirmar fa poc l'entrenador?

—Sí. És ara quan es comença a dir que el Pamesa va bé, que l'equip té esperit guanyador i ho hem demostrat en molts partits perquè hem arribat a finals molt disputats. En aquests finals és quan un equip demostra

RAFA GIL

"La generació de jugadors que tenim ací a València té qualitat i treballa al màxim. I la prova ja es veu en els resultats."

Natxo Rodilla s'ha consolidat com el base titular del Pamesa València. Ara intenta l'assalt a la selecció estatal de la mà del seleccionador Lolo Sainz, que l'ha convocat per disputar el torneig de classificació pel campionat europeu de 1999.

si té esperit de guanyador. Encara que hi participa molt la sort, també has de tindre la mentalitat d'arribar al final del partit i saber rematar la faena. Nosaltres, per sort, hem sabut resoldre. La generació de jugadors que tenim ací a València té qualitat i treballem al màxim. I la prova ja es veu en els resultats.

—*Els jugadors de la terra accepten el fet de tenir sempre per davant tres estrangers a l'hora de jugar?*

—Nosaltres tenim clar que som gent d'ací, som valencians i estimem molt que l'equip estiga en una bona posició. A mi sempre m'ha agradat poder defensar la meua terra i que se senta parlar del Pamesa València en la resta d'Espanya. I més quan diuen que hi ha bon equip i que ho fem bé. En els equips hi ha tres estrangers, però els de la terra lluitem perquè es reconega el treball del jugador d'ací, que és al cap i a la fi qui aprecia i valora el que té. Estem lluitant per reduir els nombre de tres estrangers a dos, que seria més lògic.

—*Ara sembla que la gent anima el Pamesa, però hi ha d'altres equips com el Llíria que per circumstàncies es troba en un pou esportiu de difícil solució...*

—Això és per culpa del mercat en què estem ficats. El Llíria en el seu moment passà dos anys en la lliga ACB i per moltes raons no es va poder mantenir l'equip. Però jo crec que a València és diferent perquè hi ha més massa social, i tenim el suport de molta gent. Açò és el més important per mantenir-se en l'elit del bàsquet. Fins ara ací no s'havien aconseguit èxits importants però havíem aconseguit mantenir-nos en l'ACB. Ara és quan s'ha consolidat el projecte que havia començat quan l'equip jugava en la lliga EBA.

—*No troba que el seu equip ha fet un relleu generacional que altres equips no han afrontat?*

RAFA GIL

—Els joves intentem demostrar que tenim qualitat per jugar en l'equip. Ara és l'hora de demostrar que podem competir entre els millors jugadors professionals. Ací hi ha hagut una renovació des de fa tres anys, el Barça o el Madrid, encara que no feren aquesta renovació, pense que al final de lliga lluitaran per guanyar-la. Passen males ratxes, però per a un equip gran una crisi és no estar entre els quatre primers o entre els tres primers. És més probable que un equip com el nostre, o un altre que no siga el Madrid o el Barça, passe més crisi. La generació de joves del Pamesa treballa molt fort i esperem que puguem aconseguir, d'una vegada per totes, la classificació per a Europa.

—*El Pamesa València és l'equip revelació de la present temporada de l'ACB?*

—A nosaltres no ens importa això perquè sabem que podem estar entre els vuit primers. Molta gent ha comentat que l'equip troba a faltar Johnny Rogers, però s'ha demostrat que la gent que ha vingut, i els que hi juguen, han tirat avant l'equip. Ho estem donant tot per estar entre els vuit primers de la lliga.

—*Aconseguir la classificació per a la Copa del rei seria un premi per a l'afecció?*

—Sí. Arribar a la fase final de la Copa del Rei ho tenim molt a prop. Ho tenim a les nostres mans, i intentarem que no s'escape. L'equip està animat i ens hem plantejat com un objectiu la classificació per a la Copa del Rei. Queden cinc partits i poden passar moltes coses. El pas que hem fet fins ara ha estat molt important. Ara ve el més difícil, però com que estem dalt de la taula de classificació, guanyant els partits de casa jo crec que pràcticament estarem classificats.

Mario Reyes

Alícia

Pasqual Alapont

Adaptació de les obres més conegudes de Lewis Carroll *Alicia al país de les meravelles* i *Alicia a través de l'espill*. Un dia, seguint un conill blanc, la curiosa Alicia arriba al país de les meravelles, un món on viurà un seguit d'aventures desbaratades.

Bromera
"Micalet teatre", 9

Recull de refranys valencians

Vicenta Adell Cerdà

Aquesta obra conté 1.040 dites i refranys en valencià, traduïts als castellà o amb el seu corresponent significat. Estan extrets del *Novísimo Diccionario General Valenciano-Castellano* del prevere D. J. Martí i Gadea.

Denes 10 Editorial

Minima moralla

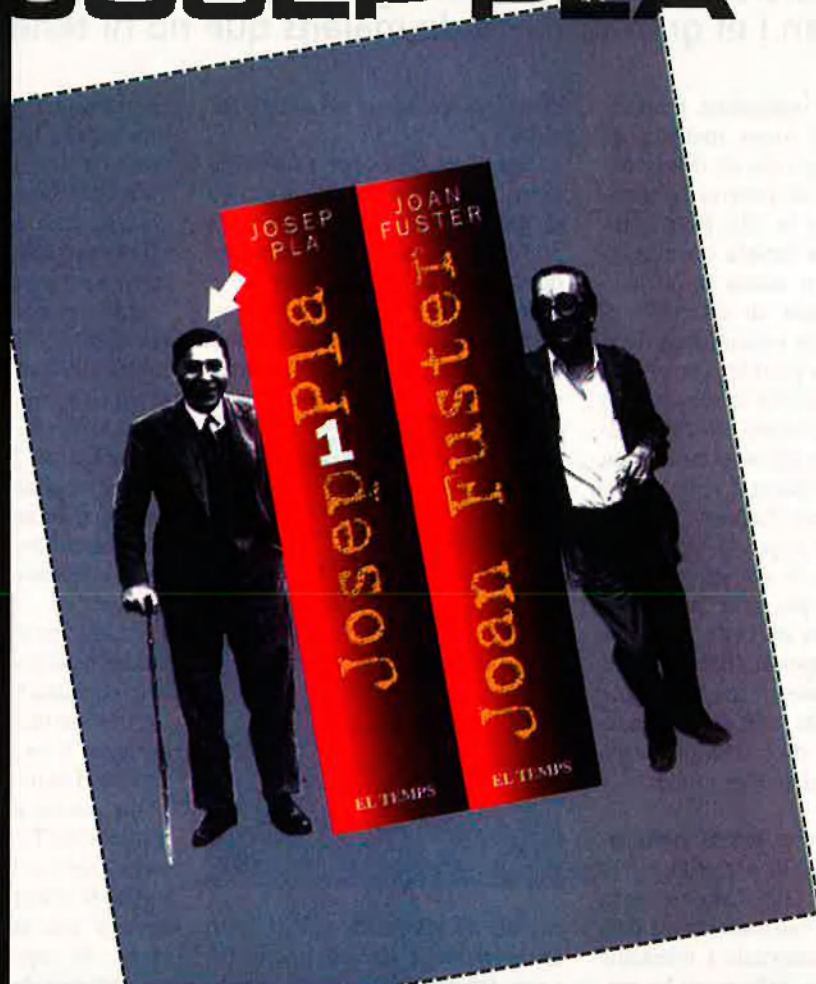
Francesc de Paula Martínez i Xavier Roig

Una de les necessitats en l'ensenyament-aprenentatge de l'ètica és trobar l'equilibri entre la teoria i la pràctica, entre els embolicats trencaclosques que han produït els filòsofs al llarg de la història i la vida quotidiana que ens envolta.

Edicions del Bullent
"Recursos", 3

A PARTIR
DE L'1 DE DESEMBRE.
30 FASCICLES DE L'OBRA
JOAN FUSTER
JOSEP PLA

Amb el primer número
regalem les **cobertes**

Subscriviu-vos a **"EL TEMPS"** i us regalem
el vídeo de l'**"ÚLTIMA CONFERÈNCIA
DE JOAN FUSTER"** i el llibre **"L' HOMENOT"**
de Josep Pla.

Sida: triple atac

El Dia Mundial de la Sida d'enguany es presenta amb un cert optimisme, gràcies a l'èxit de les teràpies combinades. Però els experts alerten sobre els interrogants que aquestes teràpies presenten i el gran nombre de malalts que no hi tenen accés.

Un cert optimisme, moderat i amb molts matisos, ha aparegut des de fa uns mesos respecte als progressos assolits per vèncer la sida. Els efectes positius de la teràpia combinada per prevenir o tractar la infecció i els progressos en els coneixements sobre els mecanismes de la síndrome han permès, per primera vegada, ressaltar la reducció en el nombre de morts i fins i tot alguns casos de pacients tractats en què no s'han detectat virus.

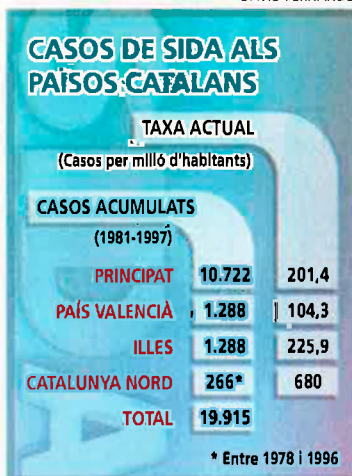
Però al costat d'aquestes notícies cal recordar l'augment espectacular dels casos de sida en heterosexuals, el fet que sigui la primera causa de mort en certs segments d'edat i la impossibilitat d'accedir als nous mètodes de tractament per a la majoria de població afectada, que és la que viu a l'Àfrica i, cada vegada més, al sud-est asiàtic.

Extensió entre joves heterosexuals. El 1996, per primera vegada, els casos de sida en el grup heterosexual van superar els dels grups d'homosexuals i bisexuals junts. Això pot indicar que les mesures de prevenció adoptades per certs col·lectius no es van estendre al conjunt de la població. Durant anys hi va haver la impressió que la sida afectava només certs grups —homosexuals i drogoadictes per via parenteral—, i això va dificultar l'adopció de mesures preventives en la resta de la població. Per causa del possible llarg període d'incubació —que pot superar els deu anys—, l'augment en els grups heterosexuals ha trigat a manifestar-se, però finalment ha posat en evidència que la sida es pot transmetre a qualsevol persona que no adopti precau-

cions en les seves relacions sexuals.

Quant a la sida com a causa de mort, el 1991 ja era la primera en el grup d'edats compreses entre 30 i 39 anys i ara es troba molt per damunt de la segona, que és el càncer. El 1993 també es va convertir en la segona causa de mort en el grup de 20 a 29 anys, darre-

DAVID FERNÁNDEZ

re dels accidents de trànsit, però ara ha passat a ser la primera. Tot i així, també s'observa que, a causa dels tractaments que endarreixen la manifestació de la malaltia, la mortalitat s'estén més a grups de major edat que no pas entre els malalts més joves.

Els avenços en la prevenció i tractament es basen en un millor coneixement dels processos biològics de la infecció i en tècniques de detecció de la càrrega viral —la cocentració del virus VIH a la sang—. Cal recordar que els individus seropositius són aquells que tenen el virus, però que no han manifestat símptomes de malaltia. Per prevenir l'aparició de la síndrome han variat els criteris sobre

el moment indicat per començar una teràpia preventiva. S'han establert càrregues virals cada vegada més baixes i s'han complementat amb la concentració de CD4 —tipus de cèl·lules del sistema immunitari.

Amb aquestes mesures, als Estats Units i a Europa el nombre de morts va disminuir un 40% entre el segon semestre de 1996 i el primer de 1997. El de nous malalts va baixar un 20%. El tractament de les malalties oportunistes —les que es manifesten en aprofitar la disminució de defenses de la persona infectada— també hi va tenir a veure.

Estudis recents assenyalen resultats positius en la teràpia triple, que consisteix en l'administració de tres fàrmacs contra la sida en comptes d'un de sol. Dos estudis fets als Estats Units mostren que el tractament amb indinavir, zidovudina (AZT) i lamivudina disminueix significativament la progressió de la malaltia enfront del tractament amb un sol d'aquests fàrmacs. Al cap de 38 setmanes el percentatge de malalts que manifestaven la malaltia era inferior i el nombre de còpies del virus a la sang també. Un estudi fet a Lió assenyalava que després d'un tractament combinat amb ddI (didanosina) i hidroxiurè en la meitat dels individus el virus es va tornar indetectable a la sang.

Tanmateix, els experts alerten sobre diversos problemes per frenar la possible eufòria d'aquests resultats. Hi ha moltes coses que encara no estan ben establertes, com ara en quin moment començar la teràpia combinada, la durada dels beneficis detectats i els efectes secundaris a llarg ter-

mini. D'altra banda, també hi ha el temor que d'aquí a cert temps el virus s'hagi tornat tam-bé resistent a aquests tractaments combinats. Precisament la resistència del virus al cap de cert temps ha aconsellat els investigadors d'afrontar l'atac amb més d'un fàrmac a la vegada. Finalment, que el virus no es detecti en la sang no significa que s'hagi eliminat, ja que existeixen reservoris -com ara el cervell- on es pot mantenir i tornar a envair l'organisme uns mesos o anys després.

Fins i tot si la teràpia combinada funciona i no presenta problemes, no deixa de tenir alguns inconvenients. En primer lloc, requereix prendre de deu a quinze pastilles diàries amb una gran regularitat. Qualsevol negligència o oblit, sigui en el nombre de pastilles o en les hores i condicions amb què s'han de prendre pot fer tant que perdin l'efectivitat com que desenvolupin resistència.

D'altra banda, el cost del tractament és elevat. Un tractament amb dos fàrmacs costa 50.000 pessetes el mes, mentre que la teràpia triple obliga a gastar 100.000 pessetes en el mateix període. Naturalment, aquests tractaments no són a l'abast de tothom.

Però precisament els tractaments són menys accessibles als països on la sida té més incidència. S'estimen en uns 8 milions els casos de sida al món, dels quals un 77% corresponen a l'Àfrica. El nombre de casos declarats és molt menor i aleshores el percentatge corres-

ponent al continent africà també disminueix: un 36% dels vora dos milions de casos. Això mostra que molta gent té la malaltia sense saber-ho i que en certs països la manca de mitjans dificulta encara més la detecció dels malalts. Quant al nombre d'infectats que no han desenvolupat la malaltia, es calcula en 22 milions.

La relaxació en les mesures preventives si es fa massa propaganda dels èxits de la teràpia combinada o d'una possible vacuna, els efectes a mig i llarg termini d'aquestes teràpies i la necessitat de

fer-les accessibles a les zones amb més problemes i menys mitjans són alguns dels problemes que presenta a hores d'ara la pandèmia. En el platet positiu de la balança hi ha nous avenços per dissenyar atacs contra el virus, una disminució de les morts i una millora en la qualitat de vida de molts malalts. Sempre cal tenir en compte, però, que aquests evidents progressos no signifiquen, ni molt menys, que estigui a prop la victòria final contra la sida.

Xavier Duran

Una dona rep tractament contra la sida al Zaire. La majoria de la població afectada viu a l'Àfrica i, cada vegada més, al sud-est asiàtic.

Mètodes numèrics per a la física

Rafael Guardiola, Emili Higón i Josep Ros

Aquest llibre conté una presentació selectiva dels mètodes de càlcul numèric adequats a l'estudi de diversos problemes físics. Inclou també un disc amb els programes d'ús general i una llarga llista d'exemples.

Universitat de València
"Educació, Materials", 9

Faust

Llorenç Villalonga

Faust és una tragèdia a la manera neoclàssica -fidel a la regla de les tres unitats de temps, lloc i acció- que condensa vint-i-un capítols de la primera part de la novel·la *Bearn*, considerada el cim de l'obra villalonguana.

Editorial Moll
"Ralxa", 11

Entre la vida i els llibres

Joan Estelrich

Aquesta àmplia antologia permet copsar algunes de les matèries que preocuparen el prolífic Joan Estelrich, un intel·lectual fonamental de la cultura mallorquina i catalana de la primera meitat d'aquest segle.

Universitat de les Illes Balears
"Biblioteca Marlan Agulló", 20

Obres d'art de viatge

El 'Guernica' no hi era, a la inauguració del Museu Guggenheim de Bilbao. La polèmica encetada arran de l'absència d'aquesta obra simbòlica reobre un debat més general sobre el trasllat de les obres d'art.

En quines condicions un museu cedeix obres seves en préstec? I quines condicions garanteixen que no sofriran danys en el trasllat ni en el nou emplaçament temporal? Hi ha re de legislar sobre préstecs i moviments d'obres d'art? Heus ací les preguntes que suscita la polèmica del trasllat del *Guernica* a Bilbao.

El Picasso més carregat de simbolisme no va anar al Museu Guggenheim. Feia més d'un any que aquest museu l'havia sol·licitat en préstec temporal, amb motiu de la inauguració. La comissió de Cultura del Parlament espanyol havia aprovat el trasllat, però un informe de l'equip de conservació i restauració del Centro de Arte Reina Sofía (que reté l'obra des del 1992), va desaconsellar rotundament que la peça es mogués de Madrid.

Segons les conclusions de l'informe, "es tracta d'una obra que per dimensions i pes, i pels molts danys soferts al llarg del temps, és especialment sensible a tota mena de vibracions, inevitables en el transport. Aquestes vibracions podrien produir-hi noves esquerdes, sollevaments i pèrdues de pel·lícula pictòrica, per la qual cosa es recomana de reduir-ne al mínim les manipulacions i evitar-ne el transport amb qualsevol mitjà de locomoció, que seria massa agressiu per a l'obra". L'informe insisteix a dir que la tela no pot tornar-se a embolicar: seria extremadament perillós perquè produiria nous danys i greus alteracions. Finalment, l'informe, signat per Pilar Sedano Espín, cap del departament de conservació-restauració, diu que no s'ha de tornar a exposar l'obra a "cap moviment o trasllat, fora de les sales del Museu".

El govern espanyol va abonar l'informe del Reina Sofía i la comissió de Cultura del Parlament, tot i haver aprovat el trasllat, va matissar que es fes sempre que les condicions tècniques ho permetessin. I ja tenim polèmica a sobre: els polítics poden prendre una decisió d'aquest estil, o la cessió d'obres ha de recaure només en la decisió dels patronats de cada museu? Deixar el *Guernica* a Madrid és una decisió estrictament museística o és també política? Museòlegs, artistes, galeristes, crítics d'art i polítics han pres partit, i la polèmica s'ha allargat durant mesos. Per apaivagar els ànims el govern espanyol ha anunciat que d'aquí a pocs mesos es farà un simposi internacional en què experts en la

conservació d'obres d'art determinaran l'estat del quadre i quines intervencions s'hi han de realitzar per garantir-ne la conservació.

Riscs i riscos. Traslladar obres d'art és complex; necessita tot de preparatius i controls per evitar que sofreixin cap accident irreparable. Moure una peça sempre té un risc. És per això que el debat sobre el trasllat d'obres d'art i les condicions necessàries que ha de reunir per assegurar-ne la integritat sempre ha suscitat discussions. Fa pocs mesos, llavors del préstec d'un seguit de retaules gòtics del Museu Nacional d'Art de Catalunya al Museo del Prado de Madrid, per a l'exposició *Catalonia*, un dels responsables del Centre de Restaura-

ció de Béns Mobles de Sant Cugat, Eduard Porta, clamava contra aquest trasllat assegurant que hi havia un "perill molt alt" que les peces es malmetessin per causa de la diferència d'humitat relativa d'ambdues ciutats. Eduard Porta assegurava que les pintures sobre fusta podien clivellar-se i fissurar-se. Ben altrament, el MNAC declarava que el Departament de Conservació Preventiva havia re-

per molta cura que es posi a traslladar-les, mai no es fan tots els passos correctes. A més, no es poden evitar les vibracions quan es mou la peça i durant el viatge, la diferència de clima..., tot això afecta l'estabilitat de l'obra". Porta considera que els objectes creen un equilibri amb el medi que els envolta i que, si es trenca aquest equilibri, l'obra pot sofrir-ne. Segons ell, les exposicions temporals

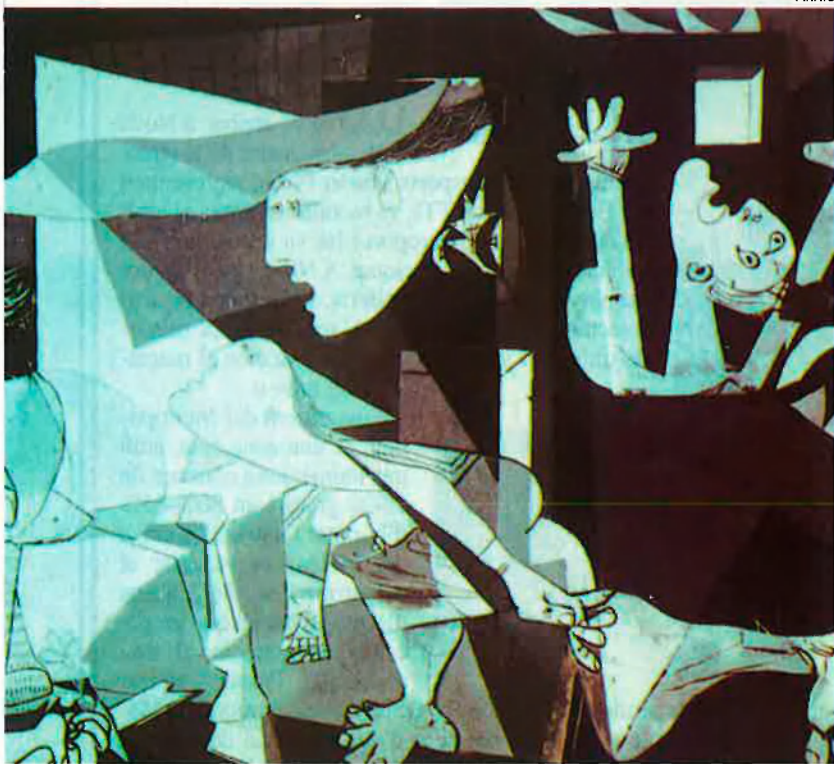
ARXIU

tropolitan, Philippe de Montebello prenia partit en la polèmica sobre el trasllat d'obres d'art: "Oposar-se al trasllat d'obres d'art em sembla una actitud involucionista i de mires esquifides. Només cal veure la grandesa d'aquesta exposició. Les obres d'art són un patrimoni compartit de la humanitat i el fet de negar categòricament els préstecs és un punt de vista antiintel·lectual, altament antiquat, nacionalista... i, francament, tan limitat i estret, que no permet el reconeixement del fet que tothom té dret a gaudir de les obres originals, tant en un context diferent, com en el lloc atzarós on es troben situades permanentment. Això no significa que s'hagi d'acceptar cap risc innecessari, que s'hagin de moure materials que sofriran amb el canvi de clima, o objectes altament fràgils, o amb peces que perden la pintura, etc. Cal ser responsables. Però en el moment que els conservadors i la gent seriosa declaren que els objectes poden viatjar amb seguretat, negar-ho per motius ideològics, em sembla una ximpleria".

Eduard Carbonell, director del Museu Nacional d'Art de Catalunya, opina que "les obres d'art, avui, poden viatjar. S'ha produït un gran avenç i una gran especialització en tot aquest tema: materials i sistemes d'emalatge, vehicles, elevadors, formes de manipulació, coneixement de les obres, control i correcció ambiental... Les tècniques actuals permeten de preveure, i per tant d'eliminar, el 99% dels riscos associats amb el trasllat, sempre que hom disposi dels recursos econòmics suficients. Així i tot, sempre hi ha un risc —no descartable totalment al propi museu—. En tot cas, la decisió sobre un préstec buscarà un equilibri entre la difusió i la conservació de les obres, i el buscarà en un bon informe de préstec, que inclourà els punts de vista dels conservadors del museu i el del centre de restauració i conservació preventiva".

En el cas de l'art contemporani, els criteris per a deixar en préstec una peça són molt similars. Jordi Juncosa és el responsable del departament de registre de la Fundació Miró. Aquesta institució deixa

El trasllat d'alguns quadres, com el 'Guernica', arriba a ser una qüestió d'estat. Segons un informe del Guggenheim, aquesta obra, amb els avenços en la manipulació d'obres d'art, podria haver-se traslladat sense deteriorament.

solt tots els aspectes associats amb el préstec (espai, ambient, itinerari, embalatge, presentació, seguretat...), i cada una de les obres, i havia descartat les que presentaven algun punt de debilitat.

Eduard Porta entén que els museus no haurien de deixar en préstec obres sota cap concepte; que les peces s'han de veure *in situ*: "I no ho dic solament jo. És la posició que defensen organitzacions i institucions relacionades amb la conservació del patrimoni, com la Unesco o el Consell Internacional de Museus, quan recomanen que els objectes no siguin traslladats, si no és en cas d'extrema necessitat. I, és que, les exposicions temporals són un greu perill per a l'estabilitat de les obres. Perquè,

només s'organitzen per qüestions de prestigi. Considera que un país ben organitzat no deixaria trenta-cinc retaulles per a una exposició temporal (referint-se a l'exposició *Catalonia*), que això és "papanatisme i provincianisme".

Si les tesis d'Eduard Porta prevalguessin, la majoria d'exposicions que s'organitzen internacionalment per difondre l'obra d'un artista o d'un període artístic serien impossibles. Un exemple: enguany el Metropolitan Museum de Nova York ha ofert una de les exposicions més esplèndides mai presentades, *The Glory of Byzantium*. La glòria de l'art bizantí s'hi descloua en 350 peces de 119 col·leccions de 24 països. El dia de la inauguració, el director del Me-

Del MNAC al Metropolitan

Era un dimarts, el 17 de febrer, a les sis del matí. Cel ennuvolat i fosc sobre el Palau Nacional de Montjuïc. Tot estava tranquil. Una furgoneta de l'empresa TTI (Transport Internacional. Serveis per a museus i col·leccions d'art) era aparcada al costat del magatzem del Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC), esperant que sortís la caixa. També hi havia la persona que faria de correu, la *courier* de l'operació, Núria Pedragosa, restauradora del museu. No pluvia i la temperatura era temperada.

Les condicions no podien ser millors. Salvant els desnivells amb rampes, toros i elevadors, la caixa va sortir del magatzem i va entrar a la furgoneta, on van subjectar-la amb corretges a cantó i cantó. La destinació era el Metropolitan Museum of Art de Nova York. A dins hi havia dos fragments del conjunt de pintura mural de Sixena, que el MNAC deixava al Metropolitan per a l'exposició *The Glory of Byzantium*.

El paquet va arribar a l'aeroport de Barcelona, el van introduir en un contenidor numerat i, un cop dins aquesta primera carcassa, la caixa fou dipositada a la bodega d'un avió de la TWA que, en vol directe, arribà a les quatre de la tarda del mateix dia al John Fitzgerald Kennedy Airport de Nova York.

La caixa era de fusta de pi, sense envernissar. El color clar de la fusta contrastava amb les senyalitzacions estampades en negre, que informaven de com s'havia de col·locar el paquet, com s'havia de tancar, que s'havia de preservar de la pluja... La caixa havia estat construïda especialment per

transportar aquestes peces. Els tècnics del museu van posar una cura especial en els materials que embolcallaven directament les peces per protegir-les. Hi ha una gran diversitat de materials que es poden utilitzar, però en aquest cas —unes pintures murals—, les van embolicar amb paper de pH neutre, satinat, fixat amb cinta adhesiva molt suau, perquè no s'hagués de tallar-la amb fulla de tall o tisores a l'hora de desembalar. Després hi havia una capa de massa de poliuretà, ajustada perfectament al format de les obres. Entre la massa i la fusta de pi, hi havia un paperbarrera antihumitat, paper tractat que no deixa passar el vapor d'aigua. I finalment, la carcassa de fusta, sense rodes. Dins la caixa s'hi van col·locar tres aparells de control: l'un

MUSEU NACIONAL D'ART DE CATALUNYA / MARTA MERIDA

MUSEU NACIONAL D'ART DE CATALUNYA / MARTA MERIDA

de la humitat relativa, l'altre de les vibracions i el tercer de la temperatura. Durant el vol, la "correu" va anotar els moments en què les obres haurien pogut sofrir algun trastorn: l'hora en què les peces entraven a l'avió, l'hora en què l'avió s'enlairava i l'hora en què va aterrar...

La caixa va arribar a Nova York a les quatre de la tarda.

L'empresa de transports Master Piece, representant als Estats Units de TTI, va recollir les peces al moll de descàrrega de l'aeroport i les va introduir en un vehicle amb aire condicionat. A Nova York feia bo: no pluvia i el fred era moderat. El furgó va fer cap directament al Metropolitan, uns quaranta minuts de trajecte, i va descarregar la caixa dins el magatzem del museu.

El magatzem del Metropolitan és una zona neta, amb una temperatura constant de 18-20 graus i un 50%-65% d'humitat relativa. La caixa del MNAC es va estar al magatzem dos dies, abans d'obrir-la, per tal que les peces s'acimatessin al nou ambient. Passat aquest

temps prudencial, la "correu" de Barcelona es reunia al Metropolitan amb el conservador d'Art Medieval del museu, els seus assistents, el comissari de l'exposició i el dissenyador de la mostra. Van obrir la caixa, van desembalar les peces i les van col·locar a terra, estintolades a la paret on ha-

vien d'anar penjades. Arribava el moment de comprovar que les peces es mantenien en perfecte estat, una feina de la restauradora que havia avaluat i certificat l'estat les obres abans que emprenguessin el viatge i que, per tant, podia adonar-se de si havien sofert cap minva. També tenia la missió de comprovar que les condicions ambientals eren les correctes. Tant si les peces haguessin sofert trastorn, com si les condicions ambientals de la sala d'exposicions

no haguessin estat les degudes, s'hauria fet una reclamació a l'empresa d'assegurances. Després de la revisió les obres van ser penjades i van restar en aquella sala fins a la clausura de l'exposició. Una altra "correu" de Barcelona va recollir-les i va repetir el procés, però ara a la inversa. M. S.

en préstec anualment més de cinc-centes peces, provinents del fons del museu. Aquesta mobilitat d'obres, segons Juncosa, té una doble finalitat: "D'una banda, la Fundació Miró és obligada pels estatuts a la difusió de l'obra de Miró. D'una altra, de les exposicions itinerants, se'n treuen uns beneficis que ens permeten de tirar endavant la tasca de la Fundació. Ara bé, s'han de fer les coses ben fetes i reduir el risc al mínim, perquè els estatuts també defensen la conservació de les peces". La Fundació Miró disposa d'un qüestionari de condicions pel que fa al trasllat i a l'espai on temporalment restaran exposades les peces. Si no es compleixen totes les condicions, les obres no viatgen. "Tampoc no es deixa mai cap obra ni a un particular ni a una galeria amb finalitats comercials". Segons Juncosa, "si només prevalgués el criteri de conservació, no s'hauria de deixar res, ni tan sols exposar cap peça, perquè exposant l'obra al museu propi ja es corre un risc".

Assegurances més barates.

Una de les dades que indica que l'índex de sinistralitat en el trasllat d'obres d'art és molt menor és el fet que les assegurances s'hagin abaixat considerablement de preu. Això passa, en part, perquè hi ha empreses especialitzades a traslladar obres d'art que disposen dels equipaments necessaris. Borja Zabalza, de l'empresa TTI, ho explica: "Abans els trasllats s'encarregaven a transportistes no especialitzats,

que es dedicaven a transportar de tot: menjar, mobles... i, de tant en tant, obres d'art. En aquestes condicions hi havia més perill d'accidents, de pèrdues que les assegurances havien de cobrir".

Pel que fa a la legislació sobre préstecs i trasllats, normalment sempre és el museu propietari de les peces qui té la potestat de deixar les obres o no. I hi ha un codi ètic entre museus que no s'acostuma a trencar. Tanmateix, els anys 70, amb el creixent intercanvi de peces entre museus, institucions internacionals van publicar recomanacions i directrius sobre el cas. L'any 1974 el Consell Internacional de Museus (ICOM), abonat per la Unesco, va publicar les directrius dels contractes de préstec, que constituïen sobretot una declaració d'intencions, amb la voluntat d'encoratjar i facilitar l'intercanvi en préstec d'exposicions. D'una altra banda, l'any 1976 era l'Orga-

nització de Nacions Unides qui publicava un text titulat: "Recomanacions sobre l'intercanvi internacional de béns culturals". Aquest document considera que la circulació de béns culturals, en la mesura que es faci en condicions jurídiques, científiques i tècniques adequades per impedir el tràfic il·lícit i el deteriorament d'aquests béns, és un mitjà poderós de comprensió i de coneixement entre les nacions.

Actualment, els préstecs d'obres d'art són generalitzats i no acostumen a originar polèmica, malgrat alguns accidents ocasionals. Però hi ha obres que per la seva importància i estat de conservació no es deixen mai. I n'hi ha unes poques, com el *Guernica*, que per la importància que tenen, per l'estat de conservació i per la càrrega simbòlica que arrossegueu, el fet de traslladar-les arriba a ser una qüestió d'estat. No tots els tècnics i conservadors subscriuen l'informe del Centro de Arte Reina Sofía. De fet, hi ha un informe anterior del Guggenheim que considera factible el trasllat. Tenint en compte els avenços en la conservació, manipulació i trasllat d'obres d'art, el *Guernica* es podria traslladar sense deteriorament: desplegat i transportat per carretera amb un camió clos i condicionat. Però el cost del transport seria altíssim (potser caldria desmuntar algun pont de la carretera Madrid-Bilbao), i justificat si la pintura s'instal·lava definitivament al Guggenheim.

Eduard Carbonell, director del Museu Nacional d'Art de Catalunya, opina que el trasllat d'obres d'art es pot realitzar avui amb garanties: "Les tècniques actuals permeten de preveure, i per tant d'eliminar, el 99% dels riscos associats amb el trasllat d'obres d'art, sempre que hom disposi dels recursos econòmics suficients."

Montserrat Serra

Confessions i quaderns íntims

Rosa Leveroni

Confessions i quaderns íntims són uns documents singularíssims en la literatura catalana que per la seua temàtica havien estat sotmesos a un destí de silenci.

Edició preparada, prologada i anotada per Enric Pujol i Abraham Mohino

Editorial 3i4
"La Unitat", 169

Vida privada

Josep Maria de Sagarra

Vida privada és la novel·la més important de Josep Maria de Sagarra, una obra que reflecteix com cap altra la Barcelona dels anys vint, un moment particularment dens i excitant per a la ciutat.

A cura de Narcís Garolera i Maria Nunes

Editorial 3i4
"Obra Completa de J. M. de Sagarra", vol. 7

La desconeguda

Vicenç Altaió

La desconeguda és un assaig que reflexiona sobre l'escriptura en el temps postestructuralista de la mort de l'autor i de l'obra en ple trasbalsament dels gèneres literaris. Amb més interrogants que certes, recorre el laberint d'algunes de les perplexitats contemporànies.

Editorial 3i4
"L'Hora del Present", 5

"Sempre he estat un punk"

Quatre anys després del seu gran èxit 'Furia latina', els valencians Seguridad Social i el seu líder José Manuel Casany tornen amb 'En la boca del volcán', una col·lecció de cançons connectades amb el rock llatí que presentaran el dia 27 a la sala Bikini de Barcelona.

José Manuel Casany, cantant, compositor, líder i ideòleg del grup, no oculta la seua satisfacció pels resultats finals del disc, sobretot perquè aquesta vegada han aconseguit gravar l'LP més variat de la seua trajectòria: "Té cançons que podíem haver fet en la nostra primera època. Ha estat com mostrar les cartes de tots aquests anys, però alhora obrint el nostre so a estils que encara no havíem abordat, com la música brasilera."

El grup no ha estat aturat els darrers quatre anys, com demostra la seua penetració en el mercat sud-americà, però en el trajecte d'anada i tornada a aquest continent han perdut una de les seues peces clau, el guitarrista Alberto Tarín. "Eli volia iniciar la seua carrera com a solista, tenia moltes cançons pròpies, i a més a més, necessitava tranquil·litat després del naixement de la seua segona filla." Vol dir això, com s'ha apuntat en més d'una ocasió, que Seguridad Social continua essent una dictadura governada amb mà fèrria per Casany? "Tot el contrari. De fet, jo vaig proposar a Alberto que introduïra en el repertori del grup algunes de les seues cançons, i que ell apareguera com a autor, etc. Volíem fer-ho així, però quan ens comunicà que preparava el seu primer disc en solitari vàrem acceptar que anara pel seu compte. La ruptura, en tot cas, va ser amistosa", i es va resoldre amb la incorporació d'un històric valencià, Arístides Abreu. "S'ha adaptat perfectament al grup, millor fins i tot del que esperàvem." Lògic, si es té en compte que José Manuel Casany el coneixia des de fa molts anys. "Sí, però curiosament, i malgrat que és de la terra, abans de pensar en ell estiguérem provant altres guitarristes, fins i tot estrangers, fins que ens adonàrem que era ideal. El teníem al costat i no ens n'havíem adonat."

El periple sud-americà ha servit al grup per estrènyer llaços amb altres bandes de rock llatí. "El rock llatí m'agrada -reconeix Casany- perquè no encotilla els qui el practiquem, perquè cadascú ho fa a la seua manera. Hi ha molts ritmes on triar, un futur tremend."

El cantant de Seguridad Social reivindica l'herència

llatina, però no oblida els seus orígens. A les fotografies interiors del disc apareix amb una camiseta dels Sex Pistols: tota una declaració de principis. "És clar. S'ha de tornar als llocs xicotets, al rock and roll de la nostra primera època. Jo sempre he estat un punk, què vols que et digui. O almenys la meua forma d'entendre el punk, que va ser una finestra oberta a nous estils."

En la boca del volcán consta de catorze noves cançons, de les quals destaquen tres versions de molt diversa procedència, entre les quals *Acuarela*, de Toquinho. "Quan feia el servei militar, va ser una de les poques cançons que sonava a la ràdio i em va parèixer d'esperança. És curiosa la capacitat que tenen molts músics brasilers per traure energia positiva i ganes de viure de cançons melangioses." Les altres són "¡Salta!", de Tequila, i "Un beso y una flor", popularitzada per Nino Bravo. "La primera, la vam incloure perquè només havia eixit en l'LP de versions de Tequila publicat a l'estat espanyol, i a Amèrica no la co-

neixien. La versió és diferent a la del disc homenatge, perquè hem fet una nova remescla. En 'Un beso y una flor', es dona el cas contrari. Solament l'havíem publicada a Amèrica, però vist l'èxit i que feia molts anys que la tocàvem, decidírem incloure-la. Com a valencians que som, també la considerem una mena d'homenatge a Nino Bravo, per qui sentim gran respecte."

En aquesta ocasió, entre els convidats de luxe que

J. M. Casany: "Hem fet una nova remescla de la nostra versió d'Un beso y una flor', de Nino Bravo. Com a valencians que som, la considerem una mena d'homenatge a la figura d'aquest artista, per qui sentim un gran respecte."

conformen la nòmina de col·laboradors del disc, es pot trobar Gustavo Santaolalla i Àlex Acuña. El primer, conegut per les seues produccions per a Maldita Vecindad y Café Tacuba, participa tocant el *charango*, mentre que el segon és un percussionista peruà que va arribar a Amèrica de la mà de Pérez Prado. No són les úniques presències d'oripell en l'LP, perquè també hi col·labora Blanquito, cantant dels King Changó. "Els vam conèixer durant una *jam session* a Puerto Rico, on va sorgir la cançó 'La seguridad', que era la que en principi ell havia de gravar amb nosaltres. Quan estàvem a l'estudi, a Los Angeles, va coincidir que ells actuaven allí, i vam invitar-lo a cantar."

És només una mostra, la més recent, d'una llista cada vegada més gran que també aplega noms com el del percussionista Luis Conte (col·laborador en diversos discs de Madonna) o el productor Andy Wallace. "És molt curiós, perquè quan ens va produir l'àlbum *Introglicerina*, en 1990, ningú no pensava que després treballaria amb Nirvana en el famós *Nevermind*."

El nou disc implica també la reforma total en directe del grup, que es multiplica a fi d'aconseguir en directe el mateix so del CD. "La intenció és que la formació estiga oberta. Necessitem una banda 'guerrillera', que pugui creuar el toll amb relativa agilitat, perquè no podem permetre'ns portar una secció de vent

tremenda cap amunt i cap avall: això és impossible, resulta molt car i ens impediria anar a la meitat dels llocs. Ens abellia ampliar la formació. Però no estem saturats de la clàssica banda de rock and roll, perquè, de fet, en els concerts mantindrem les quatre persones bàsiques, i quan les cançons ho requeresquen, apareixerà la resta. El que passa és que volem ampliar el xou, fer que fluctue més, encara que sempre hem tingut cura d'aquest aspecte. La veritat és que tenim més il·lusió que mai. Jo estic com si tinguera divuit anys, sobretot després de l'any sabàtic que ens vam prendre. En aquests quinze anys, amb major o menor freqüència, hem actuat tots els estius, i l'any passat ens sentíem molt rars sense fer-ho. Ens va servir per descansar, però la situació era molt estranya."

Potser el millor per al grup en aquest període va ser la possibilitat de trencar la rutina dels últims anys. "Sí, és collonut, perquè ho vam fer en el moment adequat, deixant un disc al carrer, fent un pas més. Hem arriscat, i hem treballat tres vegades més. I això que a mi no m'agrada treballar."

—Per això et vas fer roquer, no?

—(Rialles). Sí, ja ho crec, i resulta que treballo més del que em podia imaginar.

Seguridad
Social aporten una visió heterodoxa del rock llatí. El seu cantant, José Manuel Casany (a la foto, assegut), ha viatjat des del punk fins l'obsessió pels ritmes calents.

Eduard Guillot

Teatre sense butaques de vellut

Hi ha un teatre català que no és notícia. És un teatre que es fa cada dia, sense polèmica, però amb qualitat. Des de les sales alternatives, la polèmica del Nacional és lluny. Però també reclamen un lloc sota el cel.

El Nou Tantarantana (dalt) i l'Artenbrut, en una imatge de les representacions d'"Hotel de mala mort". Les sales independents fa temps que treballen per oferir un producte que contribueixi a dinamitzar l'ecosistema teatral.

Les aigües del teatre català baixen mogudes. La decisió de destituir, l'any que ve, Josep Maria Flotats de director del Teatre Nacional de Catalunya (TNC), decisió presa pocs dies després de la inauguració, ha despatat la caixa dels trons i ha tornat a posar sobre la taula algunes de les reivindicacions històriques fetes pel sector. El teatre de base ha tornat a aixecar la veu per reclamar més subvencions un cop ha pogut veure que l'administració catalana pot disposar de molts milions per al teatre.

Les sales alternatives de Barcelona, espais que aposten decididament per aquest tipus de teatre i on han nascut alguns dels noms que triomfen actualment, tals com Sergi Belbel, Calixto Bieito o Xavier Albertí, han volgut fer un toc d'alerta i recordar les notables dificultats que tenen per a obrir, temporada sobre temporada, les portes. Unes portes que amaguen una trista contradicció: programar espectacles d'interès públic fets amb una gestió privada no comercial. "Hi ha una autèntica ceguesa dels estaments públics d'aquest país, perquè no s'adonen que descurant les sales alternatives descuren la base del teatre. O cosa que és igual: el futur del teatre",

denuncia Julio Álvarez, responsable, amb Víctor Suárez, del Nou Tantarantana.

Diversitat de gèneres escènics; recuperació d'autors poc coneguts de la majoria del públic; elecció directa de grups i companyies teatrals; capacitat reduïda

XAVIER FERNÁNDEZ

gen, que millor defineixen les sales alternatives. Dominades econòmicament i mediàticament per les torres bessones del teatre català (el poderós sector públic d'una banda, i el sector privat comercial, cada dia més influent, de l'altra), les sales barcelonines Artenbrut, Sala Beckett, Teatre Màlic, Nou Tantarantana i Versus Teatre fa temps que treballen per defugir aquesta ombra oferint un producte que contribueixi a dinamitzar l'ecosistema teatral. "Contra allò que la gent pugui creure, aquest tipus de teatre va consolidant-se progressivament a Catalunya". Julio Álvarez, per abonar aquesta afirmació, esgrimeix dades que tot just acaben de sortir del forn: "L'oferta actual de totes cinc sales és de 450 butaques. En-

XAVIER FERNÁNDEZ

de les sales, que propicia una fàcil complicitat actor-espectador; i risc a l'hora de confeccionar una programació que aposta pel teatre breu, de text i d'autor. Aquestes són cinc de les característiques, cinc de les denominacions d'ori-

tre els mesos de gener i agost d'enguany han assistit als 101 espectacles programats prop de 57.000 espectadors, 15.000 més que no al Romea!" La comparació d'Álvarez no és gens gratuïta, ben al contrari: el presupost que la Ge-

neralitat destina anualment al Centre Dramàtic és bastant més elevat que no el que dona a les cinc sales alternatives juntes.

Pels seus responsables, que el mes de juny del 1996 van aplegar interessos i inquietuds instituint la

Coordinadora de Sales Alternatives de Barcelona (ben aviat s'hi afegirà el nou Espai Escènic Joan Brossa, projecte auspiciat al barri de la Ribera per l'actor i director Herman Bonnin i l'il·lusionista Jesús Julve, "Hausson"), les raons que expliquen la fidelitat dels espectadors estan en l'esperit que anima aquests espais. "A les sales —explica Francesc Meriegues, cap visible de la Sala Beckett des de la sortida de Sanchis Sinisterra a Madrid—, s'hi poden veure coses que difícilment deixa veure el teatre comercial. Per què? Es ben evident, nosaltres investiguem, arrisquem —l'administració no es pot permetre ni d'equivocar-se ni d'arriscar-se— i, sobretot, estripem". Toni Rumbau, responsable del Teatre Malic, degà de les sales barcelonines, completa l'assertió de Meriegues. "Juguem a sortir del mercat fent coses políticament incorrectes; per a les correctes ja hi ha el públic". Tot i que accepta el terme "alternatiu", Rumbau escull la designació "cientificisme llibertari" a l'hora de definir la feina que fan les sales: "Som un petit laboratori, un petit espai de llibertat del teatre que té l'obligació de fer conèixer les noves generacions a una societat preocupada a dotar-se de grans infraestructures".

"Risc" —amb majúscula— és un dels qualificatius que més utilitzen els responsables de les sales. Risc de programació, risc d'inversions, risc d'elecció de companyies joves, risc d'elecció de les dates dels espectacles... "Les alternatives són sales comercials en què preval la rendibilitat cultural per sobre el benefici econòmic", explica Ever Martin Blanchet, de Versus Teatre. Aquesta política, que respon a la doctrina d'anar contra, els converteix en "els únics boigs del teatre". Mercè Anglès, responsable de la sala Ardenbrut de Gràcia, s'estima més d'utilitzar un to més solemne. "Malgrat aquest risc, tot i produir coses noves que no es fan enlloc més, els nostres escenaris són el bressol del teatre català. Fins i tot les altres sales es fixen en allò que fem", sentència. Per Francesc Me-

XÀVIER FERNÁNDEZ

Al costat i baix, la Sala Beckett i el Teatre Malic també en un moment d'"Hotel de mala mort", una obra que ha representat diverses escenes paral·leles en les sales independents de Barcelona. Les cinc sales alternatives del cap i casal han tingut juntes entre els mesos de gener i agost d'enguany més espectadors que el Centre Dramàtic de la Generalitat de Catalunya, amb una subvenció total molt inferior.

riegues, el factor risc no desapareixerà fàcilment: "Els autors nous continuen essent fonamentals. A la Beckett, fins i tot, tenen la preferència per davant dels autors consagrats, a l'hora de la programació. "Nosaltres defensem, malgrat tot —acaba Rumbau—, el

implícita: recuperar autors que són poc coneguts de la majoria del públic i fer conèixer obres pràcticament desconegudes d'autors consagrats", exposa Álvarez. Un bon exemple, en aquest sentit, és *l'Amor de don Perlimplín con Belisa en su jardín*, un dels dar-

En les sales alternatives han nascut alguns dels noms que triomfen actualment, tals com Belbel, Bieito o Albertí.

XÀVIER FERNÁNDEZ

dret d'equivocar-nos, de fer coses que poden ser un fracàs".

La programació de les sales, des de la seva creació, aposta per tot de gèneres artístics: teatre, dansa, música de tota mena i estil, titelles en totes les variants. Així, dalt dels petits escenaris alternatius és possible de veure-hi des d'adaptacions d'obres i autors clàssics fins a cicles dedicats a dramaturgs mífics passant, és clar, pel cabaret contemporani, performances musicals i espectacles de titelles... Una oferta a la qual donen vida tant companyies consagrades com noves promeses de l'escena teatral. "Les sales tenim una línia de programació amb una màxima

ters muntatges programats la temporada passada al Nou Tantarantan. Dirigida per Quim Lecina, l'obra, que es podrà veure al Festival El Quijote de París el mes de novembre, va posar fi a l'ostracisme d'aquest text i ha servit, fins i tot, d'obertura del cartell de l'Institut del Teatre de Barcelona.

El futur de les sales alternatives de Catalunya en general i de Barcelona en particular és del tot incert. Però la seva presència és, ara com ara, del tot imprescindible perquè oxigenen l'ecosistema teatral aportant-hi biodiversitat.

Carlos González

De l'administració de drets a l'agitació cultural

La Societat General d'Autors i Editors ha estrenat nova seu al Principat, i al gener ho farà al País Valencià, amb la intenció de fer-ne un centre d'encontre d'autors i un focus d'agitació cultural.

La nova seu de la SGAE Catalunya. És un palau barceloní construït entre els segles XVI i XVII, situat al passeig de Colom, al davant del Moll de la Fusta.

El senyor Ortega Monasterio, l'autor de l'única havanera moderna, Joan Manuel Serrat i la desconeguda Caterina Guíu, que ha estrenat una obra a qualsevol teatre de barri, coincideixen a dir que són autors. "El meu avi", la canten tots els grups d'havaneres, en Serrat, el sentim en una munió de programes de ràdio i fils musicals i, en canvi, l'obra de la senyora Guíu, només la veurem un cop; tot i aquestes diferències, especialment econòmiques, els drets de les seves creacions són gestionats per una mateixa entitat: la Societat General d'Autors i Editors (SGAE). Entitat espanyola que s'ocupa de les arts escèniques, la música i l'audiovisual, i que té delegacions al Principat, al País Valencià i a les Illes.

Ara aquest acrònim artístic vol anar molt més enllà de tenir les delegacions autonòmiques com a simples administradores de drets. La primera delegació a fer aquest gran salt és la seu de la SGAE al Principat, que agrupa sis mil dels quaranta mil membres de la Societat i que és dirigida per l'ex-cantant Ramon Muntaner. Del cor de l'Eixample, de corbata i coll impecable, han passat a la distensió del Moll de la Fusta, en un palau construït entre final del segle XVI i principi del XVII, arrapat als serrall final del Barri Gòtic.

Els 3.500 m² del palau barceloní han estat quasi totalment remodelats per l'arquitecte Rafael de Cáceres Zurita perquè hi hagi espai per a tot i per a tothom. La sala d'actes és la nineta dels ulls dels responsables de la SGAE a Catalunya, i es tracta d'un espai que

tant serveix per fer-hi actes públics com enregistraments. Aquesta sala disposa de la tecnologia més moderna, amb parets mòbils i una piràmide invertida al sostre que és regulable i que així permet d'aconseguir el millor so. En la resta de l'espai de les quatre plantes del palau renaixentista també hi ha una sala d'exposicions, oficines, biblioteca i espais que funcionen com un "club del soci".

Centrípeta i centrífuga.

La nova casa de la SGAE a Catalunya pretén tenir alhora força centrípeta i centrífuga, de tal manera que sigui una mena d'ateneu dels creadors en què aquests es puguin trobar i intercanviar experiències, des de les grans estrelles fins als creadors més amateurs. Alhora, aquesta connexió també ha de fer que el palau esdevingui un centre d'irradiació de cultura a la ciutat i al país, de la més popular a la més experimental.

A més de la funció d'ateneu cultural i de nexa de relacions entre els autors, la nova seu de la SGAE també vol ser una mena de parai-gua en què es puguin refugiar entitats i associacions que persegueixin els mateixos objectius de la Societat. Així, als baixos del casallot hi ha espais que seran cedits a preus mòdics.

Tota aquesta agitació cultural també es produirà al País Valencià

a partir del gener, quan s'hi inaugurarà la nova seu de la delegació corresponent de la SGAE. Es tracta d'un edifici rehabilitat, de final del segle passat i de principi d'aquest. Té 1.500 m² repartits en quatre plantes, i es troba situat al barri del Carme de València, al costat de les Torres de Serrans. Com a Barcelona els 2.500 autors de la delegació valenciana també tindran les portes obertes per fer del nou local un centre d'intercanvi de tota mena de propostes artístiques i d'agitació cultural.

A les Illes Balears, els 702 socis que la SGAE hi aixopluga ja fa quatre anys que gaudeixen d'una casa mallorquina històrica, amb una sala per a presentacions que pot acollir una setantena de persones i on constantment es fan presentacions d'activitats artístiques.

Oriol Cortacans

La Galeria

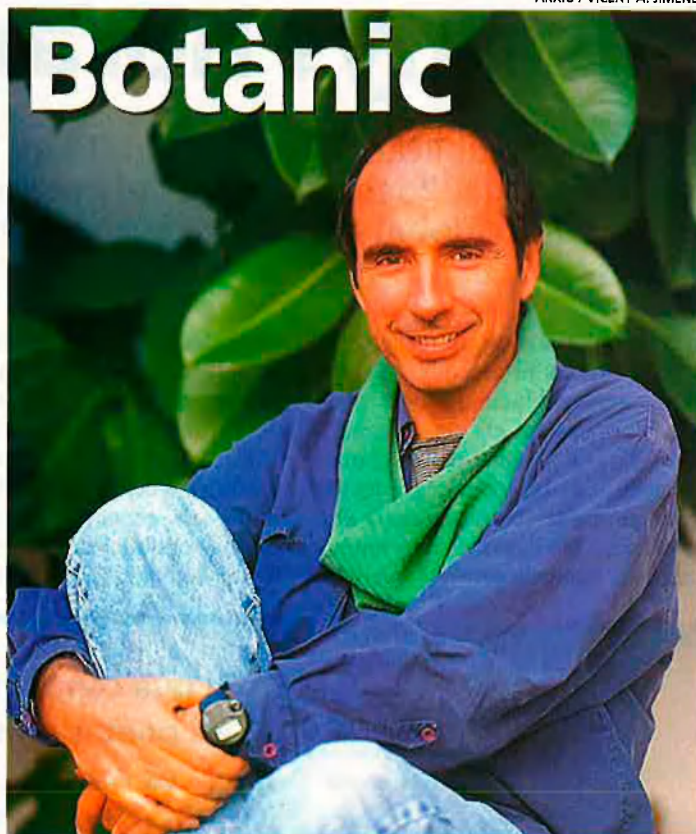
Guia de lectura, espectacles, art i lleure dels Països Catalans

Coordinació:
Laia Climent (*Llibres*)
Oriol Cortacans (*Guia*)

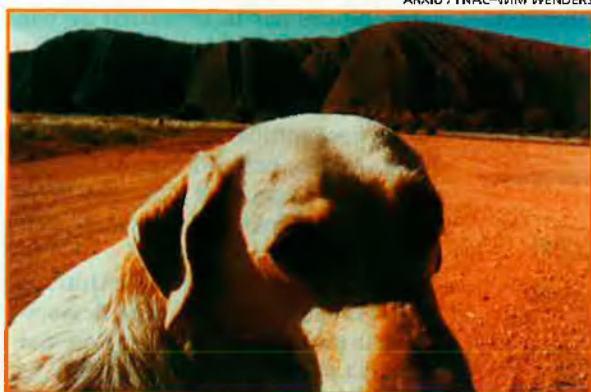
ARXIU / VICENT A. JIMÉNEZ

Música pel Botànic

75 Músics i grups de tots els estils s'han ajuntat en un disc compacte en solidaritat amb la campanya 'Salvem el Botànic'.

ARXIU / FNAC-WIM WENDERS

76 La fotografia de Wim Wenders

El centre Fnac de València revisa l'experiència fotogràfica del director de pel·lícules com 'Cielo sobre Berlín'.

ARXIU / DOMÈNEC UMBERT

68 Poesia dels noranta

Ernest Farrés dóna una visió global de la poesia dels joves de la generació dels noranta.

Art a bon preu

77

Barcelona acull dues iniciatives que tornen a acostar l'art contemporani al gran públic amb tot tipus de preus.

Un repàs als joves poetes dels anys noranta

Aprofitant la publicació a l'editorial Oikos-Tau de l'antologia de joves poetes catalans titulada 'Poesia noranta', el nostre col·laborador Ernest Farrés ens dóna una visió global d'aquesta darrera generació tot analitzant-ne les arrels literàries.

No tenim, ara com ara, generació, ni res que s'hi assembli. Tenim una superpoblació de joves poetes que han publicat els seus primers versos al llarg de l'actual dècada i que, en aplicació d'aquella estratègia metodològica que portà els estudiosos a etiquetar els seus predecessors més immediats amb els noms de generació dels 70 i dels 80, podríem anomenar (potser per sortir del pas) poetes dels noranta.

Si als anys setanta (els de la generació dels Palol, Sussanna, Parcerisas, etc.) hi havia necessitats col·lec-

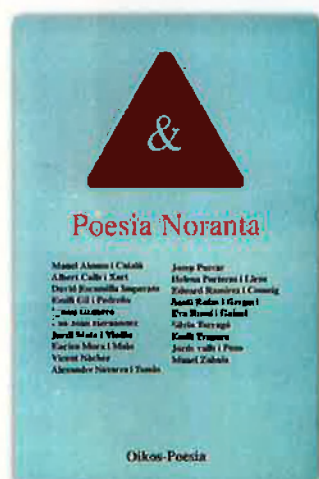
(Barcelona. Empúries, 1989). El present treball es refereix per tant als poetes nascuts del 67 ençà als primers llibres dels quals fan l'aparició a partir de 1990. Per fer-se'n una idea trobarem una mostra del treball de dinou veus a la ratlla dels trenta anys a l'antologia recentment publicada *Poesia noranta* (Vi-

llassar de Mar: Oikos-Tau, 1997) que,

El que comparteixen els poetes més joves és l'adaptació d'un criteri subjectiu. Molts poemes tenen per centre temàtic no tant la vida en general com el mateix autor, empès per la necessitat de parlar de si mateix, de les seves ansietats i (des)amors. Es, com indicar el títol d'un poemari de Montserrat Costas (1976), poesia egocèntrica, molt introspectiva. W. H. Auden, posant l'exemple clàssic de *Werther*, ja deia que a vegades l'obra dels joves escriptors és un acte terapèutic.

La profusió d'elements intimistes i confessionals, impregnats de desencís, sensualisme o ironia, és present en molta poesia que s'erigeix en mirall de les pròpies experiències com ara la de Sussanna Lliberós o Iban León, Manuel Forcano o Sílvia Tarragó, Antoni Xumet o el Benjamí Esteve Plantada (1979). Cal destacar el tardà debut d'Eva Rumí (1967) qui explora a *Punt de fuga* (Barcelona: la Magrana, 1996) les possibilitats del vers curt a través d'una paraula poètica caracteritzada per un profund lirisme. Josep Lluís Roig (1967), en canvi, inicia fa sis anys la seva trajectòria publicant poemes sobre l'experiència amorosa que es desborden a vegades en prosa poètica en llibres com *Per a dansar la llum* (Barcelona: Columna, 1991) per evolucionar ràpidament cap a una obra més sòbria i madura. Un poemari sobre amors i desamors és *Desig o llibre dels abismes* (Barcelona: Columna, 1997), que va estrenar-se amb una poesia de ressons surrealistes que cristal·litza en *Primavera de cartons* (Alzira: Germania, 1994). David Paloma (1969) fa de l'"amor absent" el tema central d'uns poemes que són l'evocació lírica dels seus viatges.

Antiromàntics, impúdics, experimentals. Ivan Alonso (1974), Hèctor

tives (la recuperació idiomàtica), promotors i orientadors (Valverde, Brossa o Ferrater), plataformes de projecció (Llibres del Mall), debats estètics (oposició realisme/formalisme) i als anys vuitanta (els de la generació dels Ballesster, Cornudella, Subirana...) hi havia necessitats satisfetes (la "normalització" literària en democràcia), premis prestigiosos a l'abast (els Octubre, Carles Riba...) i antologies i crítics per posar (o procurar posar) les coses al seu lloc, als noranta la lírica jove sembla tenir-ho tot en contra: premis de prestigi inassequibles, desinterès editorial, apatia reflexiva, dificultats de recepció...

David Castillo aplegà divuit autors nascuts entre 1959 i 1967 a l'antologia de poetes dels vuitanta *Ser del segle*

El que comparteixen els poetes més joves és l'adaptació d'un criteri subjectiu. Molts poemes tenen per centre temàtic no tant la vida en general com el mateix autor, empès per la necessitat de parlar de si mateix, de les seves ansietats i (des)amors.

sota la coordinació d'Albert Calls, integra creadors vinculats a l'Associació de Joves Escriptors en Llengua Catalana (AJELC), però el paisatge poètic és més vast i inclassificable del que a priori es pot pensar. Mitjançant la presentació d'aquests poetes més joves (no tots, perquè aquí no és possible, sinó alguns dels més significatius) oferirem una impressió prou representativa del caràcter i potencialitat de la poesia catalana de darrera generació.

ARXIU / JOAN CELIA

Bofill (1973) o Josep-Ignasi Granero (1971) escriuen una poesia més descarada i mordaça, angoixada i intuïtiva, que explicita unes certes inquietuds socials. Al poemari *Els ofegats* (Barcelona; Columna, 1995), Alonso declara: "No puc descriure aquesta època actual, / de decrepitud espiritual, / amb unes innocents paraules / que quasi fan riure." Bofill, malgrat que el seu llibre *Poema de Calipso* (Barcelona: Columna, 1995) alterna el testimoni de les hipocresies humanes amb la crítica a les regles i valors imperants, deixa entreveure una preocupació (per madurar encara) pel ritme lingüístic i l'elaboració formal de l'obra. Granero, al contrari, amb un bon domini idiomàtic i dialectal, trasllada el seu esperit anàrquic al terreny de la transgressió de les nocions convencionals del poema en vers com pot comprovar-se a *El cos de la posta* (Alzira: Germania, 1995). Són interessants autors com Jordi Valls, Josep Manuel Esteve, Eduard Ramírez, Alfonso Navarret o Helena Porteros, mentre que altres practiquen formes de poesia més experimental com Manel Zabala, Santi Rufas o el veronès Enrico Mora (1979), que, més preocupat pel llenguatge, és l'autor del poema dramatitzat *Valerià Oblit* (Barcelona: Ed. 62, 1995).

Poetes totalitzadors. Altres autors, per bé que no són experimentals, comparteixen amb Mora un estil depurat i perfeccionista, palesen una innegable fe en el propi potencial i assumeixen compromisos (a la manera whitmaniana) amb els altres, amb el país i la cultura o amb el moment històric. Com Manuel Forcano, un altre notable traductor serveix com a exemple: Gabriel de la S. T. Sampol (1967), dedicat a la traducció sobretot del portuguès, fa ús d'elements de les cultures greco-llatina i judeocristiana al seu novíssim llibre *Diffícil naufragi* (Barcelona: Columna, 1997). Al singular poemari *Jardí de silencis* (Barcelona; Columna, 1994) de David Escamilla (1969) convergeixen dues menes d'espiritualitat: l'estètica (musical) de Monpou i la filosofia zen. I a *Ulls d'ombra* (Barcelona: Ed. 62, 1997), el lleidatà Txema Martínez (1972) fusiona cinema i poesia.

Però resten cinc creadors a tenir molt en compte. Un d'ells, Sebastià Alzamora (1972), és autor de dos llibres emblemàtics: *Rafel* (Barcelona; Ed. 62, 1994), "meditació arran de la mort d'un

Miquel Bezares és considerat també de la generació dels noranta encara que començà a publicar a partir de finals dels vuitanta.

amic", integrat per 775 decasíl·labs distribuïts en deu seccions "d'acord amb un esquema composicional d'estricta seriació", i *Apoteosi del cercle* (Barcelona; Ed. 62/Empúries, 1997), on Alzamora, emprant el mateix recurs de seriació, insereix altres poemes per demostrar la fal·làcia fons/contingut i refermar la recerca del sentit. Com l'obra d'Alzamora, també presenta una gran unitat orgànica la de Júlia Zabala (1975), autora de dos llibres de gran coherència interna caracteritzats per una escriptura militant rica en símbols i imatges colpidores. Una veu fecunda, imaginativa i en progressió és la d'un Amadeu Vidal (1973) que s'expressa amb obres com *Pou de la tardor*: la Magrana, 1991), *Cor de metall* (Mallorca: Caixa de Balears, 1995) o *Invisibles* (Barcelona: Ed. 62, 1996) entre altres. D'Alexandre Navarro (1972), incisiu, irònic i grat a un vitalisme d'arrels ausiasmarquianes i estel·lesianes, em permeto reivindicar el poemari titulat *Ex-vot* (Sagunt: Banca-

xa, 1995). Josep Porcar (1973) és, com Navarro, un creador personal i potent de poemes llargs, discursius, de caràcter volgutament prosaïc i amb una gran càrrega intel·lectual i fins i tot metapoètica aplegades en llibres tan admirables com *Crònica de l'ocupant* (València: 3 i 4, 1995).

Tampoc no voldria ometre, per acabar, joves com Pau Joan Hernández (1967) o Miquel Bezares (1968) encara que comencessin a publicar a finals dels anys vuitanta.

D'aquesta munió (incompleta) de noms, només l'afany de treballar i de singularitzar-se, l'ambició i la perseverança permetran que alguns d'ells s'endinsin en camps temàtics encara verges i que es publiqui el "gran poemari definitiu" que contribueixi a la legitimació de la modernitat poètica en llengua catalana i aplanar el camí dels altres. Qui gosarà rompre el glaç?

Ernest Farrés

Amado: la carn feta llenguatge

El retrat d'una petita ciutat bahiana i la voluntat d'acostarse al model femení brasiler fan d'aquesta novel·la una interessant reflexió sobre el Brasil modern. Alhora l'autor Jorge Amado construeix amb la seva prosa un dels universos narratius més fascinants del nostre segle.

ARXIU / DOMENEC UMBERT

Com el portuguès José Saramago o el txec Bohumil Hrabal, Jorge Amado és també un d'aquests escriptors —no gaire freqüents— capaços de representar el sentit col·lectiu d'una cultura, un terme molt més adient que el de comunitat o poble. Les diferències, que n'hi ha moltes, s'expliquen sobretot per la condició més intel·lectual dels exemples proposats i la més "popular" de l'escriptor brasiler. La imatge que tenim d'Amado és la d'un tipus gras i bondadós que ha sortit per la tele dient que és escriptor. Hem d'afegir l'enorme èxit comercial de la novel·la que comentem, i d'algunes altres, convertides en pel·lícules i fins i tot en carn de *culebró* amb segell de qualitat no vergonyant. Aquesta imatge és ben enganyosa, i no perquè Amado no se l'hagi merescuda amb la seva obra, sinó perquè ell i els seus llibres conformen un univers més important del que ens marquen un grapat de dades incompletes i superficials.

L'obra de Jorge Amado travessa el segle XX amb un impuls creatiu poderós que el du a escriure, en èpoques tan diverses, novel·les com ara *Gabriela, clau i canyella* (1938), *Dona Flor e os seus dos maridos* (1967) o *Tocaia Grande* (1984), entre altres de ben conegudes. Però *Gabriela...* és un llibre gairebé iniciàtic, ambiciós en la seva intenció de retratar un món i un tipus social, el de la dona humil, que ens diu moltes coses sobre el futur que esperava a l'escriptor. És cert que hi ha altres noms que, sovint per la seva adscripció als postulats del *boom* —Guimaraes Rosa, per exemple— han tingut una major projecció crítica,

però és Amado el que penetra més a fons en l'aventura, impossible com totes les que paguen la pena, de construir un món de ficció capaç de representar el Brasil del segle XX i, molt particularment, l'estat de Bahia.

Però *Gabriela...* no és sols la història d'aquesta dona una mica ingènua, plena de bondat i sentiments encesos, també hi ha Sao Jorge dos Ilhéus, una ciutat petita que serveix de model a un món bulliciós i fascinant. Tot plegat conforma una proposta vital, amb certa influència expressionista, un món capaç de treure de l'ensopiment el lector. A hores d'ara impressiona llegir aquest escriptor brasiler, des d'una certa distància, oblidada ja la imatge de Mastroianni o de la bellíssima Sonia Braga, només per apreciar per sí mateix la seva prosa, la voluntat d'anar molt lluny en la creació d'un món que deixarà una petjada profunda en l'inconscient del Brasil modern. Com a lectors, tenim l'obligació d'endisar-nos en la seva obra, passional i ambiciosa com poques ho han estat al llarg del segle. **Xulio Ricardo Trigo**

LLIBRES DE FILOLOGIA

RAFAEL LL. NINYOLES *Idioma i prejudici*

Editorial 3i4
Col·lecció "Quaderns", 50
València, 1997

Apareix en una nova col·lecció i amb un nou pròleg de Vicent Pi-tarch a aquesta nova edició, l'assaig de Rafael L. Ninyoles sobre la planificació lingüística, *Idioma i prejudici*. Parlant sobre sociologia, l'autor basteix una teoria sobre els drets lingüístics, i reflexiona sobre la diglòssia i els conflictes lingüístics.

240 pàgines

1.600 ptes.

JOAN PUJOLAR *De què vas, tio?*

Editorial Empúries
Col·lecció Biblioteca Universal, 98
Barcelona, 1997

El professor de la Universitat Autònoma de Barcelona Joan Pujolar s'endinsa en determinats ambients del món juvenil barceloní per estudiar el llenguatge d'aquesta generació de ciutadans, i comprovar que el llenguatge va estretament lligat a les diferents formes de cultura.

320 pàgines

2.500 ptes.

JOAN PELLICER I ROSA GINER *Gramàtica de uso del valenciano*

MIL999
València, 1997

Els professors de didàctica de la llengua de l'Escola de Magisteri de València, Pellicer i Giner acaben de publicar una gramàtica catalana per a castellanoparlants. Aquest estudi exhaustiu i pràctic parteix del domini del castellà per explicar les normes gramaticals catalanes.

293 pàgines

3.300 ptes.

Funcionaris amb cor de mugic

Aquests tres relats de Nikolai Vassilievitx Gógol tenen com a protagonistes sengles funcionaris de graduació discreta, i, com a fonament estilístic, la sorprenent noció que l'autor tenia del realisme, que, incorrent en flagrant anacronisme transpatri, podríem qualificar de 'màgic'.

Tres funcionaris que perden la xaveta. A "L'abric", un copista de tota llei de documents oficials viu els moments més joiosos de la seva memòria en fer-se posseïdor d'un magnífic abric, que substitueix l'antic drap ratat que n'havia fet les funcions fins aleshores. Però ben aviat l'hi roben, cosa que l'enfonsa en una penombrosa depressió, de la qual només sortirà per mor d'una calipàndria que li fabrica el pijama de fusta. Un cop mort, l'home esdevé una ànima més còmica que no paorosa que es lliura al furt d'abric dels ciu-

tadans tocatardans. A "El nas", un assessor col·legiat es lleva un dia sense aquest suport bàsic per a les ulleres. Finalment el recupera: no sense posar-hi molts nassos i després de passar penosos treballs. Un conte extraordinari, que deu haver contribuït a revitalitzar aquella rica tradició literària sobre membres mutilats, escapçats o arrodonits. "Diari d'un boig" és el relat més fluix del recull. Això no priva que tingui molta gràcia: el títol hi escau a la perfecció, ja que tracta d'un funcionari rus amb un temperament refinadament quixotesch que es creu

el rei d'Espanya en temps de la Regent.

En suma: exquisida ironia (vegeu les desfocoses aparicions del narrador), però també una inqüestionable tendresa (a "L'abric"); elements de cohesió estructural, en forma de ressons d'un conte a l'altre; gran saviesa narrativa. Un abric, una nàpia sanguínia i un tron vacant: diversos pretextos per a una mateixa quimera, la que agermana uns servidors de l'administració de la Rússia tsarista amb la indissoluble mentalitat dels mugics toscos dels quals descendeixen. **Jordi Llavina**

Víctor, el petit salvatge

El llibre recull de manera apassionada el procés d'ensinistrament de Víctor, un infant salvatge que va ser trobat per uns caçadors a la regió francesa d'Avairon. Una oportunitat de gaudir d'una obra que va ser objecte d'una versió cinematogràfica magistral: 'L'Enfant Sauvage', de François Truffaut.

Tres i Quatre acaba de traure a la llum un clàssic de la literatura d'encuny acadèmic: *El Petit Salvatge* d'Itard. Com és sabut, a les acaballes del segle XVIII, tres caçadors de la regió francesa d'Avairon van capturar en un bosc un infant que anava nu, ca-

minava a quatre grapes, no parlava i havia romàs aïllat de qualsevol relació humana. L'educació de l'infant va ser encomanada al cirurgià Jean-Marc Gaspard Itard, que treballava a la Institució de Sords-muts de París. Durant sis anys, aquest metge va intentar d'humanitzar

aquell xiquet al qual se li havia posat el nom de Víctor. L'obra consta de dos textos; d'un costat, un estudi de caire academicista anomenat "Víctor de l'Avairon o l'educació d'un home salvatge"; de l'altre, un "Informe sobre els avenços i l'estat actual del salvatge de l'Avairon" que l'educador remet a sa Excel·lència el Ministre de l'Interior francès del moment.

El llibre reflecteix l'intent d'humanització d'un infant en estat adàmic; la recerca del procés d'assajar a fer del petit Víctor un ésser socialment vàlid per tal de despertar-lo de la seua solitud silvestre i fer naixer en ell una de les característiques més humanes: la comunicació.

La versió catalana s'ha fet a cura d'Eliseu T. Climent, el qual ha maldat, amb èxit notori, per oferir-nos-en una edició que reproduïx fidelment l'elegant prosa d'Itard, text que representa, de manera paradigmàtica, l'esperit neoclàssic dels millors enciclopedistes. **Sofia Pastor**

LES NOTES DE

VÍCTOR RIPOLL

Encartat volador

“Entre les pàgs. 152 i 153 hi ha un encartat amb una reproducció d’*El rai de la Medusa* (1819), de Théodore Géricault”, diu la pàgina de crèdits del llibre de Proa *Història del món en deu capítols i mig*, de Julian Barnes. No. L’encartat està entre les pàgines 160 i 161.

Versió única

Durant el judici, el Rei fa una consideració i els assistents li dediquen una gran ovació. “Era l’única cosa intel·ligent que havia dit el Rei en tot el dia”, llegim a la traducció de Salvador Oliva. Si encara no ha acabat el judici, ni tampoc el dia, com pot assegurar el narrador, que segueix els fets sense avançar-s’hi, que seria l’única cosa intel·ligent que diria en tot el dia? Com és lògic, Lewis Carroll no parla pas de “l’única”, sinó de “*the first really clever thing*”, és a dir, “la primera cosa realment intel·ligent”, com tradueixen Carner i Compta.

Cercle viciós

“Aterrossar”, segons el *DIEC*, és “causar l’aterrossament (d’alguna cosa)”. Consultem “aterrossament” i així descobrirem el significat d’“aterrossar”.

“Aterrossament”, segons el *DIEC*, és “acció d’aterrossar-se, l’efecte”. Elemental. Si ho fem en sentit contrari, el resultat serà el mateix. “Aterrossament” és “acció d’aterrossar-se, l’efecte”. Consultem “aterrossar” per veure si descobrim el significat d’“aterrossament”. “Aterrossar” és “causar l’aterrossament (d’alguna cosa)”.

Per sortir d’aquest mareig i descobrir el significat de la paraula no ens cal pas obrir els diccionaris que s’han dedicat a millorar el Fabra. Amb el Fabra ja n’hi ha prou.

“La simpatia pels grecs m’ha portat als armenis”

Maria Àngels Anglada ha publicat dos llibres de cop, *Retalls de la vida a Grècia i a Roma* (Empúries), una antologia de textos de clàssics llatins i grecs sobre el món quotidià, i *Quadern d’Aram* (Columna), novel·la basada en l’extermini del poble armeni decretat pel govern turc l’any 1915. Nascuda a Vic l’any 1930, la narradora, poetessa i assagista viu a Figueres des del 61.

—Teniu un nét que es diu Adrià, un amic naturalista empordanès que es diu Daco i coneix Konstantinos Kontos júnior, nét d’un coraller grec de Cadaqués, com dieu com a narradora en el primer capítol del *Quadern d’Aram*?

—Sí. Afirmatives totes tres.

—Si el nét s’hagués dit Arnau o Jordi i el naturalista Puigbordes, els hauríeu inclòs a la novel·la?

—Sí, per què no? Però el meu nét es diu Adrià.

—I el naturalista empordanès, Daco?

—Daco és com és conegut Josep Maria Dacosta.

—Això en el capítol primer. A partir del segon ja tot és només literatura?

—Sí, encara que el marc és històric.

—Per què els armenis? Perquè després de l’èxit d’*El violí d’Auschwitz* buscàveu un altre poble màrtir, potser?

—No, no. L’interès pel poble armeni em ve de molt lluny, d’ençà que vaig conèixer la poesia de Ràn Nazarian, l’època que jo col·laborava a la revista *Canigó*, fixa’t si fa temps. Havia pensat escriure un conte sobre Nazarian, però la idea va quedar abandonada.

—Dels jueus i de l’holocaust la gent en sap moltes coses. Però de l’extermini armeni, res. Això us ha obligat a ser més didàctica?

—Ho he resolt posant al final un quadre cronològic que ja no forma part de la novel·la.

—Però les dades bàsiques de l’extermini no hi són, en el text?

—Sí. Potser no amb tota la seva extensió. Es parla per exemple que a Trebisonda els van matar tots al Mar Negre. Traslladats en vaixells, els van negar al mar. És el primer genocidi del segle XX. Alguns diuen que Hi-

Maria Àngels Anglada parla dels armenis.

pter s’hi va inspirar. Va dir, qui se’n recorda del genocidi armeni? Li va servir d’exemple que les coses s’obliden i que, a més, si això es fa durant una guerra, les potències no hi intervenen eficaçment.

—Toqueu el món clàssic, el personal —la novel·la *Les Closes*— i ara l’històric d’interès universal. Són tres móns a part?

—No. Perquè encara que potser sembla una mica exagerat, la simpatia pels grecs m’ha portat als armenis. Els turcs, després de matar-los, van expulsar els grecs i els d’Esmirna els van matar. I ara maten els kurds. Els grecs i els armenis eren amics.

—L’èxit d’*El violí d’Auschwitz* us ha afectat en cap sentit?

—Primer em va donar molta feina. Vaig anar a molts instituts i col·legis. Després m’ha permès fer un viatge a Bolonya, on es va presentar la traducció italiana. M’ha estimulat a continuar amb la narrativa, perquè a mi m’agrada molt la poesia i l’assaig.

—Acabeu de publicar el llibre *Retalls de la vida a Grècia i a Roma*. Us sentiu sola divulgant els clàssics llatins i grecs?

—No. Ara hi ha una iniciativa de La Magrana que està molt bé, amb traduccions modernes i edicions econòmiques. Estàvem faltats durant molt de temps d’obres de divulgació com les que ara fa La Magrana. Les edicions de la Fundació Bernat Metge no arriben gaire al públic, amb les traduccions bilingües i molt aparat crític. Encara fan falta més edicions de divulgació, fetes per professionals amb seriositat, però de forma amena. **Lluís Bonada**

Ausiàs March, popular i erudit

La bibliografia ausiasmarquiana no para de créixer. A més dels habituals textos d'erudició, els editors no s'obliden de popularitzar-lo. Així, Bromera ha publicat el llibre de gran format *Ausiàs March, el poeta i el seu temps. Una biografia il·lustrada*, escrit per Salvador Vendrell i Rafael Matoses sota la direcció de Salvador Bataller. La principal aportació del volum, diu Josep Gregori, director de publicacions de Bromera, "és la seua voluntat divulgadora, que es mostra en l'assequible preu de venda, l'amenitat del disseny, el llenguatge senzill i la profusió d'imatges en color del XV i XVI." No era fàcil popularitzar la complexa figura de poeta i la seua època, considera Gregori, "perquè suposa l'explicació de tot un món allunyat en el temps", però tot i això "hem volgut fer realitat l'anhel d'acostar al públic no especialitzat la vida, l'obra i el món que envoltà

Detall de la coberta del llibre de Bromera.

el poeta amb un llibre que no ha comptat amb l'ajut de la Generalitat, però que ha merescut el suport de més de cinquanta poblacions del nostre país." Per al lector especialitzat, les novetats són *Ausiàs March: textos i contextos*, a cura de Rafael Alemany (Biblioteca Sanchis Guarnier) i *Guia de lectura d'Ausiàs March*, de Xavier Dilla (Empúries). Ll. B.

Un filòleg creia que el castellà ve del català

El filòleg Antoni de Bastero, canonge de la seu de Girona nascut a Barcelona l'any 1675 i mort a Girona el 1737 —llegim en el capítol "Aproximació a la vida i la producció filològica d'Antoni de Bastero" del text introductori, escrit per Francesc Feliu, de l'edició d'Eumo de l'obra del canonge *Història de la llengua catalana*—, deia que la llengua catalana, identificada amb la que usaren els poetes pro-

vençals universalment coneguts, és la primera i única formada per la corrupció del llatí i la que es parlà a tota la Romània abans de la formació de les restants llengües neollatines. És a dir, que el castellà no deriva pas del llatí, sinó del català, i que, a més, el català s'havia parlat a tota la península, llevat del País Basc, naturalment. Aquesta darrera tesi és demostrada amb sis arguments.

L'OPINIO DE PERE GIMFERRER

'Andrea Vicitrix'

—Destino ha reeditat la novel·la utòpica de Villalonga *Andrea Vicitrix*, premi Pla 1973. Quin lloc ocupa aquesta novel·la en l'obra de l'autor?

—Jo vaig ressenyar precisament al setmanari *Destino* aquesta novel·la de forma molt extensa i molt favorable i en aquest sentit em remeto al text d'aquell moment que es pot trobar a les hemeroteques. En qualsevol cas, la novel·la, que és una de les millors o potser la millor de la darrera etapa de Villalonga, crec recordar que ja portava temps

escrita i va aparèixer en un moment no gaire favorable a aquest tipus de literatura perquè encara que actualment sembla que ningú no se'n recordi, l'any 73 era un any políticament molt dur i *Andrea Vicitrix* tenia poc a veure amb les preocupacions més immediates d'aquell moment. Però tot i que no l'he tornada a llegir, el meu record, que en aquestes coses no sol enganyar-me, em diu que llegida avui és tan bonica com en el seu moment i pot ser que fins i tot hagi guanyat pel fet de trobar-se en un context històric i social diferent.

Sergi Pàmies

—Sergi Pàmies ha declarat a l'Avui que el que diuen Bru de Sala i Gimferrer no li mereix el més mínim respecte perquè l'obra d'aquests senyors és una nul·litat absoluta. Us compara als que no entenen de futbol i diuen que Romário és dolent.

—És normal que un escriptor al començament de la seva trajectòria indiqui independència estètica, mostrant-se crític amb escriptors més o menys consolidats de generacions anteriors. Ho va fer per exemple Joan Brossa i a la meua generació ho hem fet poc o molt, posem per cas, Narcís Comadira o jo mateix. Un cop dit això, i amb el mateix dret que ell té a expressar-se, puc manifestar que de moment, i a diferència de la seva mare i fins i tot del seu pare, Sergi Pàmies encara no és un escriptor, tot i que en alguns aspectes demostra tenir enginy. No em correspon dir res sobre cap judici referent a mi mateix, però em sembla evident que una sola pàgina de qualsevol dels tres llibres de poemes que als anys 70 va publicar Xavier Bru de Sala té més valor literari que la suma de totes les pàgines que per ara ha publicades Sergi Pàmies.

MÚSICA

NOVETATS

Tete Montoliu Trio Per sempre, Tete (Discmedi)

Aquest és un dels millors discs pòstums del pianista català. Es tracta de l'enregistrament en directe d'un dels seus darrers concerts, celebrat a la Jazz Cava de Terrassa el passat 6 de març de 1997. El CD és compost per dues suites úniques, una dedicada a Thelonious Monk i l'altra a John Coltrane.

Vanessa-Mae Storm (EMI)

Vanessa-Mae és una jove prodigi del violí, nascuda a Singapur i educada musicalment a Pequín i Londres, que tant en les seves produccions clàssiques com en les alternatives alterna el violí acústic amb l'elèctric. *Storm* és el seu segon CD de tipus "alternatiu", hi canta en cinc dels catorze temes i ofereix des de balades a rhythm&blues i pop.

Santi Arisa porta la cobla cap al jazz

En el marc del Festival Internacional de Jazz de Barcelona, el dijous 27 de novembre a les 22 h a la sala Luz de Gas es farà un concert únic, en què el so de la cobla es fusionarà amb el jazz-rock. El promotor de la idea és el polifacètic Santi Arisa, que ha ajuntat una mena de selecció nacional de músics de cobla, la Coblamporània, al seu grup de

fusió, els Lakatans. Junts interpretaran peces de jazz compostes per músics catalans (Manel Camp, Santi Arisa, Josep Mas 'Kitflus', Francesc Burrull, Jordi Molina i Xavier Roger 'Richie') i estrangers (Chic Corea, Duke Ellington, Michel Camilo i Jaco Pastorius).

De fet l'experiència d'obrir el so de la cobla més enllà de la sardana va sorgir

Santi Arisa ha ajuntat els seus Lakatans a la Coblamporània.

fa uns anys, però fins ara només n'havien transcendit els CD dedicats a les 'sardanoves'.

OCS i Echobelly, l'elegància mesurada i les restes del brit-pop

Barcelona acull aquesta setmana dues mostres d'autèntica música pop britànica. Es tracta dels grups Ocean Color Scene (OCS), el dimarts 25 a les 22 h a la sala Zeleste i Echobelly, el divendres 28 a les 21.30 h, a la sala Bikini.

OCS presenten el seu darrer disc *Marchin' Already*, un CD en què pop i rhythm&blues es mesclen en una fórmula hereva directa de ritmes i melo-

La veu de Sonya Madan és un dels grans encants d'Echobelly.

dies del seu mentor, Paul Weller, ex-cantant de The Jam. De fet va ser acompanyant Weller que OCS es van donar a conèixer àmpliament.

Echobelly en canvi són una formació més jove, i un dels molts protagonistes de la breu *new wave de la new wave*. Darrerament també han estat etiquetats com a últims supervivents de la foguerada del brit-pop.

Tradició i modernitat musical portuguesa

Deixant a part el fado, si la música portuguesa s'ha popularitzat darrerament arreu del món ha estat gràcies al grup Madredeus. Guitarras, sintetitzadors, baix i la vellutada veu de Teresa Salgueiro són els ingredients d'aquest grup, que han sabut adaptar la tradició musical portuguesa a ritmes i sonoritats actuals.

El Dimecres vinent, 26 de

novembre a dos quarts de deu de la nit, el Palau de la Música de Barcelona acull Madredeus, perquè presentin el seu darrer disc, *O Paraíso*. La formació musical portuguesa arriba a Barcelona sense l'ànima espiritual del grup, el compositor Rodrigo Leao, que va deixar el grup l'any 1994, però amb tot el caràcter de la veu de Salgueiro.

Teresa Salgueiro, cantant del grup portuguès Madredeus.

Salvar el Jardí Botànic de València amb la música

La coordinadora Salvem el Botànic ha editat un doble CD amb més de trenta temes de sengles artistes per demanar l'ampliació del Jardí Botànic de València fins convertir-lo en un gran complex cultural. Bustamante, Lluís Llach, Loquillo, Raimon, Munlogs o Serrat són alguns dels músics que han col·laborat desinteressadament en el projecte.

La coordinadora Salvem el Botànic-Recuperem ciutat va nàixer al març del 95 per evitar l'edificació hiperbòlica en l'anomenat "solar dels jesuïtes", al costat del Jardí Botànic de València, un dels més antics d'Europa. Els germans Lladro pre-

nien construir dues torres de vint pisos d'altura, i el propietari del holding Expo-Hotel, Antoni Mestre Ferré, volia fer el mateix amb un establiment ho-

teler de la mateixa alçària.

La iniciativa de la coordinadora va rebre una creixent resposta popular (fins a 60.000 persones varen signar un manifest a favor de les seues reivindicacions), basada en dues raons fonamentals: el perill que correria el jardí amb uns edificis descomunals a la vora, i l'atemptat estètic que representarien per a la línia de l'horitzó del nucli antic de València.

Al llarg de dos anys de presència pública gairebé incansable, Salvem el Botànic va aconseguir que les torres dels Lladro no es construïren (l'Ajuntament de València va canviar als empresaris els terrenys del solar dels jesuïtes per altres a Campanar). Però en canvi, s'ha mantingut la construcció de l'hotel de Mestre Ferré. L'altura s'ha reduït a la meitat, però es manté la superfície construïble. A més a més, el terreny que abans era dels Lladro ara pertany a l'ajuntament, i el consistori manté la voluntat de construir en aquest espai una zona verda que res té a veure amb el caràcter científic del Jardí Botànic. En aquests moments, i a banda de voler impedir l'erecció del colós hotelier, Salvem

el Botànic defensa una ampliació del jardí per convertir-lo en un gran complex cultural que estiga directament connectat amb la societat i que dignifiqui el bicentenari del Botànic que tindrà lloc l'any 2002.

El disc que ha eixit ara al mercat, amb el mateix nom que la coordinadora, és un més dels ressorts que Salvem el Botànic posa en joc per donar espenta econòmica a les seues múltiples activitats. Abans, creadors com Alfaro o Tàpies havien cedit obres per a un sorteig. Diversos fotògrafs han aportat també

el seu testimoni al treball de la coordinadora.

Es tracta d'un doble CD amb més de trenta cançons cedides pel mateix nombre d'intèrprets, molts dels quals són valencians i catalans. Rock de combat, reggae, folk, cançó d'autor i tota mena d'estils es conjuguen en aquest disc. I Jah Macetas, Munlogs, Bustamante, Joan Manuel Serrat, Ximo Tébar, Loquillo, Al Tall, Raimon, Lluís Llach, Stupendams, Marina Rossell, Pi de la Serra o Joan Amèric són alguns dels artistes que des-

interessadament s'han sumat al projecte. Altres intèrprets de l'estat espanyol com Luis Eduardo Aute o Joaquín Sabina també han contribuït amb composicions pròpies en un disc que també inclou, en la seua carpeta, textos de Manuel Vázquez Montalbán, Trini Simó i Alfons Cervera. L'acte de presentació del CD havia de tenir lloc el propassat 17 de novembre al Teatre Principal de València. Però els responsables del teatre públic (en mans del PP) es varen negar a deixar-los el recinte amb l'excusa que encara no havien dissenyat del tot la programació d'hivern. Això, en canvi, no els va impedir cedir el teatre gratuïtament a Lo Rat Penat, associació secessionista propera a Unió Valenciana, el dia 10 d'aquest mes. El disc de suport a Salvem el Botànic es va presentar finalment al club diari Levante, i es tornarà a comentar en públic el proper dia 30 a la llibreria Crisol de València. **J. M. O.**

Bustamante és un dels intèrprets que col·laboren amb Salvem el Botànic, disc de suport a la coordinadora del mateix nom.

CINEMA

ESTRENES

ARXIU / DISNEY

'Hèrcules'

L'èxit de les versions catalanes de *101 Dàlmates* i *El geperut de Notre Dame* ha fet que de nou la Generalitat de Catalunya hagi pogut tornar a subvencionar el doblatge al català de la darrera producció de la factoria Walt Disney: *Hèrcules*. La cinta de dibuixos animats explica les aventures del llegendari superheroi des que el malvat Hades el va separar del seu pare, Zeus, i el va fer mortal, fins arribar a ser un semi-déu. La versió en català es podrà veure a dos cinemes de Barcelona, i a Girona, Manresa, Vic, Lleida, Tarragona, Sabadell, Igualada, Terrassa, Granollers, Cornellà de Llobregat, Vilafranca, Mataró i Porto Pi.

Wim Wenders, a la Fnac de València

La cadena francesa de llibreries Fnac ha obert una nova sucursal al carrer de Xàtiva de València amb un explosiu concert de Carles Santos i la Unió Musical de Llíria. També amb actuacions dels cantants Bunbury i Lucrecia i del pianista Rubén González.

Els centres Fnac exhibeixen una gran col·lecció fotogràfica, i la primera oferta

gràfica de la llibreria de València és de vertader luxe. Es tracta de *Too short pictures*, una sèrie de fotografies del cineasta alemany Wim Wenders. Les imatges, inevitablement, remetent al cinema de forma natural: cadascuna de les fotografies sembla una pel·lícula sintetitzada. Wenders, autor tant de films inoblidables com d'altres tristament discrets,

FNAC / WIM WENDERS

Obra de Wenders: 'John Lurie al Soho, Nova York'.

considera les seues fotografies records d'un paisatge ja visitat, poblades de personatges famosos, de desconeguts i de molta melangia.

DANSA

La revista 'Dansart' es presenta al públic

Acaba de nàixer un mitjà de comunicació que despertarà l'interès dels afeccionats a la dansa. Es tracta de *Dansart*, que cobreix el buit existent en matèria de publicacions específiques del ball artístic. El magazine es va presentar la setmana passada a Barcelona, i naix amb l'ànim de fer una crida participativa als estaments que componen l'univers de la

dansa professional, i, sobretot, al públic que en gaudeix.

Acompanyant la presentació, es va inaugurar a l'Aula de les Lletres de l'Escola de les Arts Escrites una exposició fotogràfica anomenada *La seducció del moviment*, que es clausurarà el proper dia 26. La mostra explora la interioritat creativa de coneguts personatges de la dansa

ARXIU

contemporània, com ara Nacho Duato o Cesc Gelabert.

Els tramvies de Barcelona (dels orígens a 1929) Història i explotació

Albert González Masip

Dels tramvies de cavalls i de vapor, que unien Barcelona amb els encara independents municipis del voltant, a l'any de l'Exposició Internacional. En preparació un segon volum: del 1929 als nostres dies.

R. Dalmau, editor
"Camí Real", 10

Caramells de l'aurora (Nova lletra)

Antònia Ordinas Marí

"Aquesta és la noció més clara que tenc de la infantesa: el canvi de les estacions; la substitució del verd dels arbres pels ocres madurs de la tardor; camps guarnits de flors a l'estiu, que a l'hivern es cobrien del mantell blanc de la neu..."

Di 7 Grup d'Edició

La llampuga: un mite de la tardor

Massutí, E. i S. Vidal

Hi trobareu informació sobre la llampuga, aquest peix de vida misteriosa que compareix cada any quan acaba l'estiu, l'origen dels noms que rep, les molt variades maneres de cuinar-la i moltes coses més.

Documenta Balear
"Menjaments", 20

EXPOSICIÓ

Teles i gravats de Magnelli a Sabadell

La Fundació Caixa de Sabadell organitza, fins el dia 7 de desembre, una exposició de 12 teles i 24 gravats de l'artista florentí Alberto Magnelli (1888-1971), també conegut com "el pintor de l'invisible". L'exposició, coproduïda amb la Fundació Caixa de Manresa i "Sa Nostra" Caixa de Balears, està instal·lada al Saló Modernista de Caixa de Sabadell i mostra obres fetes entre 1913 i 1970.

Trobada de galeries d'art a Barcelona

Del 27 al 30 de novembre torna a Barcelona la mostra New Art, organitzada per l'Associació Art Barcelona. Seixanta galeries nacionals i estrangeres instal·laran a diverses habitacions de l'hotel Majestic l'obra més innovadora d'artistes joves, amb la intenció de convertir-se en un espai de diàleg artístic.

L'any passat New Art Barcelona va aconseguir atraure més de deu mil visitants.

Art a bon preu a l'Hipermerc'art i al Supermerc'art

El col·leccionisme d'art sempre ha estat una pràctica reservada a les elits econòmiques. Amb l'aparició dels hipermercats d'art, ho continua sent, però aquells que estimen l'art i no són milionaris tenen l'ocasió de comprar obres de bons artistes, tot i que no siguin famosos encara. I qui sap, potser d'aquí un temps...

Des de fa anys han començat a ser habituals iniciatives que tenen com a objectiu acostar l'art contemporani al gran públic, que en moltes ocasions se sent cohibit en una galeria d'art convencional. En aquest tipus d'exposicions, el visitant pot triar i remenar entre totes les obres, sense que ningú el coaccioni, i, si ho desitja, comprar aquella peça triada.

Del 21 de novembre al 10 de gener, La Sala Vinçon de Barcelona acull l'Hipermerc'Art, el catorzè hipermerc'art contemporani. Aquest mostra, que funciona

des del 1983, va néixer amb la idea de trencar els esquemes convencionals de les exposicions d'art. Gent com Mariscal, Perico Pastor, Rie-

ARXIU

Escultors i pintors ofereixen obres a bon preu.

ra i Aragó o Daniel Argimon han participat, en l'inici de les seves carreres, a l'Hipermerc'Art. Aquesta cita amb l'art també s'ha estès per d'altres parts d'Europa. Enguany ja s'ha fet a Montecarlo, es farà a Saragossa i, més

endavant, a Alemanya. Deu escultors i quaranta pintors ofereixen les seves obres a uns preus reduïts. Unes set mil pessetes és el preu mínim d'aquest mercat d'art.

Però l'Hipermerc'Art no és l'única oferta d'art d'abast més popular. Del 25 de novembre al 9 de gener, el catorzè Supermerc'art d'American Prints/Barcelona també obre les portes i 65 artistes hi exposen part de la seva obra. El preu dels quadres oscil·la entre les prop de nou mil a les 27 mil pessetes. Els visitants d'aquest particular mercat també podran adquirir escultures amb preus que no superen les 35 mil pessetes. A banda de Barcelona, el Supermerc'art d'Art també serà present el proper 10 de desembre a València, amb uns 25 artistes expositors.

Així doncs, qui vulgui tenir un futur Rembrandt a casa, ja sap com ho pot fer, si té una mica de sort. **E. R.**

Bola de Greix i altres relats

Guy de Maupassant

L'any 1870, mentre Maupassant estudiava a París, va esclatar la guerra franco-prussiana. De les experiències i impressions viscudes durant aquest període, en van sorgir alguns dels seus contes més bells, com els que recull aquest llibre: "Bola de Greix", "Dos amics" i "La senyoreta Fifi".

Edicions de 1984
"Butxaca", 16

De com la Stella va recuperar la marxa

Terry McMillan

Narrada amb un gran ritme, vivesa i efectivitat, aquesta novel·la, a més d'una història d'amor, és un fidel reflex de la part emergent de la societat afroamericana actual.

Edicions 62
"El Balanci", 312

Arsène Lupin contra Herlock Sholmès

Maurice Leblanc

Arsène Lupin és el lladre nacional francès. Ara podeu gaudir de les aventures d'aquest personatge de ficció xerraire, irònic i amigable, però sobretot d'una subtilitat i una elegància extremes a l'hora d'actuar, tot un lladre de guant blanc. Un clàssic.

Edicions de 1984
"Butxaca", 18

IDEES

Vintè aniversari del Congrés de Cultura Catalana

El vintè aniversari de la celebració del Congrés de Cultura Catalana serveix com a fita ineludible de reflexió. Així ho entén la Coordinadora d'Estudiants dels Països Catalans, una entitat creada per a unificar les actuacions dels universitaris nacionalistes del nostre territori. L'Assemblea d'Estudiants Nacionalistes (AEN, del País Valencià), el Bloc d'Estudiants Independentistes (BEI, de Catalunya i les Illes) i l'Associació Catalana d'Estudiants (ACN, de Perpinyà), són les bases que la formen.

Aquesta ha organitzat per als propers dies una sèrie de taules rodones que es basaran en aquell congrés ja mític per repensar, de cara al futur, l'estat de la qüestió dels Països Catalans. Serà una reflexió directament vinculada a la joventut, als estudiants, a l'avenir. Entre els participants de les taules rodones, destaquen noms com els de Miquel Estrovell, del patro-

nat de la Fundació de Cultura Catalana, Vicent Martínez Sancho, de la junta directiva d'Acció Cultural del País Valencià (ACPV), l'escriptor

Cartell dels actes de la Coordinadora d'Estudiants dels Països Catalans.

J. F. Mira o l'historiador Pau Viciano. Algunes de les seues –disseminades per tota l'àrea geogràfica de cultura catalana– dels debats són l'Institut de Batxillerat Ribalta (Castelló) i les universitats de Perpinyà, València, Alacant,

Illes Balears, Girona o Barcelona. Han col·laborat en la concreció d'aquests actes –que tindran lloc del 27 de novembre al 4 de desembre– ACPV, la Fundació Congrés de Cultura Catalana, el Bloc d'Estudiants Agermanats, l'Assemblea d'Estudiants de la Universitat Jaume I i la Universitat de Barcelona.

Aquesta última ha organitzat, per altra banda, diversos actes per commemorar l'aniversari del congrés. Per exemple, el dia 24 de novembre, a la Facultat d'Econòmiques, es convocarà una taula rodona sobre el finançament autonòmic amb la participació dels catedràtics A. Padrós, Antoni Castells i J. Solé Vilanova. I el dijous 27, a la Facultat de Química, el director de la Fundació Bofill J. Porta i el comissionat d'Universitats i Recerca de la Generalitat de Catalunya conferenciaran sobre la recerca científica a la universitat.

Al Tall, premi Miquellet d'Honor

ARXIU / BELA GARCIA

Al Tall han estat guardonats.

La Societat Coral el Micalet atorga dissabte, 29 de novembre, el seu premi anual Miquellet d'Honor al veterà grup musical valencià Al Tall. El reconeixement serà tributat al llarg d'un sopar, i premia una trajectòria vital a favor de la nostra cultura i llengua.

La vespra, el 28 de novembre, a les 20 hores, tindrà lloc a la seu de l'esmentada societat una taula rodona sobre el futur de la cançó i la música folk al País Valencià. Entre d'altres, hi intervendran músics com Vicent Torrent i Manolo Miralles, d'Al Tall, Toni Torregrosa, d'Urbalià Rurana o Vicent Ferragut, de Trullars. Els acompanyaran periodistes com Alfons Llorens, Enrique Ginés o Alfons Cervera.

TEATRE

Humor de l'absurd en la nova obra de Diabéticas Aceleradas

Va arribar un dia que Lina Mira, Pep Noguera, Joan Bauçà i Pere Terrassa, cansats d'espolsar ametlles, van canviar els fruits secs per l'espectacle i van crear Diabéticas Aceleradas, i ja amb *Insulina mon amour*, el seu primer muntatge teatral, van estar dos anys en cartellera. Ara presenten *Ses matances van fortes*, una comèdia còmica-musical de sobras-

Ses matances esperen afamades els ducs de Lugo.

sades i colesterol que es representarà fins el propinent 14 de desembre al Jove Teatre Regina de Barcelona. Aquesta obra explica la història de Ses matances, productores de sobressada, com esperen els ducs de Lugo, tastadors oficials dels seus productes. Entre altres, en la festa també es barregen els alemanys que compren l'illa. C. U.

Famosos a la plaça de bous de València

Fins al 30 de novembre els més coneguts personatges que s'han deixat veure a la plaça de bous de València formaran part del seu recinte, perquè la mostra fotogràfica *L'espai i els seus personatges* que allí s'exposa per iniciativa de la Diputació de València, retrata els instants que a la plaça visqueren, entre d'altres, Orson Welles, Marlene Dietrich, Francisco Franco o Felipe González. En resum, una història viva i engalanada de les últimes dècades.

Ops / El Roto: crueltat i rialla a Vicià

La galeria Vicià de València exposa l'obra gràfica d'Ops i El Roto. En realitat, aquests són dos dels heterònims del pintor i dibuixant de premsa madrileny Andrés Bello. Cadascun d'ells amaga particularitats d'una obra que barreja esmoladament l'humor, la crueltat, la repulsió i la crítica vertadera. Ops és més surrealista, El Roto més compromès. Però la rialla brutal i dolguda és el nexa que els uneix.

Monogràfic sobre Juanjo Puigcorbé

L'actor Juanjo Puigcorbé, una de les figures més importants del cinema i el teatre al nostre país, és el protagonista del cicle monogràfic "El món de l'actor" d'aquesta setmana, que organitzen la Filmoteca de la Generalitat de Catalunya i l'Associació d'Espectadors del Teatre Lliure. Del 24 al 30 de novembre es projectaran els vuit films següents: *Els de davant*, *Mi hermano del alma*, *Un paraguas para tres*, *El amor perjudica seriamente la salud*, *El dedo en la llaga*, *Corazón loco* i *No es pot tenir tot*. Dins aquest cicle, el dia 27, es farà la pre-estrena d'una de les darreres pel·lícules de Puigcorbé, *Al límite*, en què també hi serà present l'actor.

HISTÒRIES NATURALS

Martí Domínguez

La risa de Flaubert

Durant sis anys Gustave Flaubert va buscar tot el que hi havia d'estúpid en els llibres per a escriure *Bouvard et Pécuchet*. El vell Flaubert, que amb *Madame Bovary* havia començat la seua carrera literària *épatant le bourgeois*, volia acabar-la *épatant els savis*, rient-se de l'intel·lectual, de la suposada ciència de les obres erudites. És el gran llibre anticientífic de Flaubert (segons alguns biògrafs una venjança contra son pare, doctor en medicina, amb el qual no tingué molt bones relacions), on fa mofa i befa de tot. Medicina, agronomia, química, biologia, religió, són alguns dels temes als quals els seus personatges, Bouvard i Pécuchet, es lliuren amb tanta ànsia com estupidesa.

Els seus dubtes per la ciència els arriba a formular expressament per boca de Bouvard. "La ciència està feta seguint dades proporcionades per un racó del món. Potser no convinga a tota la resta ignorat, que és molt més gran i no es pot descobrir". De veres creia que era impossible un mètode

en ciència perquè les circumstàncies varien segons el lloc? I entre les coses que posa en dubte Flaubert figura que l'home descendisca del simi, o, com assegura per boca de Pécuchet, que l'home provinga dels peixos. Però curiosament no cita Darwin (feia vint anys que s'havia publicat l'*Origen de les espècies*), sinó que la seua referència erudita és *Telliamed*, un llibre pre-evolucionista escrit entre 1692 i 1718. L'autor, l'abat Mallet, ja va patir les ironies mordaces del seu segle, i les digressions de Voltaire, que no creia en l'evolució ni en l'extinció de res. Flaubert potser coneixia aquelles digressions volterianes, però segurament tenia "poques" notícies de l'obra darwiniana. Siga com siga, el que és segur és que Flaubert, en el seu afany malaltís de recollir collonades, no sols va fer-ne un llibre, sinó que fins i tot, ai!, va contribuir amb les seues sonores patinades a engrossir-les. Vet ací la gran lliçó del seu darrer llibre: ens riem de tothom, però sobretot d'aquell prodigiós, sublim i grotesc Gustave Flaubert.

la WEB

► Llongueras a tot color

Lluís Llongueras, estilista de la infanta Cristina i d'altres personatges celeberrims, és probablement un dels perruquers més coneguts d'Europa. El seu cognom s'ha convertit en sinònim de renovació estètica, màrqueting màxim i investigació capilar. Llongueras és un vertader imperi amb establiments repartits per les ciutats més in del món sencer.

Faltava l'últim salt: el ciberespai. El perruquer català i la seua empresa te-

nen ara una web pròpia on s'analitzen, promocionen, personalitzen i difonen les novetats d'estil per als pentinats que idea Llongueras. Molt colorista.

► <http://www.llongueras.com>

Mots encreuats a dos Temps

Per resoldre aquests dos mots encreuats en una sola graella haureu de fer servir llapis o dos exemplars d'EL TEMPS. Les dues solucions són diferents. Només comparteixen els quadres negres. Sort.

Figure 1 shows a 12x12 grid representing a chessboard. The columns are numbered 1 to 12 from left to right, and the rows are numbered 1 to 12 from top to bottom. Twelve black pawns are placed on the grid at the following coordinates (column, row): (1, 8), (2, 4), (3, 7), (4, 3), (5, 6), (6, 2), (7, 5), (8, 1), (9, 9), (10, 10), (11, 4), and (12, 7).

80 EL TEMPS 1-12-97

AGENDA

ANDORRA LA VELLA Divendres, 28

"Els Pirineus", exposició al Centre de Congressos i Exposicions del Comú d'Andorra la Vella. Fins al 18 de gener.

ALELLA Dissabte, 29

Concentració de minis organitzada pel Club Mini Cooper. De les 15 h a les 23 h es faran diverses competicions, concursos i un sopar amb ball inclòs.

VALÈNCIA Dijous, 27

Presentació de la nova associació de comunicadors i educadors Entre Línies. A la Sala de Junes de la Facultat de Filosofia i Ciències de l'Educació, a les 18.30 h.

ALGEMESÍ Dissabte, 29

Mandíbula afilada, representació de l'obra de Carles Alberola. Al Teatre Jau-me I, a les 20.30 h.

RIBERA ALTA

RIBERA BAIXA

SAFOR

VALL D'ALBAIDA

ONTINYENT

Fins el 6 de desembre

"Guerres fraticides", exposició de fotografies de l'agència Magnum de diversos conflictes dels darrers anys. A la Sala Municipal d'Exposicions del Centre Cultural.

ALBAIDA

Divendres, 28

Vetllada literària amb motiu de la concessió del V Premi de Literatura Eròtica de la Vall d'Albaida. A la Nau de la Música, a les 22 h.

CULLERA

Dies 28, 29 i 30 de novembre

III Jornades d'Estudi de Cullera, on es faran conferències sobre la població i un concert de Ximor-Tébar dissabte, a les 24 h.

GANDIA Dijous, 27

La companyia de teatre Malpas representa l'obra Retrat d'un espai en ombra. Al Teatre Raval, a les 22.30 h.

BARCELONA Divendres, 28

Concert del grup de flamenco-pop Ketama. Al Palau Sant Jordi, a les 22 h.

PERPINYÀ Divendres, 28

Si la joconde avait des jambes, representació del Teatre del Moviment. Al Teatre Municipal, a les 14.30 h i a les 20.30 h.

L'ESCALA Del 24 al 28 de novembre

Celebració del tretzè aniversari de Ràdio l'Escala, amb programes especials, exposicions, conferències i clausura final amb arrosada popular i cantada d'havaneres.

PALMA Dijous, 27

Concert d'Eulàlia Salbanyà (contralt), Joana Llabrés (soprano), Antonio Aragón (tenor), Pere Deià (baix), Albert Díez i Xavier Mut (Piano a quatre mans), amb obres de Brahms. A la Seu de la Fundació la Caixa, a les 20 h.

I N T E R N A C I O N A L

BERLÍN

Fins el 30 de novembre

"Maestros Mexicanos", exposició amb obres de Diego Rivera, Frida Kahlo i David Alfaro Siqueiros, entre altres. A la Galerie im Marstall.

TÒKIU

Fins el 14 de desembre

Exposició de la col·lecció d'art del Centre Pompidou, on hi ha obres de Matisse, Picasso o Chagall. Al Museu d'Art Contemporani.

Envieu les convocatòries quinze dies abans al fax: 93-323 351 01.

EL TEMPS QUE CORRE per JOAN F. MIRA

Les Espanyes

“Aquest país (i tant de bo no fóra aquest sinó aquell, el seu, no el nostre!) es divideix en dues parts hostils per qualsevol motiu aprofitable: per un decret sobre la història, per un himne, per una decisió dels tribunals, per un jutge o pel que faça falta. espanya en divideix en dues Espanyes (més o menys les de sempre) fins i tot per un vídeo pornogràfic amb actor conegut.”

Com vostès ja deuen saber la revista *Time*, mare de tots els setmanaris, ha dedicat a Espanya les pàgines centrals i la coberta del número del 17 de novembre. La televisió oficial del regne no s'ha privat de recordar-ho tres o quatre vegades en els noticiaris, com si això fóra un gran privilegi o novetat. Deixem de banda, doncs, que es tracta només de l'últim país europeu —darrere de França, Gran Bretanya, Itàlia i Alemanya—, que de moment, ha estat objecte d'atenció informativa per part del setmanari americà. Deixem també de banda el fet que, en la rica varietat de les Espanyes, etcètera, que el reportatge manifesta, els valencians simplement no existim. Ni en la política, ni en el turisme, ni en els museus Guggenheim, ni en l'economia, la banca, la telefònica ni res. I entre els personatges representatius d'aquest “nou regne” d'Espanya, no hi ha un artista valencià, ni un empresari, ni un príncep ni un actor, ni un modista ni un cantant de flamenco, ni un llaurador ni un mal futbolista, mentre que d'aquestes espècies sí que hi ha gallecs, bascos, catalans, andalusos, i tot el que vostès vulguen demanar. Ni els enviats especials ni els periodistes residents s'han assabentat, tampoc, que València és la capital més o menys mundial del pensament del Tercer Mil·lenni, quina pena.

Ja és curiós, d'altra banda, que l'article bàsic del *Time* estiga centrat en la idea que Espanya ja és de veritat un país democràtic, que ja ha deixat endarrere la dictadura i que fins i tot és políticament homologable a l'Europa occidental, que ja som europeus, vaja, gairebé com els francesos. Han passat vint-i-dos anys des de la mort de Franco, i encara que hem de donar proves permanents de democràcia. No sé si l'any 1967, per exemple, vint-i-dos anys després de la desaparició de Hitler i de Mussolini, parlaven d'Itàlia i d'Alemanya amb la mateixa condescendència, com explicant que pareixia, en efecte, que sí que eren demòcrates, a pesar de tot. I no sé si d'aquí vint anys parlaran dels hongaresos, els polonesos o els txecs com de pobles que, per fi, ja són europeus després de segles de condició dubtosa. Ja comprenc que Espanya és diferent, però potser no tant com per merèixer tan reiterada reticència. O sí.

El reportatge inclou unes llargues declara-

cions de l'anterior president del govern i una entrevista amb l'actual. Felipe González afirma, entre altres coses: “Sóc cada vegada menys nacionalista. De vegades, si se m'ocorre que estic orgullós de ser andalús, em prive de dir-ho”. Gloriós: *nationalism* és només cosa d'andalusos i altres regions espanyoles, no cosa d'Espanya. I José María Aznar, després d'explicar que Espanya va bé, ell va bé, i tot va bé d'ençà que governa el seu partit, remata la faena amb una citació poètica. El periodista pregunta si el senyor president, que té fama (“a reputation”) de ser gran lector de poesia, recorda alguns versos “per captar l'essència d'aquest país”. En efecte, ja ho han endevinat vostès, la pregunta era la justa per tal que Aznar citara Antonio Machado. “Els versos més clàssics”, afirma, però que “es refereixen a una Espanya que ja no existeix: *Españolito que vienes al mundo, te guarde Dios. Una de las dos Espanas ha de helarte el corazón*” (transcripció literal). “Això és part de la nostra història”, diu el president, part del passat, una cosa superada per la democràcia i l'optimisme, per ell mateix. “Així”, remata, “a aquestes antigues ratlles del poema els haurem d'afegir uns últims versos al final d'aquest segle. I em sent feliç d'assumir la responsabilitat d'ajudar a escriure'ls”. Poètic, en efecte. Com si no llegira la premsa que ell mateix inspira o que li dóna suport, com si no mirara els informatius de la seua televisió ni escoltara les ràdios de la dreta. Com si no sapiguera que, des que va assumir la responsabilitat poètica de superar Machado, la divisió, el caïnisme, la ferocitat contra l'enemic (contra l'“altra Espanya”), la dels que manaven abans que ell i han de ser implacablement destruïts, reduïts al no res, coberts de molta més infàmia més de la que s'han guanyat, són pràctiques habituals estimulades pels seus amics i des del seu govern. Com si ignorara que la divisió, l'hostilitat, l'irreductible enfrontament de bàndols, tenen ara una virulència que no tenien fa vint anys, o quinze anys, o deu. Aquest país (i tant de bo no fóra aquest sinó aquell, el seu, no el nostre!) es divideix en dues parts hostils per qualsevol motiu aprofitable: per un decret sobre la història, per un himne, per una decisió dels tribunals, per un jutge o pel que faça falta. Espanya es divideix en dues Espanyes (més o menys les de sempre) fins i tot per un vídeo pornogràfic amb actor conegut.

LÈFONS D'INTERÈS

Informació	402 22 22
Assistència	402 22 55
Minut de Comunicació	402 20 94
Minut d'Integració	
Cooperació i Solidaritat	402 25 04
Institut d'Edicions	402 21 16
Àrea de Règim Interior, Seguretat i Planificació	402 22 60
Àrea de Cooperació	402 22 30
Àrea de Esports i Turisme	402 24 63
Àrea de Sanitat	402 24 66
Àrea de Serveis Socials	402 24 70
Àrea de Cultura	402 22 29
Àrea del Pla Jove	402 25 56
Àrea d'Educació	402 24 74
Àrea d'Obres Públiques	402 24 77
Àrea d'Espais Naturals	402 24 89
Àrea de Medi Ambient	402 24 57
Àrea de Promoció Econòmica i Habitatge	402 22 27

**Rambla de Catalunya, 126
08008 Barcelona**

Diputació de Barcelona

Pla Personal de Pensions Banc Sabadell

Per a tot tipus de persones

Renda fixa

Renda mixta

Renda variable

Diversifiqui la inversió del seu Pla de Pensions
i canviï-la sempre que vulgui.
En el Banc Sabadell li direm com.

Els temps han canviat. Ara ja no hi ha prou amb fer-se un pla de pensions. Cal, a més, combinar el tipus d'inversió més adequat. Renda fixa, renda mixta o renda variable? Dependrà de les circumstàncies personals i de cada moment al llarg de la vida del pla. Per això, el Pla Personal de Pensions del Banc Sabadell s'adapta a cada cas particular i, el que és més important, permet canviar el tipus d'inversió tantes vegades com sigui necessari. Sense canviar de Pla i sense haver de

pagar comissions per traspassos. Al Banc Sabadell l'assessorarem perquè sàpiga què li convé més en cada moment. Perquè els temps canvien, les persones evolucionen i el seu Pla de Pensions també.

Banc Sabadell

Experts en Inversió

Demani informació del Pla Personal de Pensions del Banc Sabadell trucant al

900 121 122